

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες Ἀπ'τὴ Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἀμφισσα

2013

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	: ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ Εκδίδεται κάθε τρίμηνο Τεύχος 146, Απρίλιος - Ιούνιος 2013 <i>Κωδικός Έντύπου 073730</i>																					
ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ	: Έταιρεία Φωκικών Μελετών Αγ. Θεοδώρων 19, Άμφισσα, Τ.Κ. 331 00 Τηλέφωνο: 22650 29.678																					
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ	: Νικόλαος Δ. Καστανάς Όδος Ι. Γιδογιάννου 9 - Άμφισσα Τ.Κ. 331 00, Τηλ. 22650 28.991 - 22650 79.174																					
ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	: Εδθύμιος Κ. Σανιδάς Ίωαννίνων 6, Μοσχάτο Τ.Κ. 18543, Τηλ. 210 9414.233																					
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	: <table><tr><td>Ιωάν. Γ. Ράμμος</td><td>Πρόεδρος</td><td>Ε.Φ.Μ.</td></tr><tr><td>Ι.Β. Τσινταβής</td><td>Αντιπρόεδρος</td><td>»</td></tr><tr><td>Βιβή Καστρίτη</td><td>Γραμματέας</td><td>»</td></tr><tr><td>Χαρ. Παναγιωτόπουλος</td><td>Ταμίας</td><td>»</td></tr><tr><td>Γ. Μαστρογιαννόπουλος</td><td>Έφορος</td><td>»</td></tr><tr><td>Νικ. Κοκολόγος</td><td>Μέλος</td><td>»</td></tr><tr><td>Γ. Κουτσοκλένης</td><td>Μέλος</td><td>»</td></tr></table>	Ιωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος	Ε.Φ.Μ.	Ι.Β. Τσινταβής	Αντιπρόεδρος	»	Βιβή Καστρίτη	Γραμματέας	»	Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας	»	Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Έφορος	»	Νικ. Κοκολόγος	Μέλος	»	Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος	»
Ιωάν. Γ. Ράμμος	Πρόεδρος	Ε.Φ.Μ.																				
Ι.Β. Τσινταβής	Αντιπρόεδρος	»																				
Βιβή Καστρίτη	Γραμματέας	»																				
Χαρ. Παναγιωτόπουλος	Ταμίας	»																				
Γ. Μαστρογιαννόπουλος	Έφορος	»																				
Νικ. Κοκολόγος	Μέλος	»																				
Γ. Κουτσοκλένης	Μέλος	»																				

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΣ: α'. Ιστορικές μνήμες	1/7373
β'. Μία έκδρομή, γ'. Τό Μουσείο μας, δ'. Εύχαριστίες	3/7375
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Γ.:	
α'. Στην παγκόσμια ημέρα της μητρικής Γλώσσας	4/7376
β'. Ό κ. Ένωμοταρχεύων	8/7380
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝ.:	
α'. Τό Βυζαντινό έξωκλήσι του Άγ. Νικολάου	10/7382
β'. Κατάνυξη ψυχής. Αγαλλίαση	12/7384
γ'. Στρογγυλή σφραγίδα	14/7386
ΖΩΡΙΑΝΟΥ ΓΙΑΝΝΗ:	
α'. Μιχαήλ Ζωριάνου Ένθυμήματα (Β' συν.)	19/7391
β'. Ομαδικό προσκύνημα στά πατρογονικά μας	30/7402
ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡ.: 'Η άρπαγή	33/7405
ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΛΟΥ ΔΗΜ.:	
Ό Μάρκος Μπότσαρης (ό άετός του Σουλίου)	39/7411
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΙΣΤ.:	
Ίχνηλατώντας τήν ναυτική μας πορεία τά τελευταία χρόνια ...	43/7415
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ ΓΕΩΡΓ.: Ό Θάνατος	45/7417
ΣΑΝΤΑΡΜΗ ΙΩΑΝ.: 'Η Γραμμένη Όξιά	49/7421
BENETH ANTΩN.: Ιστορικά έφημερίδων	54/7426
ΝΤΟΜΑΛΗ ΣΤΕΛ.: Ειρήνη	55/7427
«ΚΑΡΤΕΡΙΑ»: Στούς Δελφούς τό 1900 π.Χ. ή πρώτη νευροχειρουργική επέμβαση στην Έλλάδα	56/7428
ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ Γ.: Φθινοπωρινές εικόνες	58/7430
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ	60/7432
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	64/7436

ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

α'. Ἱστορικές μνῆμες

1-4-1821. Ὁ Τουρκικός ὄχλος τῆς Κων/πόλεως σφάζει ἀνηλεῶς τοὺς Ἕλληνες πού ἐκκλησιάζονται στήν ἐκκλησία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἦταν Κυριακή τῶν Βαΐων.

3-4-1944. Τριάντα Ἱερολοχίτες ὑπὸ τὸν Ἀντ/ρχη Καλίνσκι, ἐπιχειρεῖ καταδρομή στή Μυτιλήνη καί ἀπελευθερώνει τοὺς Ἕλληνες ὁμήρους πού κρατοῦνταν στὸ διδασκαλεῖο τῆς πόλεως. Ἀπώλειες Γερμανῶν: 6 νεκροί.

6-4-1941. Ἡ Γερμανία ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος μέ τὴ 12η Στρατιά της, ὑποστηριζόμενη μέ ἰσχυρότατη ἀεροπορία.

7-4-1941. Τὰ ὄχυρά τῆς Γραμμῆς Μεταξᾶ ἀμύνονται σθεναρά. Ἰστίμπεη, Ἀρπαλούκι, Ποπολίβιτσα στὸ Μπέλες καί Ρούπελ κ.λπ. γράφουν Ἱστορία ἐνδοξη.

9-4-1943. Οἱ Ἴταλοί πυρπολοῦν τὴν Ἀγ. Εὐθυμία καί τὴν ἐπομένη τῇ Βουνιχώρᾳ, σέ ἀντίποινα.

10-4-1821. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' ἀπαγχονίζεται στήν Κων/πολη.

10-4-1821. Μετὰ ἀπὸ τὴν πολιορκία τοῦ Φρουρίου Ἀμφίσσης ἀπ' τὰ παλληκάρια τοῦ Γερο-Πανουργιᾶ οἱ Τούρκοι παραδίδονται. Ἔχουμε τὸ πρῶτο Κάστρο πού ἀπελευθερώνεται, μέ ἀγῶνες, ἀπ' τοὺς Τούρκους.

10-4-1826. Ἡ θρυλική ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου. Εἶναι ἡ Κυριακή τῶν Βαΐων.

13-4-1822. Οἱ γυναῖκες τῆς Νάουσας (13) ρίχνονται στὸν γκρεμὸ τῆς Ἀραπίτσας, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ἀτίμωση ἀπ' τοὺς Τούρκους.

17-4-1944. Οἱ Γερμανικές ὁρδές ἔκαψαν τὴν Κουκουβίστα (Καλοσκοπή). Ἦταν ἀνήμερα τοῦ Πάσχα.

23-4-1821. Ἡ μάχη Ἀλαμάνας - Χαλκομάτας. Θάνατος Ἐπισκόπου Ἡσαΐα κ.ᾶ.

23-4-1827. Θάνατος Γ. Καραϊσκάκη, ἔπειτα ἀπ' τὸν χθεσινὸ τραυματισμὸ του.

2-5-1919. Ὁ Ἑλληνικός στρατός ἀποβιβάζεται στή Σμύρνη μέ ἐντολή τῆς Διασκέψεως Εἰρήνης τῶν Παρισίων.

2-5-1945. Ὁ Ἱερός Λόχος μέ 220 ἄνδρες ἀπελευθερώνει τή Ρόδο. Οἱ ἀπώλειες τῶν Ἰταλο-Γερμανῶν εἶναι μεγάλες.

4-5-1825. Τμῆμα τοῦ Κιουταχῆ, 3.000 ἀνδρῶν, κάπτει τήν ἀντίσταση τῶν Ἑλλήνων στά Πεντεόρια καί μπαίνει στά Σάλωνα ὅπου καί προβαίνει σέ ἄγριες λεηλασίες καί σφαγές ἐνῶ σκλαβώνει 300 νέους καί νέες.

7-5-1945. Ἡ Γερμανική φρουρά τῆς Μήλου παραδίδεται σέ τμῆμα τοῦ Τρίτου Ἱεροῦ Λόχου.

17-5-1913. Συνθήκη Λονδίνου. Τερματισμός Α' Βαλκανικοῦ Πολέμου. Ἡ Ελλάδα ἔλαβε τήν Ἥπειρο, τή Μακεδονία, τά νησιά τοῦ Αἰγαίου καί τήν Κρήτη.

19-5-1919. Ἡμέρα μνήμης γενοκτονίας τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου.

20-5-1828. Ὁ φιλέλληνας Ἀστιγγας, ὁ ὁποῖος προσέφερε τόσα πολλά γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος, δίδει καί τή ζωή του, συνεπεία τραύματος.

21-5-1864. Προσάρτηση τῆς Ἑπτανήσου στήν Ελλάδα.

22-5-1881. Προσάρτηση Θεσσαλίας - Ἄρτας.

29-5-1453. Ἡ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ λειτουργία μένει μισοτελειωμένη...

5-6-1825. Δολοφονεῖται στήν Ἀκρόπολη Ἀθηνῶν ὁ Ὀδυσσεύς Ἀνδροῦτσος.

10-6-1823. Δύναμη 1.000 ἀνδρῶν ὑπό τόν Γιουσούφ Πασᾶ Περκόφτσαλη πυρπολεῖ τήν Ἀράχωβα καί τό Καστρί (Δελφούς).

10-6-1944. Οἱ Γερμανοί ἐκτελοῦν στό Δίστομο 218 ἄτομα ἀπ' τά ὁποῖα 20 βρέφη, 15 παιδιά καί 42 ὑπερήλικες, σέ ἀντίποινα γιά δολιοφθορές ἀνταρτῶν.

11-6-1798. Θάνατος Ρήγα Φεραίου. Μέ πλήρη μυστικότητα ἐκτελεῖται στίς φυλακές Βελιγραδίου μέ ἄλλους 7 συνεργάτες του.

13-6-323 π.Χ. Ἡ ἀνθρωπότητα ἔχασε τόν μεγαλύτερο ἄνδρα τῆς, τόν Μέγα Ἀλέξανδρο.

16-6-1913. Ἐναρξη τοῦ Β' Βαλκανικοῦ Πολέμου.

21-6-1913. Κατάληψη Κιλκίς - Λαχανᾶ.

β'. Μία ἐκδρομή

Ἐπειτα ἀπό πολλές προσπάθειες, γιά πολλούς καί διάφορους λόγους, ἡ Ἑταιρεία μας πραγματοποίησε τήν Ἐκδρομή - Ἐπίσκεψη στό Μουσεῖο τῆς Ἀκροπόλεως στήν Ἀθήνα.

Τά συμπεράσματα ἀπ' τήν ἐκδρομή αὐτή εἶναι:

- Ἡ ὁργάνωση πάρα πολύ καλή, μέ γενική ὁμολογία τῶν συμμετεχόντων.

- Οἱ γνώσεις πού ἀποκτήθηκαν ἀπ' τοὺς ἐπισκέπτες εἶναι πάρα πολλές καί ἐνδιαφέρουσες.

Ἀνέκουν ἀνυπόκριτα συγχαρητήρια στοὺς ἔχοντας τήν ιδέα τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς καί στοὺς ὁργανωτές της.

Εὐχόμαστε στό Δ.Σ. τῆς Ἑταιρείας μας νά μᾶς δώσει τήν εὐκαιρία καί γιά ἄλλες εὐχάριστες καί διδακτικές - χρήσιμες καί ψυχαγωγικές τέτοιες ἐκδρομές.

Γ.Ν.Κ.

γ'. Τό Μουσεῖο μας

Ἡ 18η Μαΐου ἔχει ὀρισθεῖ ὡς Ἡμέρα τῶν Μουσείων.

Ὅλοι πιστεύουν ὅτι τά Μουσεῖα δέν εἶναι ἀποθήκες πού φυλάσσουν παλιά ἀντικείμενα, ἀλλά ἐκπαιδευτήρια καί γιά ὅλες μάλιστα τίς βαθμίδες.

Εἰπώθηκε ἀκόμα ὅτι τά Μουσεῖα σήμερα ἔχουν μεγαλύτερη ἀξία ἀφοῦ τά ἐκπαιδευτήρια κατάντησαν... Μουσεῖα.

Τό δικό μας Μουσεῖο, τό ἄλλοτε μεγάλο καί πλούσιο, πού στόλιζε τήν Ἀμφισσα, πού εἶχε κάνει τοὺς γέροντες νά κλαῖνε μέ τίς ἀναμνήσεις τους καί τοὺς νέους νά τρέχουν ξανά καί ξανά γιά νά ὀλοκληρώσουν τίς γνώσεις τους, τί νά γίνεται ἄραγε;

Ε.Φ.Μ.

δ'. Εὐχαριστίες

Θεωροῦμε ὑποχρέωσή μας νά εὐχαριστήσουμε καί ἀπ' ἐδῶ τίς τοπικές ἐφημερίδες «Η ΩΡΑ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ», «ΦΩΚΙΚΟΙ ΚΑΙΡΟΙ» καί «ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ», καθὼς ἐπίσης καί τίς ἠλεκτρονικές «ΑΜΦΙΣΣΑ ΠΡΕΣ», «ΚΑΡΤΕΡΙΑ» καί «ΦΩΚΙΔΑ TV» γιά τίς μέχρι τώρα δημοσιεύσεις πού ἡ Ἑταιρεία μας ζήτησε καί ἀνταποκρίθηκαν ἀφιλοκερδῶς.

Ε.Φ.Μ.

α'. Στὴν Παγκόσμια Ἡμέρα
τῆς Μητρικῆς Γλώσσας (14 Φεβρουαρίου)
Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα στὶς μέρες μας

Τοῦ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

(Από τὴν ὁμιλία του στὴν Ἑνωσὴ Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν
τὴν 15-12-2011, κατὰ τὴν ἀπονομὴ τῶν Βραβείων
τοῦ Διαγωνισμοῦ Ποιήματος - Διηγήματος.)

Ἀξιότιμε κύριε Πρόεδρε τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, κυ-
ρίες καὶ κύριοι:

Ὅλοι διαπιστώνουμε μέ θλίψη ψυχῆς, ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ
Ἑλλάδα ἔχει ὑποστεῖ μιὰ πρωτοφανῆ λεηλασία, ἔχει, σχεδόν, χάσει
τὰ ἀποθέματα τῶν πνευματικῶν μας ἐπενδύσεων.

Γιὰ χρόνια τώρα, χιλιάδες τερμίτες ροκανίζουν τὰ θεμέλια τῶν θε-
σμῶν γιὰ τὴν κατάρρευση τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς, τὴν θεοποίηση τοῦ
ἀμοραλισμοῦ, τὴν κακοποίηση καὶ πλαστογράφηση τῆς Ἱστορίας, τὴν
καταδημαγωγίαν τῶν συνειδήσεων, τοῦ ἐκχυδαΐσμοῦ καὶ ἐκβαρβα-
ρισμοῦ τῆς γλώσσας, τὴν ἀποκοπή ἀπὸ τὴν παράδοση, τὴν προβολή
τοῦ εὐδαιμονισμοῦ, τὴν καθιέρωση τῆς ἀναξιοκρατίας, τὸν ἐκτραχη-
λισμὸ τῆς νεότητος καὶ τὴν ἀποδυνάμωση ἑνὸς λαοῦ, πού ἡ ἱστορικὴ
του μνήμη εἶναι αἱματηρὸς θησαυρὸς, περηφάνια καὶ εὐθύνη.

– Δυνατοὶ ἄνεμοι τῆς λεγόμενης «Ἐλεύθερης σκέψης», λές καὶ
τούς ἀπόλυσαν ἐκεῖνοι οἱ παλιοὶ σοφιστές, παρασύρουν τὰ καθιε-
ρωμένα, σκοποῦν ἐπαναστατικές ιδέες, κλονίζουν τὰ βάρη τῆς πί-
στης καὶ τῆς ἠθικῆς.

– Ἀκολουθώντας τίς ἀχαλίνωτες παρορμήσεις μας, κάνουμε ὅ,τι
καὶ τό ποτάμι, πού κατρακυλάει ὀλοένα καὶ χαμηλότερα.

– Ὁ λαὸς μας βυθίζεται στό σκοτάδι καὶ θεᾶται παθητικὰ τό
γκρέμισμα τῶν πνευματικῶν του ἐρεισμάτων. Πάσχουμε ἀπὸ συ-
μπτώματα ἀμνησίας καὶ ἀδιαφορίας. Ἕνας ἐπαίσχυντος καὶ ἀπαί-
σιος μυθριδατισμὸς ἀποκοιμίζει τὴν πορεία τῆς ζωῆς μας. Μιὰ δαι-
μονικὴ δύναμη μᾶς τραβάει σὲ δρόμους πού δέν μᾶς ἀρέσουν, μά
πού εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθήσουμε.

«Σβησμένες ὅλες οἱ φωτιές οἱ πλάστρες μέσα στή Χώρα», θά μᾶς ξανάλεγε ὁ Παλαμᾶς.

— Εἰδικότερα: Γίνεται ὁλοένα καί πιό φανερό ὅτι τά τελευταῖα χρόνια καταβάλλεται συντονισμένη καί μεθοδευμένη προσπάθεια ὥστε ὁ σύγχρονος Ἕλληνας νά ἀποκοπεῖ ἀπό τίς ρίζες του, πού κύριο θεμελιακό τους στοιχεῖο εἶναι ἡ γλῶσσα μας στήν πληρότητά της.

Γιατί δέν ἀρκεστήκαμε μόνον στόν «ψαλιδισμό» της καί τήν «στρογγυλοποίησή» της μέ τήν ἐπιβολή τοῦ μονοτονικοῦ τρόπου γραφῆς. Στήν καθημερινή της χρήση τήν κρίνουμε ὅλο καί πιό φτωχή. Τήν κακοποιοῦμε, τήν εὐτελίζουμε:

Χυδαῖσμοί, σολοικισμοί, βαρβαρισμοί, ἀκυρολεξίες, πενιχρότητα λεξιλογίου, τύποι προσβάλλοντες τό γλωσσικό αἶσθημα καί ὀρθογραφική ἀναρχία χαρακτηρίζει τά περισσότερα ἀπό τά γραπτά κείμενα μέ τά ὁποῖα καταπλημμυρίζονται τά διάφορα ἔντυπα.

— Τήν ἐκχυδαίζουν ἐθνοκτόνοι «γλωσσοπλάστες», κουλτουριά-ρηδες καί σκοταδιστές κάποιων ἐντύπων καί ἡλεκτρονικῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης, λές καί ἐνεργοῦν σέ ἐφαρμογή ἐκείνου πού ἔχει εἰπεῖ ὁ Βλαδίμηρος Λένιν: «Ἄν θέλεις νά κατακτήσεις ἕναν λαό, κατάστρεψέ του τήν γλῶσσα».

— Στά περίπτερα τά περισσότερα ἑλληνικά περιοδικά ἔχουν ξενόγλωσσους τίτλους. Τά περισσότερα καταστήματα ἔχουν ξένα ὀνόματα, ἐνῶ οἱ Τράπεζες ἀναγράφουν τόν τίτλο τους μέ μικρά στοιχεῖα στήν ἑλληνική, μέ τεράστια δέ καί σέ ἐμφανῆ θέση στήν ξένη γλῶσσα.

— Οἱ τηλεοπτικοί σταθμοί προβάλλουν ἀλαζονικά καί προκλητικά τά ξενόγλωσσα ὀνόματά τους. Οἱ εἰδήσεις καί διαφημίσεις τῆς τηλεόρασης χρησιμοποιοῦν χωρίς συστολή καί φειδώ ξένες λέξεις, ὅρους καί φράσεις.

— Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ νεώτερος Ἑλληνισμός διακατέχεται δυστυχῶς ἀπό τό σύνδρομο τῆς μαζικῆς μειονεξίας ἀπέναντι στήν Εὐρώπη ἐπειδὴ ὁ Νεοέλληνας ἔμαθε νά μὴν ἐμπιστευεῖται τήν αὐτόχθονη παράδοσή του καί νά μὴν ἐκτιμᾷ καί νά μὴν σέβεται τήν ἰδιοπροσωπία του, βασικό στοιχεῖο τῆς ὁποίας εἶναι καί ἡ γλῶσσα του.

— Χάνουμε τήν ἐθνική μας ταυτότητα καί ὑπερηφανευόμαστε γιατί θά γίνουμε κι ἐμεῖς μιά ἄχρωμη, ἄοσμη καί ἄγευστη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης, τήν ὥρα πού ὅλοι οἱ λαοί τῆς Εὐρώπης προσπαθοῦν μέ νύχια καί μέ δόντια νά κρατήσουν τήν ἐθνική τους ταυτότητα καί τήν πολιτισμική τους διαφορά.

— Τί θά ἔλεγαν ἄραγε, ἂν ἑβλεπαν τό κατάντημα αὐτό τῶν Νεο-

ελλήνων, ὁ Σολωμός καί ὁ Παλαμᾶς; Ὁ πρῶτος εἶχε εἰπεῖ: «Μήγα-
ρις ἔχω ἄλλο στόν νοῦ μου, πάρεξ ἐλευθερία καί γλῶσσα»· καί ὁ
δεύτερος εἶχε δηλώσει: «Παιδεία καί γλῶσσα, οἱ πλάστρες δυνά-
μεις τῆς ψυχῆς». Ἐμεῖς ὁμῶς παραδίνουμε ἀστόχαστα ἐλευθερία,
παιδεία καί γλῶσσα στούς ξένους, ἀπαρνούμενοι τήν ταυτότητά
μας. Καί ἀνοίγουμε ἔτσι διάπλατα τίς κερκόπορτες τοῦ Ἑθνους
στός ξένες λέξεις.

Πονοῦν καί ἀγωνιοῦν οἱ Ἕλληνες γιά τήν πορεία καί τό μέλλον
αὐτοῦ τοῦ Ἑθνους, τό ὁποῖο συνεχῶς ἀφελληνίζεται, ἀποχριστιανί-
ζεται, ἀποχρωματίζεται, ἀποκόπτεται ἀπό τίς ρίζες του, χάνει τά
στοιχεῖα τῆς ταυτότητάς του.

Βάλθηκαν νά μᾶς ἀναμορφώσουν μέ τό στανιό. Μᾶς κατευθύ-
νουν πρός τόν πνευματικό εὐνουχισμό. Μισήσαμε καί καταστρέ-
φουμε τήν γλῶσσα μας. Μισήσαμε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας. Καί μή
ἔχοντες γλῶσσα πῶς μπορούμε νά ἔχουμε σκέψη; Παλεύουμε μέσα
σέ πνευματική σύγχυση.

Ὁ τεσσάρων αἰώνων πολιτικός ραγιαδισμός, γίνεται σήμερα
πνευματικός ραγιαδισμός.

– Ἡ ἄλωση, ὁμῶς, τῆς ψυχῆς ἑνός λαοῦ ὁδηγεῖ στόν ἐθνικό μα-
ρασμό, στόν ἐθνικό ἀφανισμό του.

Ὁ Χένρυ Κίσιγκερ, τέως ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ καί
μακελάρης τῆς Κύπρου τό 1974, σέ ὁμιλία του τό 1994 στήν Οὐάσι-
γκτων, μέ τήν εὐκαιρία τῆς βράβεισής του ἀπό προσωπικότητες
τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, δήλωσε: «Ὁ Ἑλληνικός λαός εἶναι δυσκο-
λοκυβέρνητος γι' αὐτό πρέπει νά τόν πλήξουμε βαθεῖά στίς πολιτι-
σμικές του ρίζες. Τότε ἴσως συνετισθεῖ. Ἐννοῶ, δηλαδή νά πλήξου-
με τήν γλῶσσα του, τήν θρησκεία του, τά πνευματικά καί ἱστορικά
ἀποθέματά του, ὥστε νά ἐξουδετερώσουμε κάθε δυνατότητά του
νά ἀναπτυχθεῖ, νά διακριθεῖ, νά ἐπικρατήσῃ...».

– Τό πνεῦμα ἀργοπεθαίνει ἀπό τίς λοιδορίες τῶν ἁμαθῶν καί
τῶν ἀνάξιων, τῶν ἐπιτήδειων καί τῶν καιροσκόπων καί μέσα στό
πανδαιμόνιο τῶν κορυβαντιῶντων στοιχείων τῆς ἄρνησης καί τῆς
ἀθεΐας, τῆς πλάνης καί τῆς κατάπτωσης.

– Λαϊκιστές, ἀμφισβητούμενης φυλετικῆς καθαρότητας, ἐξωνη-
μένοι, ἄνθρωποι θολῆς ἰδεολογίας καί κουλτούρας, πολιτισμικά
ὀλιγοφρενεῖς, σάν νά ἐξοφλοῦν γραμμάτια τῆς παγκοσμιοποίησης
καί τό χειρότερο μέ συνοδοιπόρους κρυφούς καί φανερούς, συνει-
δητά ἀλλοιώνουν τήν φυσιογνωμία τῆς γλώσσας μας, μᾶς ἀπομα-
κρύνουν ἀπό τήν ἱστορική της διαδρομή καί δυσκολεύουν τήν ἐπα-

φή μας μέ ἓναν μεγάλο πολιτισμό, πού φώτισε γιά πρώτη φορά τόν σκοτεινό κόσμο ἐκείνης τῆς μακρινῆς ἐποχῆς, τῆς γλῶσσας πού μᾶς ἔμαθε νά σκεπτόμαστε, νά ἐκφραζόμαστε, νά συνδιαλεγόμαστε.

— Πρίν ἀπό μᾶς οἱ ἄνθρωποι φώναζαν μέ στριγγιές φωνές, γρύλιζαν σάν αγρίμια καί παραμιλοῦσαν οἱ λαχτάρεις τοῦ ἀνθρώπου καί δέν μποροῦσαν νά ἀρθρώσουν ἓναν νηφάλιο λόγο.

Πρίν ἀπό μᾶς οἱ στοχασμοί ἦταν μπουλούκι ἀγύμναστο, φλύαρο, ἀκατάστατο.

Ἐμεῖς ὀργανώσαμε τούς στοχασμούς, δημιουργήσαμε τόν συλλογισμό: Θέση - Ἀντίθεση - Σύνθεση, ἀνακαλύψαμε Νόμους, ἐπινόησαμε τήν Δημοκρατία, νικήσαμε τό Χάος.

— Αὐτή ἡ τερπνή, ἡ εὐπλαστή, ἡ ἐκφραστική γλῶσσα μας δέχτηκε τά πλήγματα τῆς ἄφρονος κραιπάλης τοῦ κομματισμοῦ, μέ ἀποτελεσμα νά στερηθοῦν οἱ νεώτερες γενιές τῶν εὐεργετικῶν τῆς ἐπιπτώσεων.

— Κακοποιοῦμε τήν Ἑλληνική γλῶσσα, τήν μοναδική, τήν μητέρα τῶν γλωσσῶν ἡ ὁποία ὄχι μόνον ἀποτελεῖ τήν ταυτότητα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλά καί χάρισε στά λεξιλόγια τῆς παγκόσμιας γλωσσικῆς πολυφωνίας λέξεις πρός ἔκφραση ὑψηλότερων σφαιρῶν τοῦ πνεύματος, ὅπως φιλοσοφία, ποίηση, μουσική, τά ὀνόματα τῶν περισσοτέρων ἀπό τίς σύγχρονες ἐπιστῆμες, ἀκόμα δέ τίς τρεῖς λέξεις, οἱ ὁποῖες καθορίζουν σήμερα τήν παγκόσμια ἐξέλιξη τῆς ἀνθρωπότητος: Τεχνολογία, Οἰκονομία, Οἰκολογία.

— Μέσα στόν κόσμο τῆς σύγχυσης, πού ἀπεργάζεται ἡ ἀλλοτρίωση τοῦ προδομένου λαοῦ μας, ἡ Γλῶσσα μας, μαζί μέ τήν Ἱστορία μας καί τήν Θρησκεία μας, ὑποστασιάζει τήν ἐλπίδα καί τό ὄραμα πού μᾶς χρειάζεται γιά νά σταθοῦμε ὀρθιοί καί νά διεκδικήσουμε τήν θέση πού δικαιωματικά μᾶς ἀνήκει στήν ἀμφικτυονία τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ἑνωσις Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ὅπως ἐπίσης ἡ Ἑταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ἡ Ἐθνική Ἑταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ἡ Πανελλήνια Ἑνωσις Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ὁ Σύνδεσμος Ἱστορικῶν Συγγραφέων καί ἄλλες ἐνώσεις, Σύνδεσμοί, Σωματεῖα, Φορεῖς, θεράποντες, φρουροί καί ὑπηρετές τῆς Ἐθνικῆς μας γλῶσσας, καλλιεργητές τοῦ λόγου, γραπτοῦ καί προφορικοῦ, πεζοῦ καί ἔμμετρου, ἀποτελεῖ σημαντικό ἀνάχωμα στήν πλημμυρίδα πού ἀπειλεῖ τήν γλῶσσα μας, τό πρῶτο θεμελιακό στοιχεῖο τῆς ἰδιοπροσωπίας μας, τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητας.

Σέ τοῦτο συμβάλλουν καί οἱ κατ' ἔτος προκηρυσσόμενοι διαγωνισμοί Ποιήματος - Διηγήματος. Εὐχαριστῶ.

β'. Ὁ κ. Ἐνωμοταρχεῶν

Ὅταν μετετέθη ἀπό τόν Σταθμόν Χωροφυλακῆς Μαυροχωρίου ὁ Σταθμάρχης Ἐνωμοτάρχης Δῆμος Κουτσοδήμος παρέδωσε τήν διοίκησιν τοῦ Σταθμοῦ προσωρινῶς εἰς τόν χωροφύλακα Μάρκο Μακροδημήτρη, πού ἦταν ὁ ἀρχαιότερος τῶν συνάδελφων του.

Καί ἦταν πράγματι... ἀρχαῖος. Παλιός χωροφύλακας, χρόνια στό κουρμπέτι, δέν εἶχε καμιά ὀρεξη καί καμιά φιλοδοξία γιά ἀξιώματα. Ὅλη του τήν ζωή, κάπου εἴκοσι πέντε σωστά χρόνια στό Σῶμα τῆς Χωροφυλακῆς, τήν εἶχε περάσει ἡσυχά καί ταπεινά, χωρίς τίποτα τό ἐξαιρετικό νά τήν ταραῖξει. Ἡ προτίμησίν του ἦταν νά ὑπηρετεῖ ὅλο σέ Σταθμούς, κατά πρῶτον λόγον ὀρεινούς, γιατί, ὅπως ἔλεγε, οἱ κάτοικοι τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν «σέ ὑπολογίζουν γιά χωροφύλακα». Παντοῦ δημιουργοῦσε μεταξύ τῶν κατοίκων μιὰ ἀτμόσφαιρα ἐκτιμῆσεως. Ὅλοι τόν ἀγαποῦσαν, τόν ἐσέβοντο καί τόν... ἐπεριποιοῦντο. Τό νά τόν περιποιοῦνται ἄλλοι, ἦταν ἡ ἀδυναμία του, καί κατά τό δυνατόν, ἐφρόντιζε νά τήν ἱκανοποιεῖ. Οὔτε καί εἶχε μεγάλες ἀξιώσεις περιποιήσεως. Κανένα ποτηράκι καλό κοκκινέλι καί κανένα πικάντικο μεζέ: κοχορέτσι, σπληνάντερο, σπληνίτσες, γλυκαδάκια καί ...καλή καρδιά. Αὐτό ἦταν ὅλο κι ὅλο. Ὅλοι τοῦ μιλοῦσαν στό μικρό του ὄνομα. Μ' αὐτό ἦταν γνωστός σέ ὅλη τήν περιφέρεια: Ὁ Μάρκος. Τό ἐπίθετό του δέν τό ἤξερε κανείς. Κρασί - μεζεδάκι καί καλή καρδιά, ἦταν ἡ τριλογία τῆς φιλοδοξίας τοῦ Χωροφύλακα Μάρκου. Ἀξιώματα ἢ γαλόνια, ἔστω καί τίς σαρδέλες τοῦ ὑπενωμοτάρχη, ποτέ του δέν φιλοδόξησε. Καί νά τώρα στά τελευταῖα χρόνια, πού ἡ μετάθεσις τοῦ Ἐνωμοτάρχου ἦρθε νά τοῦ ταραῖξει τήν ἡσυχία καί τήν γαλήνη εἴκοσι πέντε ἐτῶν.

Δέν ἐννοοῦσε ὅμως μέ κανένα τρόπο ν' ἀλλάξει τόν ρυθμό τῆς ζωῆς του, γι' αὐτό καί μόλις παρέλαβε τόν Σταθμό τόν κλείδωσε καί ἐγκατεστάθη σέ ἕνα καφενεῖο, πού ἦταν καί ταβέρνα. Τό παντοτεινό του καταφύγιο. Οἱ ἄλλοι τέσσερες χωροφύλακες τοῦ Σταθμοῦ, νέα παιδιά, πού μόλις πρό ὀλίγου καιροῦ εἶχαν βγεῖ ἀπό τήν Σχολή, δέν τῷ βρισκαν σωστό νά εἶναι κλειστός ὁ Σταθμός καί παρακينوῦσαν τόν συνάδελφό τους Μάρκο ν' ἀνοίξει τόν Σταθμό καί νά κάθεται στό γραφεῖο, ἔστω καί χωρίς νά κάνει τίποτα.

— Ἐμεῖς θά τά κάνουμε ὅλα, τοῦ ἔλεγαν. Ἐσύ μόνον θά κάθῃσαι γιά νά εἶναι ἀνοιχτός ὁ Σταθμός μας.

— Δέν εἶναι δουλειά μου αὐτή ἐμένα, ἔλεγε ὁ Μάρκος. Ποτέ δέν τήν ἔκανα ὥς τώρα. Νά στείλει ἡ Ὑπηρεσία Ὑπαξιωματικό Σταθμάρ-

χη. Ἑξακοσαριές - ἑξακοσαριές τούς βγάξει ἀπὸ τὴ Σχολή τούς νεα-
ροὺς. Τί τούς φυλάει στὴν Ἀθήνα, νά φλερτάρουν μέ τίς λεγάμενες;

- Μά κύριε... Ἐνωμοταρχεῦων, τοῦ λέει ἀπροσδόκητα ὁ
καφετζῆς, δέν πρέπει τό χωριό νά μείνει χωρίς... ἐξουσία. Ἔτσι τοῦ
ἤρθε τοῦ καφετζῆ, ἔτσι τοῦ εἶπε. Αὐτό ὅμως ἦταν. Ἡ προσφώνηση
«Κύριε Ἐνωμοταρχεῦων» εἶχε ἐπάνω στόν χωροφύλακα Μάρκο
τὴν ἐπίδραση ἡλεκτρικῆς ἐκκενώσεως. Ἐσηκώθη ἀμέσως καί ἔφυγε
γιά τόν Σταθμό βιαστικός, ἐνῶ μέσα στό μυαλό του μιά μαγική λέ-
ξις ἐχόρευε ρυθμίζοντας τό βῆμα του:

Ἐνωμοταρχεῦων - Ἐνωμοταρχεῦων - Ἐνωμοταρχεῦων.

Ἄνοιξε «τό γραφεῖο του», ἔκατσε στὴν καρέκλα καί ἦταν ἔτοι-
μος νά ἐκτελέσει τὰ ὑψηλά καθήκοντα τοῦ ἐνωμοταρχεύοντος χω-
ροφύλακος.

Δέν ἐπερίμενε ὅμως πολὺ καί κάποιος κάτοικος κτύπησε τὴν
πόρτα: «Ἐμπρός», φώναξε επιτακτικά ὁ κ. Ἐνωμοταρχεῦων καί ὁ
χωρικός ἐμπῆκε. Βαλτός ὅμως ἦταν:

- Κύριε... Ἀστυνομεύων, τοῦ λέγει ὁ πονηρός χωριάτης,
ἀπόψε μοῦ ἔλεψαν δυό κότες.

- Θά ἐνεργήσω, θά ἐνεργήσω, ἀπάντησε καί ἐκράτησε σημειώσεις.

Ὁ νέος τίτλος τοῦ «Ἀστυνομεύοντος» τοῦ ἄναψε περισσότερο
τὴν ματαιοδοξία του. Ἐκλείσε τόν Σταθμό καί βγῆκε. Ἐναν χωρο-
φύλακα πού ἀπάντησε στίς σκάλες μόλις κατεδέχθη νά τόν κυττά-
ξει ἀπὸ τὴν κορυφή τῶν... ἀξιωματῶν του.

Ἐπῆγε στό καφενεῖο. Ὅχι ἐκεῖ πού ἐπῆγαινε πρῶτα, ἀλλὰ ἐκεῖ
πού ἐκαθόταν ὁ Εἰρηνοδίκης, ὁ τηλεγραφητής, ὁ ἀγρονόμος καί «αἱ
λοιπαὶ ἀρχαὶ τοῦ τόπου». Ἐβάδιζε κάπως δειλά, ἀλλὰ μέ ἀπόφα-
ση καί «ὡς προσήκει εἰς τόν ἐνωμοταρχεῦοντα». Ὁ Εἰρηνοδίκης
μόλις τόν εἶδε ἐκατάλαβε τὴν... πετριά καί τοῦ λέγει:

- Ὅριστε, κύριε ἀστυνόμε, περάστε νά καθῆστε! Παρά λίγο νά
πέσει. Ἐβαλε ὅμως τὰ δυνατά του, ἐκρατήθη ὀρθίος καί εὐθυτενῆς
καί ἐβάδισε πρὸς τὰ ...πεπρωμένα του.

- Τί θά πάρετε, τόν ρώτησε ὁ Εἰρηνοδίκης.

- Ἐναν καφέ, ἀπάντησε σοβαρός.

Καί τό γκαρσόνι πού τόν εἶχε πάρει εἶδηση:

- Ἐναν γλυκύ βραστό τοῦ κ. Ἐνωμοταρχεῦοντος.

Ὅλοι γύρισαν καί τόν κύτταξαν. Αὐτός καθόταν μέ ἴσιο κορμί,
ψηλά τό κεφάλι καί ἀνάλογον ὕφος. Ἀμίλητος. Ἦταν ὁ «Ἐνωμο-
ταρχεῦων Ἀστυνόμος» τοῦ χωριοῦ πού τόν βασάνιζε ἡ σκέψη πῶς
θά ἀνακαλύψει τόν κλεφτοκοτά.

α'. ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΕΚΚΛΗΣΑΚΙ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ.
(ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ!)

Τοῦ Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Σέ μιά ώραία, καταπράσινη φωλιά τοῦ λόφου «Κούμαρος», πού τόν στεφανώνει τ' ἀπομεινάρι Μεσαιωνικοῦ Ὀχυρώματος καί στίς ἀνατολικές κλιτύες του, ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει καί νά ζεῖ ἀπό τοῦ 12ου αἰῶνος τό Βυζαντινό ἱερό τοῦ Μεγάλου Κομνηνοῦ Μανουήλ, καμάρι καί τόπος ἀναφορᾶς τῆς Κωμόπολης τῶν Εὐπαλιέων, πού στήν περιοχή της φυλάσσεται καί συντηρεῖται καί πανηγυρίζεται...

Καί εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονική αὐτοῦ τοῦ μικροῦ Ναοῦ μοναδική ὄχι μόνον στόν Ἑλλαδικό χῶρο ἀλλά καί πολύ πέρα ἀπό αὐτόν...

Ὁ Μιχαήλ Χωνιάτης, ὁ Ἰωάννης Ἀπόκαυκος, οἱ Ἱεράρχες, ὅπως καί οἱ Δεσπότες τῆς Ἠπείρου, πολύ τό εἶχαν φροντίσει. Οἱ Βενετσιάνοι καί οἱ Τοῦρκοι κατακτητές, τό σεβάστηκαν. Διασώθηκε στό πέρασμα τῶν αἰῶνων, ἄν καί λαβωμένο ἀπό τό χρόνο.

Γιά καλή μας τύχη, ὁ ρέκτης Βυζαντινολόγος - Καθηγητής τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π. Θεσσαλονίκης, κ. Βασίλης Κατσαρός, γιά πολλά χρόνια μελέτησε τήν ἱστορία του ἀπό κάθε ἄποψη καί - Τύχη Ἀγαθή - διέσωσε καί μελέτησε τίς μοναδικές του Ἀγιογραφίες. Αὐτές ἐπιβεβαιώνουν, μᾶς διδάσκει, ὁ ἐκλεκτός μας αὐτός Πατριώτης, γιά Ναό ἀφιερωμένο στόν Ὅσιομάρτυρα Ἅγιο Νικόλαο «τόν ἐν Βουνένοις τῆς Θεσσαλίας δι' ἀποκεφαλισμοῦ τελειωθέντος» ὑπό τῶν βαρβάρων, στό ἀσκητήριό του, ὅπου ζοῦσε μέ νηστεία, προσευχή, ἀγρυπνία, σκληραγωγία καί ἄσκηση, ἀλλά καί ἀγαθοεργία...

Μεσαιωνικά ἔγγραφα τῆς γειτονικῆς Ἱ. Μ. «Παναγία ἡ Βαρνάκοβα» μιᾶνε γιά τό Ναό.

Ἡ Ἐνωση τῶν ἀπανταχοῦ Εὐπαλιωτῶν μέ τίς χορηγίες της κυκλοφόρησε καί διανέμει δωρεάν ἓνα ἐξαιρετικό ἀπό κάθε ἄποψη πνευματικό ἔργο τοῦ κυρίου Βασίλη Κατσαροῦ μέ τίτλο «Συνοπτικός Ὁδηγός», πού διαπραγματεύεται μέ ὠραῖο τρόπο τήν ἱστορία καί ἀρχιτεκτονική καί ἀγιογραφία τοῦ Ναοῦ.

Στούς πρόποδες τοῦ λόφου καί κάτω ἀκριβῶς ἀπό τό Ναό, ρέει ὁ χεῖμαρρος «Καριώτης», πού ἔχει σχηματίσει ἕναν καταπληκτικῆς ὁμορφιάς «Πλατανιστά» μέ πολλούς πίδακες γάργαρου, δροσεροῦ νεροῦ, χώρο πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων, ἀναψυχῆς καί πανηγυριοῦ, κατά τή Μνήμη τοῦ Ἁγίου (9 Μαΐου).

Ὁ χώρος εἶναι εὐκόλα προσπελάσιμος, καθῶς ἀπό στροφή τοῦ ἐθνικοῦ δρόμου Εὐπαλίου - Ναυπάκτου, ἀσφαλτοστρωμένος δρόμος, φθάνει μέχρι τίς πηγές καί τίς σκάλες τοῦ Ναοῦ...

Ἀπέχει μόλις τρία χιλιόμετρα ἀπό τό Εὐπάλιο καί πινακίδα καθοδηγεῖ τούς ἐπισκέπτες, ἀναγράφοντας «Βυζαντινός Ναός Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου!», λαθεμένα βέβαια. Ἀλλά ἡ μετονομασία αὕτη εἶναι μιά ἄλλη ἱστορία...

β'. ΚΑΤΑΝΥΞΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗΣ ΑΓΑΛΛΙΑΣΗ («Ἐλπίδας πραγματικότητας»)

Δασωμένες - πευκοφυτεμένες - εἶναι οἱ ὀμαλές πλαγιές τοῦ κω-
νικοῦ λόφου τοῦ «Ἀϊ-Κωσταντίν», κοντά στίς κελαρυστές πηγές
τῆς «Κρυόβρουσης», ἐκεῖ δά, στή «Δημοσιά» τοῦ Κούκουρου, μέ
ὀλοφάνερη τήν ἐπανεμφάνιση καί πύκνωση τοῦ γύρω λόγγου τῆς
ἄγριας χλωρίδας, πού τό ὅλο τοπίο ἔχει μετασχηματίσει καί δια-
μορφώσει μέ φυσικό, ἀλλά ἀπαράμιλλο καί εἰδυλλιακό τρόπο...

Κάπου ἐκεῖ καί τό θεόρατο, τό χιλιόχρονο «Δέντρο τῆς Ἑλε-
νας», μέρα - νύχτα, Χειμῶνες καί Καλοκαίρια, Χινόπωρα κι Ἄνοι-
ξες ἀγναντεύει μακριά, ὥς πέρα στό Μοραϊτικό Χελμό καί τή «Γέ-
φυρα τοῦ Τρικούπη», καταγράφοντας καί μελετώντας τῆς ζωῆς τό
διάβα...

Στό ξέφωτο τοῦ λόφου, ἄγνωστο πότε, οἱ ντόπιοι εἶχαν ἀνεγεί-
ρει ναό τοῦ Ἀγίου, πού ἔγινε ἐθνικός προμαχῶνας στά χρόνια τοῦ
Ἀγώνα τοῦ 1821, ἀναστηλώθηκε στά ἐλεύθερα χρόνια καί ἐρειπώ-
θηκε μέ τούς σεισμούς τοῦ 1990-96...

Ἀλλά - Θεοῦ ἐπιτρέποντος -, ἡ λαϊκή συνέλευση τοῦ Κούκουρου-
χωριοῦ λίκνου της καί οἱ ξενιτεμένοι τῆς ἀλλοδαπῆς ἀνίδρυσαν τό
ἐκκλησάκι μέ ἐθελοντικές προσφορές χρόνου, κόπων, χρημάτων καί
περίσσια Ἀγάπη. Ἐνα ἔργο ἀνθρώπων πού ἤλπιζαν...

Δεύτερη χρονιά σήμερα (21 Μαΐου 2009) καί τό νέο ἐκκλησάκι
μας, πανηγυρικά λειτουργώντας δείχνει σ' ὅλους μας, τήν πραγμα-
τοποίηση τῶν πόθων κι ἐλπίδων μας τῶν τελευταίων χρόνων...

Πανηγυριστές ἀπό ὅλα τά γύρω χωριά, γνωστοί καί ἄγνωστοι,
χωριανοί ἀπό τίς πολιτείες καί τή μακρινή Αὐστραλία, ἀδελφωμέ-
νοι καί φανερά στά πρόσωπα ζωγραφισμένη ἔχοντας τή συγκίνηση
καί θρησκευτική εὐλάβεια, ἀνεβαίνουν ὁμαδικά τοῦ λόφου τόν ἀνή-
φορο.

Τό ἐκκλησάκι, λάμποντας ἀπό καθαριότητα καί πανέμορφο ἀπό
τά χρώματα, τά σχήματα καί τίς σκιάσεις τῶν γειτονικῶν δέντρων
καί μόσχο μυρωδάτο ἀπό τά εὐωδιαστά λουλούδια πού τό στόλι-
ζαν, μέ ὀλάνοιχτες τίς πόρτες του - σά θερμές ἀγκαλιές - καλοδέ-
χεται τούς προσκυνητές.

Καλοφτιαγμένο τό ἐσωτερικό τοῦ ναοῦ καί μάλιστα τό «Τέ-
μπλο», μέ τίς καταπληκτικῆς ἀγιογραφικῆς τέχνης ἅγιες εἰκόνες
του, ἔργα, λένε, νεαροῦ ἀγιογράφου, γαμπροῦ τοῦ Κούκουρου.

Ἄνετοι, καλλίφωνοι κι ἔμπειροι στά τοῦ «Τυπικοῦ» τῆς λειτουργίας οἱ τρεῖς ντόπιοι ψάλτες, βοηθοῦσαν τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου. Γιορτινά ντυμένο τό ἐκκλησίασμα, ἀμίλητο καί σταυροκοπούμενο βρισκόταν σέ διαρκῆ κατάνυξη, σέ ἀνάταση ψυχῆς, σέ διαρκῆ προσευχή...

Καθισμένοι οἱ γέροντες στά πρῶτα καθίσματα, οἱ ἀσθενεῖς... Σέ ἰδιαίτερα μανουάλια οἱ λαμπάδες - τάματα. Σ' ἄλλα τά λιανοκέρια... Καί ὕστερα ἐκεῖνα τά ὠραιότατα τροπάρια τῆς ἑορτῆς καί τά ἀναστάσιμα... Οἱ διδακτικότατες περικοπές τοῦ Ἀπόστολου καί τοῦ Εὐαγγελίου. Καί τό μοίρασμα τῶν «πέντε ἄρτων». Καί τοῦ «Ἀντίδωρου». Καί ἡ ὁμαδική μετάληψη τῶν ἑορταζουσῶν καί ἑορταζόντων. Τῶν παιδιῶν καί γερόντων... Κι ἐκεῖνη ἡ εὐωδία τοῦ μοσχολίβανου, ἡ ἐμπλουτισμένη μέ τά ἀρώματα τῶν λουλουδιῶν, τῆς ὁλόγυρα στό ἐκκλησιάκι πανέμορφης κι ἀνθοφορούσας Μαγιάτικης χλωρίδας...

Κι ὕστερα ἐκεῖνο τό ξαλάφρωμα τῶν ψυχῶν, τό μετά τή συμμετοχή στή θεία λειτουργία χριστιανικό, θεῖο ἀναβάπτισμα, στήν εὐρύχωρη αὐλή τοῦ περιβάλλοντα χώρου. Κι ὕστερα οἱ ἀδελφικοὶ ἐναγκαλισμοί, καί οἱ εὐχές καί τά χαρούμενα χωρατά καί τά κεράσματα καί ἡ χαρά τοῦ ὁμαδικοῦ ἔργου καί τῆς κοινῆς προσευχῆς.

Στιγμές καί εἰκόνες καί λόγια, ἀλλά καί ψυχικὲς ἐπαφές καί σχήματα καί χρώματα κι ἀρώματα... Χαρά κι ἀγαλλίαση καί ψυχῆς ξαλάφρωμα, ὅλα καταγραμμένα στό «σκληρό δίσκο» κάθε καρδιάς...

— Αὐτὴ τὴ γλυκιά μαγεία τῆς Φύσης, τῆ θεία λειτουργία καί τὴν κοσμοπλημμύρα σήμερα στὸν Ἀϊ-Κωνσταντῖνο, πρώτη φορά τὴ χάρηκα καί βαθιὰ τὴν αἰσθάνθηκα, μᾶς τό ἐξομολογήθηκε ὁ γέρο ψάλτης, σταματώντας γιὰ τὴ δροσιά τῆς πηγῆς...

— Καί του χρόν'!, μπάρμπα, τοῦ ἀπολογήθηκε ἡ Θανάσω προσπερνώντας. Καί συμπλήρωσε: — Να μᾶς ἀξιώσει ὁ Ἅγιος, νά εἴμαστε καλά καί τοῦ χρόνου, σάν σήμερα, νά ξαναρθοῦμε στὴ χάρη του...

Ὅταν ὑπάρχει Ἑλπίδα, πραγματοποιοῦνται καί ἔργα ἐλπιδοφόρα!...

γ'. Στρογγυλή σφραγίδα!...

Ἦγουν: Ὁ δυστυχῆς μπαρμπα-Θωμᾶς...

Στὴν ἄκρη τῆς αὐλῆς τοῦ Μπακάλικου τῆς κυρα-Θυμιούλας - στῆς «Ἀγορᾶς» τ' ἀπόγωνο - στὴν ψάθινη καρέκλα του καθόταν πολὺ συλλογισμένος ὁ μπαρμπα-Θωμᾶς, κατηφής, μέ τὰ ψαριά μαλλιά του τὰ καλυπτόμενα ἀπὸ τὴ λιγάκι λοξὰ τοποθετημένη χι-νωποριάτικη τραγιάσκα του καὶ τὸ ψαρί του μουστάκι, μεγάλο, φαρδύ, νὰ προστατεύει καὶ ν' ἀποκρύπτει τὴ ζωγραφισμένη στά χεὶλῃ του πίκρα. Τό δεξί του χέρι ἀκουμπισμένο στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ, ἄφηνε τ' ἄλλο ἐλεύθερο πρὸς τὰ κάτω, νὰ ὑποβαστάζει τὸ κεχριμπαρένιο του κομπολόι, ἀπλὰ κρεμάμενο κι ἀπαιχτο. Ἀκουμπισμένη ἔχοντας τὴν πλάτη του βαθιά στό κοῖλο τοῦ καθίσματος, ἔμενε τελείως ἀκίνητος κι ἀποκαμωμένος, ἀσάλευτο ἔχοντας τὸ γαλανό του βλέμμα πρὸς τὴ δύση τ' οὐρανοῦ...

Τόν παρατηρούσαμε, ὦρες τώρα, κι ἀπορούσαμε. Καμιὰ κίνηση! Κανένας ἥχος τοῦ κομπολογιοῦ του! Κι ὁ καφές τῆς μαγαζατώρισ-σας ἄθιχτος...

- Τί νᾶχει σήμερα ὁ γέροντας, βρέ παιδιά; μᾶς ρώτησε χαμηλό-φωνα ἡ κυρα-Θυμιούλα, σερβίροντας τὰ ἀπογευματινά καφεδάκια μας... Μοῦ πληγώνει τὴν καρδιά, ἔτσι, ὅπως τόν βλέπω, ἀπόειπε ἐπιστρέφοντας στὸν πάγκο της...

Αὐτὴ τὴ θλιβερὴ εἰκόνα, τοῦ ἄλλοτε ποτέ χαρούμενου καὶ χωρα-ταντζῆ χωριανοῦ μας, τὴν εἶχαμε προσέξει ἀπὸ ἐνωρίς. Ἀντιμετώ-πιζε βέβαια σοβαρά προβλήματα υγείας τῆς συμβίας του, ἀλλὰ πά-ντα μέ θάρρος φανερό καὶ πρᾶο ὕφος... Κάτι τὸ ἰδιαιτέρο θὰ τοῦ συνέβη σήμερα...

Τίς ἀπορίες μας ἔλυσε καὶ διέλυσε ὁ ἀγαπητός μας Δημητράκης, ὁ γείτονας τοῦ γέροντα ἄντρα, πού φαινόταν καρτερικά νὰ ὑπομέ-νει, ποιὸς ξέρει τί βάσανα τοῦ δειλινοῦ τῆς ζωῆς του... Πρὶν καλὰ - καλὰ τόν ρωτήσουμε, ἀπάντησε στά ἐρωτηματικά μας βλέμματα:

- Ὁ μπαρμπα-Θωμᾶς κατὰ τὴν περασμένη ἐβδομάδα ἀναγκά-στηκε νὰ μεταφέρει ἐσπευσμένα τὴν κυρα-Χρυσούλα, τὴ γυναῖκα του, στό Μεσολόγγι, στό ἐκεῖ Νοσοκομεῖο «Χατζη-Κώστα», ὅπου κι ἔτυχαν ἄριστης νοσηλείας, κατὰ τὸ Δόγμα: «Δωρεάν Ὑγεία»...

Ὅμως ἀναγκάστηκε ὁ γέροντας ἀπὸ τὰ πράγματα, νὰ προσλάβ-βει «ἀποκλειστική», λέει, νοσοκόμο, πού, ὅταν ἀποθεραπεύτηκε ἡ κυρά του, πληρώθηκε τούς κόπους της, καταθέτοντας τίς σχετικές

ἀποδείξεις τοῦ εἰδικοῦ της ταμείου, τοῦ «Σωματείου Ἀποκλειστικῶν Νοσοκόμων», ὅπως μᾶς ἔλεγε. Τό Νοσοκομεῖο συμπλήρωσε τό Βιβλιάριο Ὑγείας καί τό Συνταγολόγιο ΟΓΑ καί τοῦ σύστησε, τά ἔγγραφα τῶν δαπανῶν νά τά ἀποστείλει στά κεντρικά γραφεῖα τοῦ ΟΓΑ, στήν πρωτεύουσα Ἀθήνα, καί νά τοῦ ἀποδοθοῦν ἔτσι οἱ δαπάνες.

— Κι ὕστερα;

— Τά χαρτιά, ὕστερα ἀπό εἴκοσι κι ἀκόμα ἡμέρες, πού τά ἔφερε καί πάλι στό χωριό ὁ ταχυδρόμος, παρατηροῦσαν, ὅτι ἔλειπε ἡ «Στρογγυλή Σφραγίδα» κι ἔπρεπε μετά τή «στρογγυλή βούλα» νά ἐπιστραφοῦν καί πάλι στό «Κλεινόν Ἄστυ»...

— Ὡραία ἡ ἀποκέντρωση κι ὠραιότερη ἡ Διοίκηση τοῦ τόπου μας! σχολίασε ὁ κυρ-Θρασύβουλας.

Ταξίδεψε καί πάλι στό Μεσολόγγι ὁ γερο-Θωμᾶς, ὅπως τόν συμβούλεψε ὁ τοπικός ἀνταποκριτής τοῦ ΟΓΑ, πρὸς ἀναζήτηση «Στρογγυλῆς Σφραγίδος». Εἶχε παρατηρήσει, κατὰ τὴν ἐκεῖ παραμονή του, ὅτι ὑπῆρχε μεγάλη ἀνακοίνωση, πού ἔγραφε «Γιά στρογγυλή Σφραγίδα, στό γραφεῖο 111» καί πῆγε ἐκεῖ ἐλπίζοντας... Ἐκεῖ ἔμαθε, ὅτι ὑπῆρχε ἐκτός Νοσοκομείου ἰατρός-ἐλεγκτής τῶν ἐγγράφων τοῦ ΟΓΑ, κάτοχος μιᾶς ἄλλης, εἰδικῆς «Στρογγυλῆς Σφραγίδος» καί ἐπέθετε τή «Βούλα» μεταξύ 11ης καί 12ης π.μ.. Ἀναζήτησε τή «Στρογγυλή Σφραγίδα» γυροφέροντας τό Μεσολόγγι κι ὅταν ἐπιτέλους ἐντόπισε τό γραφεῖο της, ὁ ἐκεῖ ἀρμόδιος τοῦ εἶπε, ὅτι ἔφτασε ἀργά, ἐκτός χρόνου ὑπηρεσίας τοῦ κυρίου ἐλεγκτῆ.

— Πέραστε αὔριο, μεταξύ 11ης καί 12ης π.μ., τοῦ σύστησε...

Σήμερα ξαναπῆγε στό Μεσολόγγι, ἀλλά ὁ ἀρμόδιος κάτοχος τοῦ στρογγυλοῦ σχήματος ἀντικειμένου ἐπικύρωσης ἐγγράφων, «εἶχε δουλειά καί ἐξῆλθε τοῦ γραφείου τὴν 11η καί 30'. Καί περᾶστε πάλι αὔριο...», τοῦ σύστησαν ἀπὸ διπλανό γραφεῖο...

— Καί ἡ «Στρογγυλή Σφραγίδα»; Ὁ Μπάμπης μας.

— Παρέμενε κλειδωμένη καί κατὰ κλειστη στά σιδηρά γραφεῖα τῆς Ὑπηρεσίας Ἐξυπηρέτησης Ἀσφαλισμένων ΟΓΑ, ἀναμένουσα κι αὐτὴ τόν ἀρμόδιο...

— Καί ἡ συνέχεια, βρέ Δημητράκη μας; Κρεμασμένη ἀπὸ τό χεῖλ του ρωτοῦσε μέ ἀγωνία ὅλη ἡ ὁμήγυρη.

— Ἡ συνέχεια φαίνεται στό διπλανό μας τραπεζάκι, ὁ δυστυχῆς μπαρμπα-Θωμᾶς ἐτοιμάζεται καί γιὰ τρίτο ταξιδάκι στό ηρωικό καί ἱστορικό μας Μεσολόγγι, μήπως καί συναντήσῃ τή «Στρογγυλή Σφραγίδα»...

Συλλογιστήκαμε τή γραφειοκρατία στο «Βασίλειο τῆς Δανιμαρκείας» κι ἀναζητήσαμε τρόπους βοήθειας κι ἀνακούφισης τοῦ γέροντα. Κατά μία πληροφορία, κάθε Πέμπτη στο γειτονικό, τῆς Ναυπάκτου τό ΕΣΥ, κάνει τήν ἐμφάνισή του εἰδικός κάτοχος «Στρογγυλῆς Σφραγίδος» καί «βουλώνει» τά ἀποδεικτικά δαπανῶν νοσηλείας στο Νοσοκομεῖο «Χατζη-Κώστα»!...

Ὁ μπαρμπα-Θωμᾶς, ἃς ἔχει τήν υἰεῖα του κι ἃς κάνει ἓνα ἀκόμα ταξίδι ἀναζήτησης τῆς «Στρογγυλῆς θεᾶς-Σφραγίδας»...

Περιπέτειες πού ἔχει ἡ Ζωή...

(Μέρος Δεύτερον)

Εἶχε, μᾶς εἶχαν ἐνημερώσει στήν «Πνύκα» τοῦ μικροῦ χωριοῦ μας τίς προάλλες, ἔκτακτη ἀνάγκη ἡ κυρα-Χρυσούλα, ἡ τοῦ γείτονα μπαρμπα-Θωμᾶ διά βίου συντρόφισσα, νά μεταφερθεῖ ἐπείγοντως στο πλησιέστερο Νοσοκομεῖο, ἐκεῖνο τοῦ «Χατζη-Κώστα» τῆς Ἱερᾶς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου.

Παρέμεινε ἐκεῖ γιά ἐβδομαδιαία θεραπευτική αγωγή καί κατά τίς νύχτες, ὁ καλός της σύντροφος, τῆς εἶχε «ἀποκλειστική νοσοκόμα»...

Μετά τήν ἐπιστροφή «Οἶκαδε», ὅπως πληρέστερα μᾶς ἐνημέρωνε ὁ κυρ-Θρασύβουλας, ὁ γέροντας συναπεκόμισε τά ἔγγραφα ἀποθεραπείας, ἀλλά καί τίς ἀποδείξεις ἀμοιβῶν τῆς ἰδιαίτερας νοσοκόμου, ὕψους 320 εὐρώ, πρὸς ὑποβολή στόν ἀρμόδιο ΟΓΑ. Καί ἀπό ἐδῶ ἡ περιπέτεια: Τά δικαιολογητικά πληρωμῶν, ἀφοῦ ταξίδεψαν ἓνα δίμηνο ἀπό Εὐπάλιο σέ Ἀθήνα - Λαμία, ἐπέστρεψαν καί πάλι στο μπαρμπα-Θωμᾶ «Ὡς ἀτελῶς συμπληρωθέντα, καθ' ὅσον ἡ Στρογγυλή Σφραγίς» - ἐπεξηγοῦσαν οἱ ἀρμόδιοι - «δέν εἶχε τεθεῖ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων, ἀλλά μόνο ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐγγράφων θεραπείας»...

Μέ δύο του ταξίδια στο Μεσολόγγι καί παρά τήν ἐκεῖ... ψαροφαγία, ὁ μπαρμπα-Θωμᾶς δέν κατόρθωσε νά συναντήσῃ, τόν «Στρογγυλοσφραγιδοφύλακα», ἀλλά μετά τήν πάροδο ἡμερῶν, ἀρμόδιος «Στρογγυλοσφραγιδοθέτης» τοῦ «Χατζη-Κώστα», ἔθεσε τόν τύπο τῆς εἰδικῆς σφραγίδας ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων πληρωμῶν, στο ΕΣΥ τῆς Ναυπάκτου.

Καί ἀπό ἐδῶ ἀρχίζει... τό Δεύτερο Μέρος τῆς ὅλης ὑποθέσεως, πού ἐξελίχθηκε, εἶπαν οἱ κακές γλῶσσες, σέ τοπικό, υἰγιονομικό «Σίριαλ» τοῦ χωριοῦ μας! Ἦγουν: Ὁ φάκελος πλήρης καί «ἐσφραγισμένος κατά τά δέοντα», ἀκολούθησε τή γνωστή ὁδὸ ἐγκρισῆς του ἀπό τόν ΟΓΑ, «Ἀπό Λειβαδιά, σ' Ἀθήνα - Θόδωρος καί πεντα-

κόσια», ὅπως σχολίασε τά γεγονότα ὁ Ξερόκωστας, δηλαδή ἐκείνη τοῦ Εὐπαλίου - Ἀθηνῶν - Λαμίας. Ἐκεῖ, στήν πρωτεύουσα, λείει, τῆς Γενικῆς Περιφέρειας Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καί στό Γραφεῖο τοῦ ΟΓΑ, ἀναπαύτηκε τοῦ ταξιδιοῦ γιά ἰκανό χρονικό διάστημα. Κι ὕστερα:

– Ντρίν-ντρίν-ντρίν!... Τό τηλέφωνο τοῦ μπαρμπα-Θωμᾶ.

– Ἐμπρός!

– Ἐδῶ ΟΓΑ Λαμίας!

– Πῶς εἶπες, παιδί μ';

– Ἐδῶ Λαμία! Ο ΟΓΑΣ! Τά χαρτιά, πού μᾶς στείλατε δέν εἶναι κανονικά. Οἱ ἀποδείξεις δέν ἔχουν τή Στρογγυλή σφραγίδα τοῦ θεραπευτηρίου!...

– Μά, παιδί μ', ὁ ἴδιος τίς πῆγα στό ΕΣΥ Ναυπάκτου κι ὁ ἀρμόδιος γιατρός τοῦ Θεραπευτηρίου Χατζη-Κώστα τίς στρογγυλοσφράγισε...

– Πῶς τόν λένε τό γιατρό; Δέ βγάζουμε τ' ὄνομά του!...

– Ἄκουσα, νά τόν φωνάζουν Μάριο...

– Δέ μᾶς ἀρκοῦν αὐτά! Νά σφραγίσει καί νά ὑπογράψει τίς ἀποδείξεις πληρωμῶν ὁ ἴδιος ὁ Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου, στό πίσω μέρος... Σᾶς ἐπιστρέφουμε τό φάκελο, νά τόν διορθώσετε!...

Ἐμεινε ἄφωνος ὁ γέροντας καί δέν ἀπαντοῦσε στά συνεχόμενα ἐρωτήματα τῆς κυρα-Χρυσούλας του...

Τά νεότερα τῆς «Στρογγυλῆς Σφραγίδας» ἔφτασαν καί στό μαγαζί τοῦ χωριοῦ μας τήν ἐπαύριο, τήν ἄλλη μέρα... Γενικός ὁ θόρυβος, ἡ ἀπογοήτευση, ἡ λύπη, ἡ ἀγανάκτηση, οἱ φωνές... Ὁ Παυλάκης, καλή του ὥρα, μαθητής τῆς Γ' Λυκείου, πετάχτηκε ὀρθιος στή μέση τῶν ὁμαδικά ἀγορευόντων, ἀλλά καθήμενων γεροντότερων, λέγοντας μέ στόμφο:

– Μπαρμπα-Θωμᾶ, δῶσε μου ἐμένα τά χαρτιά κι αὔριο θά τά πᾶω στό Μεσολόγγι... Μήν ἀνησυχεῖς...

Τό καλό παιδί!... Πῶς γαλήνεψε ὅλους μας... Καί μέ πόση συγκίνηση «στρογγυλο-σφράγισε» τίς πονεμένες καρδιές μας...

Ὁ φάκελος μέ τήν ἐνδειξη: «Νά τεθεῖ στρογγυλή σφραγίδα στά ὀπισθόφυλλα τῶν ἀποδείξεων πληρωμῶν, ἀπό τόν κ. Διευθυντή τοῦ Νοσοκομείου "Χατζη-Κώστα" καί νά ἐπιστραφεῖ», ἐπέστρεψε τήν ἴδια μέρα. Συνέχισε ὕστερα τό ταξίδι του μέ σταθμούς τό Εὐπάλιο, τήν Ἀθήνα καί τελική κατάληξη, γιά ἀνάπαυση καί βέβαια ἔγκριση, τήν πόλη τῶν Λαμιέων...

Καί προχθές τό πρωινό, ὦ Χαρᾶς Εὐαγγέλια!, ἦρθε ἡ ἐπιταγή συμμετοχῆς τοῦ ΟΓΑ στίς δαπάνες νοσηλείας τῆς γερόντισσας κυρα-Χρυσούλας, ὕψους 162 εὐρώ... Τοῦ μπαρμπα-Θωμᾶ γελοῦσαν καί τά μεγάλα, πλατιά, φαριά του μουστάκια, καθώς μᾶς κερνοῦσε ἀπόψε στό μαγαζί, παραμονές Πρωτοχρογιᾶς καί χωράτευε:

– Χρόνια πολλά, μωρέ παιδιά! Ἐφτά μῆνες μᾶς παίδεψαν οἱ στρογγυλοσφραγίδες, νά πάρ' ἡ εὐχή, καί τώρα ἀπαλλαχτήκαμε ἀπό τήν ἔννοια τους... Καί συμπλήρωσε: Ἄς μᾶς ἔχ' καλά ὁ Θεός τό '10, γιά νά μὴν πάθουμε χειρότερα, ἀπό κεῖνα τοῦ '9!...

α'. ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΥ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ

Τοῦ ΖΩΡΙΑΝΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥ

(Β' συνέχεια)

Β'. ΕΡΓΑ ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΕ ΚΩΔΙΚΕΣ (ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ)

«Ὅσα μέχρι σήμερα ἔχουν ἐντοπισθεῖ καί ἀναφέρουν τό ὄνομα τοῦ Πρωτοστράτορα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΥ».

Ἔχουν ἐντοπισθεῖ καί μελετηθεῖ ἀπό τούς Ἐπιστήμονες Βυζαντινολόγους κι Ἐρευνητές, Ἕλληνες καί Ξένους, τρία μέχρι στιγμῆς Χειρόγραφα τοῦ 13ου-14ου αἰώνα, Κώδικες γραμμένοι μέ χέρια καλλιγράφου καί μικρογράφου, στούς ὁποίους Κώδικες ἀναφέρεται τό ὄνομα τοῦ Οἰκιστῆ μας ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΥ, ἑνός πραγματικοῦ διανοούμενου τῆς ἐποχῆς του, στό Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου.

Οἱ Κώδικες αὐτοί εἶναι:

1. Ὁ Βαροκικός Κώδικας Νο 29 τῆς Βοδληανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ὁξφόρδης (Ὁξωνίου) τῆς Ἀγγλίας.
2. Ὁ Κώδικας Νο 2.661 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων καί
3. Τό Π.Α. Τετραβάγγελο τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου.

ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΣ Πρωτοστράτωρ
ΔΕΣΠΟΤΑΤΟ ΗΠΕΙΡΟΥ (1296 - 1318 μ.Χ.).

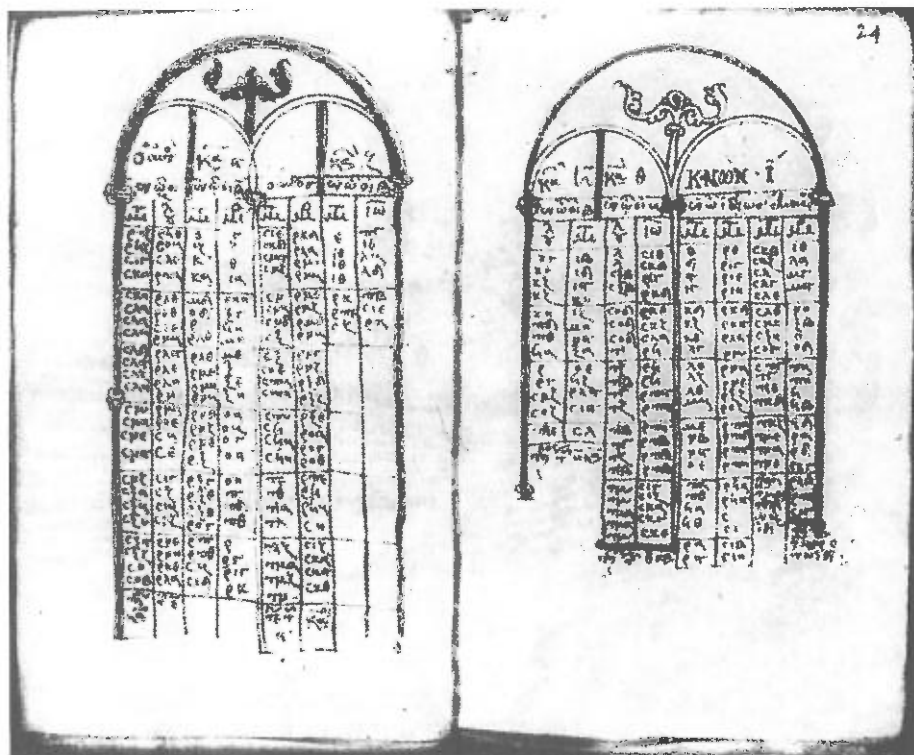
Α. Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΜΠΑΡΟΚ Νο 29 ΤΗΣ ΟΕΦΟΡΔΗΣ

Κυρίως μελετητής αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κώδικα ἦταν ὁ Σπυρίδων Λάμπρος καί οἱ ἀνακοινώσεις τῶν ἐρευνῶν του στίς Ἑπετηρίδες τοῦ περιοδικοῦ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» εἶναι ἐξόχως ἐνημερωτικές.

Πρόκειται γιά ἓνα «Τετραβαγγέλιο», ἓναν Κώδικα στόν ὁποῖο μέ τό χέρι του ὁ Μιχαήλ Ζωριάνος ἔχει καταγράψει τά κείμενα καί τῶν τεσσάτων Εὐαγγελίων, ἔχει ἀναφερθεῖ πρός τοὺς Εὐαγγελιστάς μέ ποιητικό λόγο (μέ στίχους) καί ἔχει καλλιτεχνικά - μικρογραφικά, μέ ὠραίες μινιατοῦρες διακοσμήσει τόν ὅλο Κώδικα.

Σέ αὐτόν τόν Κώδικα ἔχει καταγράψει καί τό δικό του ὄνομα, προφανῶς πρός «διαιώνισή» του καί καλά ἔκανε

Στόν Κώδικα αὐτό, οἱ ἐξῆς παρατηρήσεις, μᾶς εἰσάγουν στήν πνευματική καί καλλιτεχνική Προσωπικότητα τοῦ οἰκιστῆ μας ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΥ, δραστηριότητες πού καί σήμερα, ὕστερα ἀπό ἑπτακόσια τόσα χρόνια διατηροῦν κι ἔχουν ἐξαιρετικό καί διδακτικότατο ἐνδιαφέρον:

1. Ἡ «Εἰσαγωγή» τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου στό Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου:

«Χριστέ δίδου πονέοντι τετὴν πολυόλβον ἄρωγην:
Στίχοι εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον.
Ματθαίου τόδ' ἔργον ἀριστοπόνοιο τελώνου
Ὅς τόκον ἔφρασε θεῖον ἀπειρογάμοιο γυναικός
Ἦν τέκεν ἄσπορον υἱόν, ὃν οὐ χάδεν οὐρανός εὐρύς
Χριστόν ἀεὶ ζῶντα θεόν βροτὸν αὐτεόντα
Πατρός ὑπ' ἀθανάτοιο γε υἱά ;;; εὖν βροτοσώστην.
Εὐαγγελιστῶν τοὺς θεοπνεύστους λόγους
Τομαῖς διαιρεθέντας εὐεπιβόλοις
Καὶ γῆδε τεχνικῶς ἡρμοσμένους
Ἄπας ἀκούων καὶ τρυφῶν καθ' ἡμέραν
Ἐστῶσιν ὡσὶ τοῖς ὑπεκφωνουμένοις
Μιχαήλ δέ θαύμαζε τῷ Ζωριάνῳ
Τῷ σπουδάσαντι συντόμῳ προθυμία
Σπουδάσμα πολλοῖς οὐ πρίν ἐσπουδασμένον
Καὶ καλλιεργήσαντι κόσμοις ποικίλοις.
Τοὺς μὲν ξενίζει τοὺς ὀρῶντας ὡς ἔχει
Τοῖς τοῦ Θεοῦ δέ ρήμασι ψυχοτρόφοις
Εὐεργετεῖ ἅπαντας ἀκρωμένους».

2. Καὶ τί δέ μᾶς λέει αὐτό τό ἀπόσπασμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βαροκικοῦ Κώδικα, Νο 29 τῆς Ὁξφόρδης!...

Εὐσεβέστατος ὁ Ζωριάνος, ζητάει τὴν συνδρομὴ τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ θρησκευτικοῦ του πονήματος, τῆς καταγραφῆς τοῦ Εὐαγγελίου, ἐκείνου τοῦ Ἀπόστολου κι Εὐαγγελιστῆ Ματθαίου...

Πλήρως συνειδητοποιημένος γιὰ τὴ σπουδαιότητα καὶ σημασία τῆς κωδικῆς καταγραφῆς του, εἶχε ἀπόλυτη γνώση τῆς θεολογικῆς καταγραφῆς καὶ σημασίας τῶν λόγων τοῦ Εὐαγγελιστῆ καὶ μέ πολὺ εὐστοχους στίχους του φανερῶνει αὐτά του τὰ θεολογικά, ὀρθόδοξα, χριστιανικά του φρονήματα...

Γνώριζε τίς ἔννοιες καὶ σημασίες τῶν εὐαγγελικῶν λόγων καὶ τίς ἀπέδιδε μέ ὠραῖο τρόπο, πού μᾶς φανερώνουν ἔτσι καὶ τὴν ποιητικὴ του ὑφή, ὅτι ἦταν δηλαδή ὁ Μιχαήλ Ζωριάνος κι ἓνας καλὸς καὶ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου Ποιητῆς κι ὄχι μόνον ἓνας Βιβλιογράφος τῆς σειρᾶς ἢ ἓνας κατ' ἐπάγγελμα Κωδικογράφος...

Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τὴν ἀναγραφή καὶ παρουσίαση τοῦ ὀνόματος

τοῦ Πρωτοστράτορα τῆς Δυσμικῆς Φάλαγγος τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου καί Οἰκιστῇ τοῦ χωριοῦ μας ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΥ, σπουδαῖες εἰδήσεις ἔχουμε καί ἀπό τους στίχους:

«Σπούδασμα πολλοῖς οὐ πρὶν ἐσπουδασμένον

Καί καλλιεργήσαντι κόσμοις ποικίλοις».

Μᾶς σημειώνει δηλαδή ὁ Ζωριάνος, ὅτι ὁ Νο 29 Κώδικας τῆς Ὁξφόρδης, πού περιέχει τήν ἀντιγραφή τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, εἶναι ἓνα ἔργο κόπου καί μόχθου καί μελέτης καί σπουδῆς τοῦ ὅλου θεοῦ, θεόπνευστου τῶν Εὐαγγελιστῶν Λόγου, πού δέν εἶχε ἀνάλογο προηγούμενο καί πού ὁ ἴδιος μέ πολύ μεράκι καί φροντίδα κι ἀγάπη δημιούργησε, ἀλλά καί καλλιέργησε καλλιτεχνικά καί ὁμόρφυνε καί στόλισε μέ ὠραία διακόσμηση, πού γίνεται φανερή μέ τίς ὠραῖες μικρογραφίες του στόν ὅλο κώδικα, πού κάνουν τό μοναδικό αὐτό, τῶν ἄξιων χειρῶν του ἔργο, πολύ ἐνδιαφέρον, εὐχάριστο στή θέα κι ἀνάγνωση, ἀλλά καί μᾶς δίνουν καί μιᾶ ἄλλη καί μάλιστα πολύ ὠραία κι ἐνδιαφέρουσα πλευρά τῆς προσωπικότητος τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου, ἐκείνης τοῦ «ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΟΥ», δηλαδή τοῦ διακοσμητῇ μέ ὠραῖες καί πρωτότυπες Μινιατοῦρες.

(Ἐπετηρίδα «Παρνασσοῦ» Τόμος Ζ'/1903/216 κ.έ. – Ἐπετηρίδα «Παρνασσοῦ» Η'/1904/63-64).

Μιά ἐπεξήγηση, στά μηνύματα πού μᾶς στέλνουν οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου στίς μέχρι σήμερα εὑρεθεῖσες πνευματικές του ἀνησυχίες - ἀναζητήσεις:

3. Ὁ Νο 29 Κώδικας τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου εἶναι στολισμένος μέ ὠραῖες μικρογραφίες, δηλαδή τίς κοινῶς λεγόμενες «Μινιατοῦρες». Στήν ἀρχή, ἔτσι ἔλεγαν τά ἀρχικά γράμματα τῶν κεφαλαίων, διαφορῶν χειρογράφων συγγραμμάτων, πού εἰδικοί τεχνίτες χάραζαν καί διακοσμοῦσαν συνήθως ἐρυθρά, μεταχειριζόμενοι σάν χρωστική ὕλη τό μίνιο (Ἀπό δῶ καί τό «μινιατούρα»).

Ἀργότερα οἱ διακοσμῆσεις ἔγιναν ποικιλόχρωμες, διατήρησαν ὅμως τό ὄνομα. Τελικά δέ, μικρογράφημα ἢ μινιατούρα, ὀνομάστηκε κάθε σχέδιο, κάθε εἰκόνα μικρῶν διαστάσεων μέ λεπτότητα δουλεμένη, ὅπως οἱ εἰκονογραφήσεις βιβλίων, τά μικρά, εὐκόλα μεταφερόμενα πορτρέτα καί τά ἀκόμη μικρότερα, πού μέ ταινίες ἢ ἀλυσίδες κρέμονται στό λαιμό, σάν κοσμήματα ἢ χρησιμοποιούμενα σάν δαχτυλίδια κ.λπ.

Μικρογραφία τώρα εἶναι ἡ τέχνη τοῦ μικρογράφου, ἀλλά συχνά ὀνομάζεται ἔτσι καί τό ἴδιο τό μικρογράφημα.

Ἐπομένως, Μικρογράφος εἶναι ἐκεῖνος, πού κάνει μικρογραφίες μέ ὠραῖο, λεπτό, κομψό τρόπο κι ἕνας τέτοιος Βυζαντινός Μικρογράφος ἦταν καί ὁ Οἰκιστής τοῦ χωριοῦ μας ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΣ, ὅπως ΦΑΝΕΡΩΝΕΙ τό Τετραβάγγελο - Κώδικας Μπαρόκ 29 τῆς Ὁξφόρδης κι ὅπως μᾶς περιγράφει τίς ἐκεῖ μικρογραφίες τοῦ καλλιτεχνικοῦ χεριοῦ τοῦ Ζωριάνου ὁ Καθηγητής Σ. Λάμπρου, ἀλλά κι ὅπως φαίνονται οἱ μικρογραφίες αὐτές στά Κεφαλαῖα γράμματα καί τίς μικρές εἰκόνες καί παραστάσεις λουλουδιῶν καί κλάδων... Κεφαλαῖα γράμματα στίς ἀρχές τῶν κεφαλαίων τῶν Εὐαγγελίων - καί στό ὑπ' ἀριθμόν 81 Τετραβάγγελο τῆς Πάτμου τό ἴδιο - μέ καλλιτεχνική μικρογραφία, μέ κόκκινη (ἐρυθρά) μελάνη, καί μικρογραφικό στόλο κάθε εἰκόνας Εὐαγγελιστῆ, εἶναι ὑπέροχα ἐνθυμήματα καί τῶν Μικρογραφικῶν ἱκανοτήτων τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου, πού γιά νά τίς πραγματοποιήσει θά χρειαζόταν ἀσφαλῶς ἤρεμο κι ὁμορφο καί ἤσυχο περιβάλλον καί χρόνο ἀρκετό καί κατάλληλο, πού μόνο στά ἐξοχικά του καί μάλιστα στό περιβάλλον τοῦ χωριοῦ μας θά μπορούσε νά ἐξασφαλίσει...

Καί εἶναι φυσικό, γνωρίζοντας ὅλα αὐτά, νά ἐνθυμούμαστε τόν Μιχαήλ Ζωριάνο σέ κάθε θέα μικρογραφιῶν, πού σήμερα ἔχουν καταπλημμυρίσει τόν γύρω μας χῶρο καί φυσικά σέ ΚΑΘΕ ΑΝΤΙΚΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΝΑΙΦ ΜΙΚΡΟΓΡΑΦΟΥ - ΖΩΓΓΡΑΦΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΡΗΓΑ - ΖΩΡΙΑΝΙΤΗ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ.

Καί οἱ Ζωριανίτες Δωρίδος σέ κάποια αἶθουσα τοῦ Πολιτιστικοῦ τους Κέντρου στό χωριό τους - στό κτίριο τοῦ ἄλλοτε ποτέ Δημοτικοῦ τους Σχολείου - θά ὀργανώσουν, λέει, Πινακοθήκη μέ τά Μικρογραφικά ἔργα τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου, ἀλλά καί τῶν ὕστερων Ζωριανιτῶν μικρογράφων, ὅπως εἶναι ὁ Γιώργος Ρήγας, ὁ Ἀντώνης Σερέλης κι ἐνδεχόμενα κι ἄλλοι...

Σπουδαίας σημασίας εἶναι καί οἱ παρακάτω παρατηρήσεις τοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου, στόν τόμο Ζ'/1903/ τῆς Ἐπετηρίδας τοῦ «Παρνασσοῦ», ἀναφερόμενες στίς πνευματικές ἀναζητήσεις τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου: «...Ὁ Μιχαήλ Ζωριάνος εἶναι κατά τόν συντάξαντα τόν κατάλογο τῶν ἐλληνικῶν χειρογράφων τῆς Ὁξφόρδης Κόξ, ὁ ἐρυθράς γράφας τάς ἀρχάς καί τάς περικοπάς του ὑπό τόν ἀριθμόν ἐκεῖνον (29) ἐν τῇ Ὁξωνικῇ Βιβλιοθήκῃ περισωζομένου κόμψου Εὐαγγελίου... Εἶναι δέ πάντως ὁ αὐτός ἀνὴρ τῆς Αἰτωλικῆς ἐπιγραφῆς, ὁ αὐτός εἰς ὃν ἀφιέρωσε τήν Πρόρρησιν ὁ κατά περίεργον σύμπτωσιν συνδεόμενος μετ' αὐτοῦ ἐν Θέρμῳ. Ἄλλ' ὁ Κόξ πα-

ραθέτει μὲν ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ κώδικος καὶ στίχους, ἐν οἷς μνημονεύεται τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου, παραδόξως δὲ δὲν φαίνεται διαγνοῦς, ὅτι ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΓΡΑΨΑΣ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ...» (Δικά μου τὰ κεφαλαῖα γράμματα).

Καί πιο κάτω:

«Σπουδαῖον δὲ εἶναι, ὅτι καὶ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἔζη (ὁ Μιχαήλ Ζωριάνος) δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς. Καὶ δὴ παρὰ τῷ Κόξ, μεταξύ τῶν στίχων 6 καὶ 7 τοῦ ἀνωτέρω παρατεθέντος πρώτου ιαμβικοῦ ποιήματος, φέρονται τάδε:

“Ὅφρικιον ἔχοντος τοῦ τῆς τραπέζης

Θωμᾶ δεσπότης εὐσεβοῦς βασιλέως”».

Καὶ ἱστορικά γνωρίζουμε, ὅτι ὁ Θωμᾶς Α' Ἀγγελο-Δούκας, ἦταν Δεσπότης Ἡπείρου, κατὰ τὴν περίοδο 1296 - 1318.

Οἱ ὑπενθυμίσεις τῆς σπουδαίας προσωπικότητος τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου καὶ σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἔγγραφο, δηλαδὴ στὸν Κώδικα Νο 29 τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ὁξφόρδης (Ἀγγλία), εἶναι πολλαπλές καὶ οὐσιαστικότες καὶ ὁλόκληρος αὐτός ὁ Κώδικας, τὸ Τετραβάγγελο, πού ὁ Μιχαήλ Ζωριάνος ἔγραψε μὲ τὰ χέρια του στό τέλος τοῦ 13ου καὶ τίς ἀρχές τοῦ 14ου αἰῶνα, θά πρέπει νὰ κοσμεῖ τὴν ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ τοῦ χωριοῦ του καὶ χωριοῦ μας, τοῦ ΖΩΡΙΑΝΟΥ ΔΩΡΙΔΟΣ.

B. ΤΟ ΤΕΤΡΑΒΑΓΓΕΛΟ Νο 81 τῆς Πατριαρχῆς Βιβλιοθήκης

Στό «Πρόχειρο σημείωμα περί Μιχαήλ Ζωριάνου» καὶ στή σελίδα 219 τῆς Ἐπετηρίδας Παρνασσοῦ τοῦ τόμου Ζ', τοῦ ἔτους 1903, ὁ Σπυρίδων Λάμπρος παρατηρεῖ, ὅτι γιὰ τὸν Εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ στὸν Κώδικα 29 δὲν ἔχουμε ἀγιογραφία τοῦ Εὐαγγελιστῆ καὶ μικρογραφίες, ἀλλὰ ἀφιερωμένους στίχους τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου(υ), πού ἀρχίζουν ἔτσι:

«Λουκᾶς ἠπιόθυμος ἀκεστορίας ἐπίστωρ

Ἀθανάτου Χριστοῦ γένος καὶ θέσκελα ἔργα»....

Καὶ συνεχίζει ὁ Σ. Λάμπρος:

«Εὐρίσκομεν δὲ τούτους (τούς στίχους ἐννοεῖ) πλήρεις ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. ΠΑ' Τετραβάγγελο τῆς μονῆς Πάτμου (81 χειρόγραφο τετραβάγγελο), γραφέντι τῷ 1345. Ἔχουσι δὲ ὧδε, ὡς ἐξέδωκεν αὐτοὺς ὁ Ἰωάννης Σακκελίων:

“Λουκᾶς ἠπιόθυμος ἀκεστορίας ἐπίστωρ,

Ἀθανάτου Χριστοῦ γένος καὶ θέσκελα ἔργα

Ἀτρεκέως κατέλεξε, καί ὡς θάνεν ἄμμε σαώσας
 Καί πάλιν ἐκ τύμβου θορῶν μερόπεσιν ἐδείχθη,
 Ἔνθεν δ' οὐρανίων ὑπέρ ἄντυγε πατρί φαάνθη”».

Οἱ στίχοι αὐτοί εὐρίσκονται καί στόν Βαροκικό Νο 29 Κώδικα, γραφθέντες ἐκεῖ μέ τό χέρι τοῦ Μ. Ζωριάνου.

Μία ἀκόμα σπουδαία κι ἐνδιαφέρουσα παρατήρηση εἶναι, ὅτι στόν κώδικα Μπαρόκ 29 καί τό Τετραβάγγελο τῆς Πάτμου ὑπάρχουν τέσσερες στίχοι, εὐρισκόμενοι καί σέ ἄλλους κώδικες, πού λένε:

«Ἡ τετράς ὧδε τῶν μαθητῶν τοῦ λόγου
 ἔκχει τό ρεῦμα τῶν ζωορρύτων λόγων.
 Τοίνυν ὁ διψῶν μή κατόκνει τοῦ πίνειν
 Ψυχὴν κατάρδων καί ποτίζων τάς φρένας».

Καί τό σημαντικό:

«Πρό αὐτῶν δ' εὐρηνται οἱ ἐξῆς στίχοι:

“ΕΜΟΙ ΔΟΘΗΝΑΙ ΤΩ ΠΟΘΟΝ ΚΕΚΤΗΜΕΝΩ

ΜΙΧΑΗΛ ΔΕ ΤΑΛΑΝΙ ΤΩ ΖΩΡΙΑΝΩ

ΤΗΝ ΠΑΝΤΟΣ ΟΛΒΟΥ ΤΗΝΔΕ ΤΙΜΙΩΤΕΡΑΝ

ΤΩΝ ΣΩΝ ΦΑΕΙΝΩΝ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΘΕΙΩΝ [γ.ΘΕΙΑΝ] ΒΙΒΛΟΝ”».

Οἱ στίχοι αὐτοὶ ἀναμφίβολα εἶναι τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου καί ἀποτελοῦν ὄχι μόνο διαχρονική ὑπενθύμιση τῆς προσωπικότητάς του, ἀλλά καί δεῖγμα τοῦ ωραίου γραφικοῦ του χαρακτήρα...

Γ'. Τό τρίτο Χειρόγραφο, ὁ τρίτος Κώδικας, στόν ὁποῖο ἀναφέρεται τό ὄνομα τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου: Η ΠΡΟΡΡΗΣΗ ΚΟΣΜΑ ΑΝΔΡΙΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Στήν Ἀψίδα τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τοῦ Ναοῦ τῶν Παμμεγίστων ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ, τοῦ ἀνατολικά τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, πού ἀνήγειρε στή Βυζαντινή Μόκιστα (Σημερινή Ἁγία Σοφία Θέρμου) ὁ Πρωτοστράτορας τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου Μιχαήλ Ζωριάνος καί σέ ἐπαφή τῶν τοίχων τῶν δύο ναῶν (Νότιου τοῦ Ἁγίου Νικολάου, Βόρειου τῶν Ταξιαρχῶν), ὥστε εὐστοχα οἱ ναοί τῆς Μόκιστας νά λέγονται «Δίδυμοι», καί στόν εὐρύτερο χῶρο, ὅπου βορειότερα καί τῶν δύο ὑπάρχουν σήμερα τά εἱρεῖπια τοῦ ἄλλοτε ποτέ Μεγάλου Δόμου, τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ὑπάρχει τό παρακάτω εὐανάγνωστο Ἐπίγραμμα:

«Ποθῶν λαβεῖν κάθαρσιν ἀμπλακημάτων,

Ἀνδριτζιπουλῶνυμος Κοσμᾶς σὺν πόθῳ,

Ἐκ κρηπίδων ἤγειρα τόνδε τόν δόμον.

Μόνη συνάρσει τῶν θείων Ἀρχαγγέλων.

Οἱ γοῦν θεόντες ἐνθαδί θέας χάριν

Ἀρχιστρατήγων εἰ ποθεῖτε τήν χάριν,

Κυροῦ Θεοῦ πρώτιστα τήν εὐσπλαχνίαν,

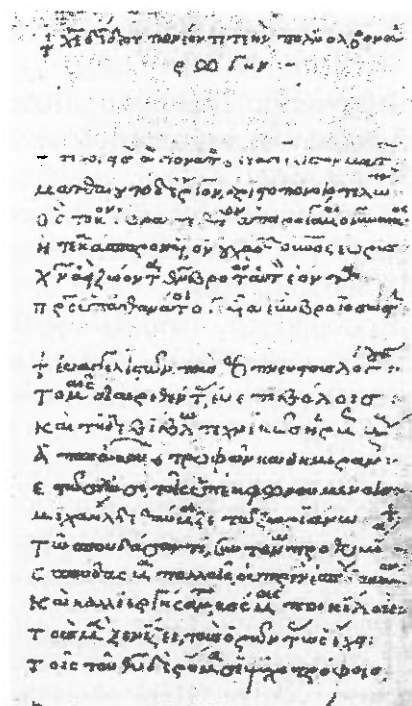
Εὐχεσθε καμοὶ ψυχικῆς σωτηρίας».

Ἐπιγραμματοποιός ἦταν ὁ ἴδιος ὁ κτήτορας τοῦ Ναοῦ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, δηλαδή ὁ ἐκ Ζωριάνου τῆς σημερινῆς Δωρίδος καταγόμενος καί συγχωριανός τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου Ἀγιώτατος Κοσμᾶς Ἀνδριτζόπουλος, ὅπως οἱ μελετητές τῶν Ναῶν τῆς Μόκιστας, ἀλλά καί τῆς «Προρρήσεως», μᾶς βεβαιώνουν.

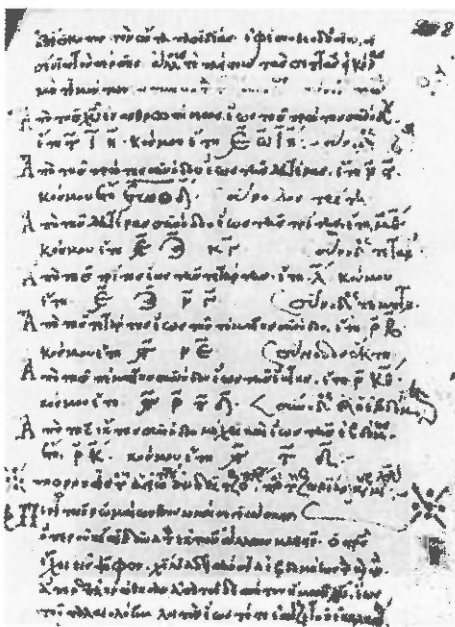
[Γεωργίου Σωτηριάδου: Βυζαντινοὶ ἐπιγραφαὶ ἐξ Αἰτωλίας. Ἐπετηρίδα Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός».

1

2

3

1. Μικρογραφίες
Μιχαήλ Ζωριάνου
στό «Κατά Λουκᾶν Εὐαγγέλιον».

2. Barocc. gr 29, Φ. 29.
Ἀναγράφεται τό ὄνομα
τοῦ κωδικογράφου
Μιχαήλ Ζωριάνου.

3. Τμήμα χειρογράφου
τῆς «Πρόρρησης
Ἀνδριτζόπουλου»,

Σπυρίδωνος Λάμπρου: Ἄννα Καντακουζινή, βυζαντινὴ ἐπιγραφή ἐξ Αἰτωλίας. Ν. Ε. 1 (1904)-37-42.

Ἀθανασίου Παλιούρα: Βυζαντινὴ Αἰτωλοακαρνανία. Συμβολή στὴ βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ μνημειακὴ τέχνη, Ἀθήνα 1985/224, 225, 229, 232.

Βασιλείου Κατσαροῦ: Πρακτικὰ Διεθνoῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου γιὰ τὸ Δεσποτᾶτο, Ἄρτα 27-31 Μαΐου 1990/526, 527, 528, 529, 530, 531, 533.

Κρουμβάχερ: Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, Μετάφραση Γ. Σωτηριάδη, Τόμος Β'/446, σημείωση 4 (Βιβλιοθήκη Μαρασλή). Σημείωση 4, σελίδα 628 τοῦ γερμανικοῦ πρωτοτύπου, δευτέρας ἐκδοσης].

Ὡς πρὸς τὴν Πρόρρησιν:

Τί σημειώνει ὁ Γερμανὸς Κρουμβάχερ:

«...Δέν ἐδόθη ἔτι προσοχή εἰς τὴν Πρόρρησιν τοῦ ἁγιωτάτου Ἀνδριτζόπουλου πρὸς τὸν Ζωριάνον κυρ Μιχαήλ. Πραγματεύεται περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου... Ἀρχὴ “Περὶ τῶν Ρωμαίων βούλομαι σοὶ γινώσκειν ὅπερ οὐκ ἔστι δυνατόν ἐκ τῶν ἄλλων μαθεῖν”».

ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΑΡΙΣΙΝΟΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ 2661/ΕΤΟΥΣ 1365, ΦΥΛΛΟ: 208-209.

Πρόρρηση σημαίνει «Μάντεμα», σημαίνει «Χρησμός» καὶ Χρησμοδός εἶναι ἐκεῖνος, πού δίνει χρησμούς ἐμμέτρους. Γενικά εἶναι ὁ χρησιμοδότης.

Χρησιμοδόχος εἶναι ἐκεῖνος πού δέχεται, πού λαμβάνει τὸ χρησμό.

Στόν Παρισινὸ κώδικα Νο 2661, πού στά 1365 ἔγραψε μέ τὸ χέρι του ὁ Ἀγιώτατος Κοσμᾶς Ἀνδριτζόπουλος, ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου, πού εἶναι ὁ χρησιμοδόχος τοῦ χρησμολογικοῦ κειμένου τοῦ Ἀγιωτάτου Κοσμᾶ Ἀνδριτζόπουλου.

Τὸ κείμενο ἔχει μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ δείχνει καὶ τὸ γραφικὸ χαρακτῆρα τοῦ Ἱερωμένου καὶ Λόγιου Ἀνδριτζόπουλου, μαζί μέ τίς στενές σχέσεις του μέ τὸν Πρωτοστράτορα - Κυβερνήτη Ζωριάνο, ἀλλὰ καὶ τίς θεολογικές - θεοκρατικές ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς τους, πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰ θρησκευτικοῦ περιεχομένου χειρόγραφα, τὴ βαθιὰ γνώση τῶν θεολογικῶν θεμάτων καὶ τὴν ἵδρυση χρι-

στιανικῶν Ναῶν, ἀγιογραφημένων καί πεποικιλμένων κι ἀκόμα ἀπό τὴν ἀγωνία γιὰ τὴν τύχη τοῦ Βυζαντίου...

Ἡ Πρόρρηση Ἀνδριτζόπουλου, πού ἄς σημειωθεῖ εἶναι γεμάτη μικρογραφήματα γραμμάτων κι ἄλλων σημείων καί πού βάζει καί τόν Ἀγιώτατο, τόν ἐκ Ζωριάνου ὀρμώμενο, Λόγιο Ἱερωμένο τοῦ 13ου-14ου αἰώνα, στὴ χωρία τῶν ποιητῶν, τῶν λογοτεχνῶν καί τῶν καλλιτεχνικῶν μικρογράφων, ἔχει διεξοδικά μελετηθεῖ καί δημοσιευθεῖ ἀπὸ τόν Σπυρίδωνα Λάμπρο στό «Νέο Ἑλληνομνήμονα», τ. 3. (1906) καί στίς σελίδες 474-476 (ΣΥΜΜΙΚΤΑ).

Ἡ Πρόρρηση ἐπιγράφεται ὡς ἐξῆς:

«Πρόρρησις τοῦ ἀγιωτάτου Ἀνδριτζόπουλου πρὸς τόν Ζωριάνον κυρ Μιχαήλ». Αὕτῃ ἡ ἀφιερωματικὴ φράση τοῦ Ἀγιωτάτου Κοσμά ἀποτελεῖ τὴν Τρίτη ἀναφορά Κωδίκων ὑστεροβυζαντινῶν χρόνων, χρόνων τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου, στό ὄνομα τοῦ Ζωριανίτη Διανοομένου τοῦ 13ου-14ου αἰώνα μ.Χ. ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΥ καί μία ἐνθύμηση τοῦ, ἀπὸ ἓνα χρησμολόγιο καί πολὺ ἐνδιαφέρον κι ὠραιότατον χειρόγραφο Κώδικα.

Εἶναι ἓνα χεῖμενο, πού δέν πρέπει νά λείπει ἀπὸ τὴ Ζωριανίτικη Πινακοθήκη...

Τοῦ «Ναῖφ» Μικρογράφου
νεώτερου Ζωριανίτη λαϊκοῦ ζωγράφου Γιώργου Ρήγα.

β'. ΟΜΑΔΙΚΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΑ ΠΑΤΡΟΓΟΝΙΚΑ ΜΑΣ...

Στ' ἀγαπημένο μας χωριό, τόν Ζωριάνο Δωρίδος, ἀπό τίς Τοπικές μας Παραδόσεις γνωρίζαμε οἱ περισσότεροι, ὅτι τ' ὄνομα τοῦ χωριοῦ μας σέ μᾶς τ' ἄφησε, κληρονομιά ζηλευτή, ἕνας ὀνομαστός Μεσαιωνικός μας πρόγονος, Διανοούμενος τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου καί Στρατηγός τοῦ Δεσπότη Θωμᾶ τοῦ Α', ὁ Ἰδρυτής Μονῶν καί Ἐκκλησιῶν ΜΙΧΑΗΛ ΖΩΡΙΑΝΟΣ.

Κι αὐτά, ἕως τό 1990, πού ἔγινε στήν Ἄρτα, ἄλλοτε ποτέ πρωτεύουσα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἑλλάδος, μεταξύ 27ης-31ης Μαΐου, Διεθνές Συμπόσιο γιά τό Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου, στά Πρακτικά τοῦ ὁποίου (Τά δημοσίευσε τό 1992 ὁ Μουσικο-Φιλολογικός Σύλλογος Ἄρτας «Ο ΣΚΟΥΦΑΣ»), ἐρευνήσαμε, ἀνακαλύψαμε καί μελετήσαμε πολλά καί πολύ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά τόν οἰκιστή τοῦ χωριοῦ μας Μιχαήλ Ζωριάνο.

Ὅλως ιδιαίτερα χρήσιμη γιά τήν περίπτωσή μας ἦταν ἡ Εἰσήγησή στού Διεθνές Συνέδριο Ἄρτας, τοῦ ἐξαίρετου καί ρέκτη Βυζαντινολόγου ἐρευνητῆ, Καθηγητῆ Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κυρίου Βασίλη Κατσαροῦ, μέ τόν τίτλο: «Λόγια στοιχεῖα στήν ἐπιγραφική τοῦ “Δεσποτάτου”. Λόγιοι καί Διανοούμενοι κατά τόν 13ον αἰῶνα στήν Ἡπειρο, μέ βάση τίς ἔμμετρες ἐπιγραφές τοῦ χώρου».

Ἀλλά καί ἡ ὅλη πρὸς ἐμᾶς βοήθειά του στίς σχετικές μέ τόν Μιχαήλ Ζωριάνο ἀναζητήσεις μας μέ τήν εὐκαιρία τῆς συλλογῆς Ἱστορικοῦ καί Λαογραφικοῦ ὕλικου γιά τό χωριό μας καί τή συγγραφή τοῦ βιβλίου: «Ζωριάνος Δωρίδος» τοῦ Ζωριανίτη κ. Ἀθανασίου Καρχαβίτσα, ἀξιωματικοῦ τῆς Ἀστυνομίας ἐ.ἁ., ἔκδοσης τοῦ Συλλόγου Ζωριανιτῶν Δωρίδος «Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ», Ἀθήνα 2004.

Τόν καλό μας φίλο κύριο Βασίλη Κατσαρό εὐχαριστοῦμε πολύ καί ἀπό αὐτὴν ἐδῶ τῇ θέσῃ...

Ἔτσι, γνωρίζουμε σήμερα, ὅλες τίς μέχρι τώρα μελέτες τῶν εἰδικῶν ἐρευνητῶν (Ἑλλήνων καί Ξένων), τίς σχετικές μέ τό ἱστορικότατο πρόσωπο τοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου, τά ἱερά του Καθιδρύματα, τίς Πνευματικές καί Καλλιτεχνικές του ἀνησυχίες, τῇ Στρατιωτικῇ του δράσῃ στού Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου, κατά τήν περίοδο τῆς Δεσποτείας Θωμᾶ Α' (1296 - 1318). Αὐτοῦ τοῦ οἰκιστῆ μας,

«Ταξιάρχη τοῦ Μεγάλου Δεσπότη καί τῆς δυσμικῆς φάλαγγος

ὁ Πρωτοστράτωρ, ὁ Μιχαήλ Ζωριάνος, ὦδε, ξένοι, πολλῶ ἐπεβράβευσε τὴν χορηγίαν, πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ σεβασμίου δόμου.

Ὅθεν ποθοῦντες αὐτόν ἀπὸ καρδίας ἐκλιπαροῦμεν τὸν πανάγαθον Λόγον τούτῳ παρασχεῖν πᾶν ἀγαθόν...», ὅπως μᾶς λέει τὸ Ἐπίγραμμα τοῦ ἐπίσης ἐκ Ζωριάνου Δωρίδος καὶ Ἐπιγραμματοποιῦ Ἀγιωτάτου Κοσμᾶ Ἀνδριτζόπουλου.

Ἱεροὶ τοῦ Ναοὶ εὐρίσκονται σήμερα καὶ στό χῶρο τοῦ οἰκισμού «Ἁγία Σοφία» - Θέρμου Αἰτωλίας, μέ τὴν πολὺ μεγάλη καὶ ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα ἱστορία τους...

Ὁ «Σεβάσμιος Δόμος», ἡ ἐκκλησία στό ὄνομα τῆς μάρτυρος Ἁγίας Σοφίας, πού ἔδωσε καὶ τὸ ὄνομά της στόν οἰκισμό (πρῶτα εἶχε τὸ Βυζάντινὸ ὄνομα Μόκιστα ἢ Μότιστα Αἰτωλίας), πανηγυρίζεται ἀπὸ τοὺς ντόπιους κάθε χρόνο στίς 17 Σεπτεμβρίου καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων του!...

Ἐφέτος, κατὰ τὸ Σωτήριον ἔτος 2010 καὶ 714 ἔτη μετὰ τὴν ἀνέγερσὴ του, ὁ Σύλλογος Ζωριανιτῶν Δωρίδος, ὀργάνωσε τὸ πρῶτο ὁμαδικό προσκύνημα τῶν Ζωριανιτῶν σ' αὐτὸ τὸν ἱστορικό ναό, μέ τὴ συνεργασία καὶ τῶν τοπικῶν ταγῶν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ Θέρμου...

Ἀδελφοποιημένοι οἱ τῆς Δωρίδος Ζωριανίτες καὶ οἱ τοῦ Θέρμου - Ἁγίας Σοφίας διαχρονικοὶ τῶν Ναῶν Ζωριάνου προσκυνητές καὶ φύλακες καὶ προστάτες καὶ ἀνακαινιστές «Ἁγιο-Σοφίτες», μέ πολλή συγκίνηση καὶ ρίγη συγκίνησης θρησκευτικῆς, ἀγάπης κι ἀδελφοσύνης συνεορτάσαμε καὶ συνπανηγυρίσαμε τὴ μνήμη τῶν μαρτύρων Ἁγίας Σοφίας καὶ θυγατέρων της - Πίστης, Ἀγάπης, Ἐλπίδας - μέσα στόν ἱερό χῶρο τῶν ἐρειπίων τοῦ Μεγάλου καὶ Σεβασμίου Δόμου, ἔργου τῆς Βασίλισσας τοῦ Δεσποτάτου Ἄννας Ἀγγελο-Κομνηνο-Δούκαινας-Καντακουζινῆς-Παλαιολογίνας, μητέρας τοῦ Δεσπότη Θωμᾶ Α' καὶ τοῦ Μεγάλου χορηγοῦ Μιχαήλ Ζωριάνου...

Ζήσαμε στιγμές μοναδικῆς ψυχικῆς ἀνάτασης καὶ γαλήνης, καθὼς ἀξιωθήκαμε, νά ἐκπληρώσουμε ἓνα πατρογονικό, πατριωτικό καὶ θρησκευτικό μας καθῆκον καὶ θεμελιώσαμε τὴν ἀδελφοσύνη μέ τοὺς φίλους μας τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τοῦ Θέρμου Αἰτωλίας, πού προβλέπει τὴν πληρέστερη πολιτιστική καὶ ἀνθρώπινη γνωριμία μας.

Καὶ μέσα ἀπὸ αὐτές ἐδῶ τίς φιλόξενες σελίδες εὐχαριστοῦμε ὅλους τοὺς πρωτεργάτες αὐτῆς τῆς ωραίας ἐκδήλωσης, ἀλλὰ καὶ ὅλους πού συμμετείχαν σ' αὐτή, Ζωριανίτες καὶ Ἁγιο-Σοφίτες...

Δυὸ ἐπισυναπτόμενες εἰκόνες δίνουν περισσότερες πληροφορίες γι' αὐτὴ τὴν ωραία καὶ ἱστορική μας ἐκδήλωση.

Τά ἐρείπια, σήμερα, τοῦ «Σεβασμίου Δόμου» τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Ἀγίας Σοφίας εἰς Θέρμο Αἰτωλίας, χορηγίας Μιχαήλ Ζωριάνου.

17/11/2010: Ζωριανῆτες Δωρίδος μετὰ τοῦ Προέδρου τους παρακολουθοῦν Θεία Λειτουργία ἐντὸς τῶν ἐρειπίων Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Σοφίας - Θέρμου.

Η ΑΡΠΑΓΗ

ΜΙΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΡΑΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τοῦ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ

Ὁ παππούλης μας Παπαδημήτρης ὑπῆρξε μιά ἐπιφανής ἀλλά καί τραγική τελικά Ἱερατική φυσιογνωμία. Ὅπως ἔχω ἀναφέρει καί σέ ἄλλα σχετικά κεφάλαια, εἶχε γεννηθεῖ στό χωριό τό 1843 καί εἶχε παντρευτεῖ τήν Κοντύλω Β. Κοντώση μέ τήν ὁποία ἀπόκτησαν τρία παιδιά. Τό 1876 χειρονεῖται Ἱερέας, διαδεχόμενος τόν πατέρα του Παπαγιάννη. Ἦταν τότε τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἐννέα χρόνια μετά τή χειροτονία του, τό 1885, μεγάλη συμφορά βρῆκε τό σπιτικό του. Ἡ πρεσβυτέρα του, ἡ γιαγιά μας Κοντύλω, πάνω στά νειάτα της, ἔφυγε ἀναπάντεχα γιά τόν ἄλλο κόσμο. Ἐφυγε ἀφήνοντας τόν μόνον μέ τά τρία μικρά παιδιά, ὀχτώ, πέντε καί δύο χρονῶν τό καθένα. Μόνο ὁ Θεός γνωρίζει μέ τί νυχτοήμερο μόχθο κατάφερε νά τά μεγαλώσει ὄντας χῆρος καί μόνος...

Ὅπως διηγήθηκε πολλές φορές ὁ πατέρας μας, ἀλλά καί ἄλλοι γειτόνοι πού ἔζησαν ἀπό κοντά τήν τραγική αὐτή ἱστορία, ὁ παππούλης Παπαδημήτρης ἔμαθε γρήγορα νά κάνει ὅλες τίς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ πού προηγούμενα τίς ἔκανε ἡ γυναῖκα του Κοντύλω. Ἐκτός ἀπ' τό μαγείρεμα, ἔπλενε ὁ ἴδιος τά ροῦχα ὀλωνῶν, ἔπλεκε τίς μάλλινες κάλτσες, ἔγνεθε κι ὅλας μέ τή ρόκα. Ἐφτασε ἀκόμη καί νά ὑφαίνει στόν ἀργαλειό, γιά νά κάνει τίς τόσο ἀπαραίτητες γιά τό χειμῶνα βελέντζες καί φλοκάτες.

Φαίνονται, σήμερα ἀπίστευτα ὅλα αὐτά, ἀλλά, ὁ τραχύς, ὁ ἀδυσώπητος νόμος τῆς ἀνάγκης δέν ἔχει ἔλεος...

Τά ἐμπόδια ὅμως δέν ἦταν μόνο αὐτά τά οἰκιακά. Ὁ παππούλης ἦταν παπάς τοῦ χωριοῦ κι ἔπρεπε νά λειτουργεῖ τίς Κυριακές καί τίς γιορτές, ἀφήνοντας τά παιδιά μόνα τους στό σπίτι. Ἐπρεπε ἐπίσης νά λειτουργεῖ ταχτικά καί στήν Κερασιά καί στό Κριάτσι, ὅταν δέν εἶχαν ἐκεῖ Ἱερεῖς. Ἐπρεπε νά ἐκτελεῖ τά καθήκοντά του καί ὡς Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος τῶν γύρω χωριῶν τοῦ -τότε- Δήμου Βωμέας. Ἀκόμη ἦταν ὑποχρεωμένος νά κατεβαίνει συχνά στά Σάλωνα πού τόν καλοῦσε ὁ Δεσπότης, ἀφήνοντας τά τρία παιδιά

μόνα τους, στήν προσοχή καί τήν φροντίδα τῶν γειτόνων. Πόσο, ὅμως, μπορούσαν νά βοηθήσουν οἱ γειτόνοι ἀλλά καί τά ἄλλα τέσσερα ἀδέλφια πού εἶχε ὁ παππούλης στό χωριό; Τά τρία ἀπ' τ' ἀδέλφια του αὐτά εἶχαν τά σπίτια τους στήν κορφή τοῦ χωριοῦ καί οἱ οἰκογένειές τους ἦταν μεγάλες. Ὅσο καί νά τό ἤθελαν νά βοηθήσουν δέν ἔφταναν εὐκολα στό σπίτι τοῦ παππούλη πού ἦταν στόν πάτο τοῦ χωριοῦ, κοντά στό ρέμα.

Ἔτσι, μ' αὐτά τά βάσανα, μ' αὐτές τίς ἀκάματες προσπάθειες τοῦ Παπαδημήτρη καί τή συνδρομή τῶν γειτόνων του, τά παιδιά μεγάλωσαν. Μπορούσαν πλέον τώρα τά δύο μεγαλύτερα πού ἦταν ἀγόρια, νά τόν βοηθᾶνε στίς ἐξωτερικές, τουλάχιστο, δουλειές, στά χωράφια, στ' ἀμπέλια καί στό λόγγο γιά ξύλα. Ἡ μικρότερη ἀπ' τά τρία παιδιά, ἡ Κατερίνα, ἦταν ἤδη δέκα ὀχτώ χρονῶν, πολύ ὁμορφη καί εἶχε πλέον ἀπαλλάξει τόν βασανισμένο πατέρα της ἀπ' τίς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ, πού πρίν τίς ἔκανε κι αὐτές ὁ ἴδιος. Ἡ Κατερίνα ἦταν τώρα τό στήριγμά του καί τό καμάρι του.

Ἄλλα ὅμως εἶχε γράψει ἡ μοῖρα γιά τήν ὁμορφη παπαδοπούλα, τόν τραγικό πατέρα καί τ' ἀδέλφια της. Γιατί; Γιατί ἓνα καλοκαιρινό ἀπόγιομα, τέσσερες ἄνδρες τῆς ἔστησαν παγίδα στό λόγγο καί τήν ἔκλεψαν τραβώντας την πρὸς τό ἄγνωστο. Τήν ἄρπαγή της δέν τήν ἔκαναν ξένοι ἀλλά χωριανοί καί μάλιστα παντρεμένοι, παρέχοντας συνδρομή στόν ἐνδιαφερόμενο... γαμπρό πού ἦταν ὁ Γιάννης Μπάκας, ἓνα ἀνυπόληπτο πρόσωπο στό χωριό.

Στό καρτέρι τῶν ἀπαγωγέων ὁδήγησε σκόπιμα τήν ἀνύποπτη Κατερίνα ἡ πρωτοξαδέρφη της ἡ Καλλιόπη, ἡ ὁποία τήν κάλεσε ἐκεῖνο τό ἀπόγιομα νά πᾶνε μαζί στό λόγγο γιά ξύλα. Ὅταν φθάσανε στήν περιοχὴ τῆς Σκοτεινῆς, ἡ Καλλιόπη τήν παρέσυρε πρὸς τήν φάκα τῶν ἀπαγωγέων, πού, εἰδοποιημένοι, περιμένουν, ἔχοντας ρίξει νωρίτερα καί μιά τουφεκιά γιά σύνθημα. Ἡ ἴδια παρέμεινε ἀθέατη παραπίσω περιμένοντας.

Ἦταν ἐκεῖ ἔτοιμοι μέ τά ὅπλα τους, ὁ Νίκος Καραζώης σέ ρόλο ἀρχηγοῦ, ὁ Θανάσης Καραμῆτρος καί ὁ... γαμπρός Γιάννης Μπάκας ἀπ' τό χωριό μας καί ὁ Δημήτρης Μεράκης ἀπὸ γειτονικό χωριό.

Οἱ τέσσερες συμμορίτες ἄρπαξαν ἄγρια τήν προδομένη καί ἀνυπεράσπιστη παπαδοπούλα κι ἐξαφανίστηκαν μέσα στόν πυκνό ἐλατιά τῆς περιοχῆς, ἐνῶ ἡ ἐνοχη ξαδέρφη ἔσκουζε τάχα καί χτυπιόταν τρέχοντας πρὸς τό χωριό γιά νά ἀναγγεῖλει τήν ἄρπαγή τῆς Κατερίνας στόν πατέρα καί τ' ἀδέλφια της.

Ἡ εἶδηση ἔπεσε σάν κεραυνός στό σπίτι τοῦ παπᾶ καί ἀστραπιαῖα διαδόθηκε σ' ὅλο τό χωριό. Ἀμέσως ἄρχισαν νά καταφθάνουν πολλοί χωριανοί στό σπίτι τοῦ δοκιμαζόμενου Ἱερέα γιά συμπαράσταση καί συνδρομή. Ὁ Παπαδημήτρης μετά τό πρῶτο σόκ, βγάζοντας ἕνα βαθύ μουγκριτό ὀργῆς καί ἀγανάκτησης, ἔστειλε ἀμέσως κάποιον στήν Ἀρτοτίνα νά εἰδοποιήσῃ τή Χωροφυλακή, ἀπόσπασμα τῆς ὁποίας ἔφτασε τό πρωῒ τῆς ἐπομένης στό χωριό. Οἱ Ἀστυνομικοί, ἀφοῦ ἀνακρίνανε γιά ὥρα τήν ὑποπτη Καλλιόπη, συγκρότησαν ὁμάδα, ἐκτός τῶν Χωροφυλάκων, πού θά ἀναζητοῦσε μαζί τους καί θά πιάνανε τούς ἄρπαγες.

Τήν ὁμάδα τῶν πολιτῶν, ἀποτελέσαν ὁ Δημήτρης Κοντώσης, (Σιόρος) Κουνιάδος τοῦ παπποῦ, ὁ πελώριος φίλος του Ἀνδρίτσος Ἀραβοσιτάς, μερικοί ἄλλοι ἀκόμη καί φυσικά καί ὁ ἀδελφός τῆς Κατερίνας, ὁ πατέρας μας, πού τότε ἦταν εἴκοσι χρονῶν κι ἀκόνιζε μαχαίρια γιά τούς ἀπαγωγεῖς τῆς ἀδελφῆς του.

Τά δύο ἀποσπάσματα, πότε μαζί καί πότε ξεχωριστά, πῆραν σβάρνα ὅλα τά χωριά πρὸς τά κάτω, μαζεύοντας πληροφορίες γιά κατά πού κατευθύνθηκαν οἱ ἀπαγωγεῖς μέ τήν Κατερίνα. Ἀπό κάποιους κυνηγούς κοντά στή Ρέρεση πῆραν τήν πληροφορία, ὅτι εἶδαν τέσσερες ἄνδρες νά κρατοῦν μιά κοπέλα ἀνεβαίνοντας πρὸς τά Κραββαρίτικα χωριά. Εἶχαν ἤδη περάσει δεκαπέντε μέρες ὅταν, ψάχνοντας, βρέθηκαν στήν Ἐλατοῦ, ἕνα ὀρεινό χωριό τῆς Ναυπακτίας. Εἶχε ἤδη νυχτώσει ὅταν ρώτησαν μιά γιαγιά, πού βρῆκαν στό δρόμο, ἂν εἶδε κάποιους ἄνδρες νά σέρνουν μαζί τους μιά κοπέλα.

Ἡ πληροφορία πού πῆραν ἀπ' τή γιαγιά ἦταν θησαυρός. Αὐτούς πού ζητᾶτε, τούς εἶπε, θά τούς βρεῖτε ἐκεῖ· καί τούς ἔδειξε τό σπίτι πού ἦταν μέσα... Οἱ διώκτες τῶν ἀπαγωγέων, Ἀστυνομικοί καί πολίτες, ἀνάσαναν ἀπ' τή σωτήρια πληροφορία καί εὐχαρίστησαν τή γιαγιά, τῆς εἶπαν νά μὴν πεῖ σέ κανένα ὅτι τούς εἶδε μέχρι νά ξημερώσει. Ὑστερα καί ἐνῶ ἡ νύχτα εἶχε προχωρήσει πολύ, κύκλωσαν ἀκροβολισμένοι καί μέ μεγάλες προφυλάξεις τό σπίτι καί μέ τά ὅπλα τους ἑτοιμα, περίμεναν μέχρι τό πρωῒ.

Ὅταν ξημέρωσε, ὁ Ἀστυνόμος ἔρριξε дуό τουφεκιές αἰφνιδιάζοντας τούς ἀπαγωγεῖς καί τούς φώναξε νά βγοῦν ἀμέσως ἔξω χωρίς τά ὅπλα τους καί μέ τά χέρια ψηλά, γιατί εἶναι κυκλωμένοι.

Ὁ Καραζώης, ὁ ἀρχηγός τους, ἀντί νά παραδοθοῦν, φοβέριζε κι ὅλας ἀπό μέσα! Ὁ Ἀστυνόμος τότε τούς ἔστειλε τελεσίγραφο: Ἄν σέ πέντε λεπτά δέν βγεῖτε ἔξω μέ τά χέρια ψηλά θά βάλλω φωτιά στό σπίτι!!

Ύστερα ἀπό τήν ἀπειλή αὐτή, οἱ δράστες ἀφήνοντας μέσα τά ὅπλα τους, βγήκαν ἕνας - ἕνας στήν αὐλή μέ ψηλά τά χέρια. Ἀμέσως, ὁ Γιάννος, ὁ ἀδελφός τῆς Κατερίνας, πού ὅπως ἀναφέρθηκε ἤδη ἦταν τότε εἴκοσι χρονῶν παλληκάρι, κόλλησε τήν κουμπούρα του στό κεφάλι τοῦ ἀλητῆριου... γαμπροῦ, ἔτοιμος νά τοῦ τινάξει τά μυαλά στόν ἀέρα!...

Τήν κατάσταση ἔσωσε ἐπεμβαίνοντας ἀστραπιαῖα ἡ ταλαιπωρημένη Κατερίνα, κρατώντας τό ὀργισμένο χέρι του.

— Μή, ἀδελφέ. Μή γίνεσαι φονιάς. Ἀφοῦ τά πράγματα ἤρθαν ἔτσι θά τόν πάρω...

— Τί εἶπες; Ἀκούσαμε καλά;

— Εἶπα μή γίνεσαι φονιάς γιατί θά τόν πάρω...

Στήν ἀμηχανία ὄλων καί στήν φανερό ἀνακούφιση τῶν ἀπαγωγέων καί ἐνῶ ἡ κουμπούρα τοῦ Γιάννου εἶχε... μακρύνει ἀπ' τό κεφάλι τοῦ... γαμπροῦ, ἡ τραγική Κατερίνα λέει τότε δυνατά στούς Χωροφύλακες νά τούς δέσουν ἀμέσως!! Γρήγορα οἱ ἀστυνομικοί τούς πέρασαν τά... σίδερα στά χέρια καί ἔτσι δεμένους τούς μεταφέρανε στά Σάλωνα καί κλειστήκανε στή φυλακή.

Στή δίκη πού ἔγινε ἐκεῖ, ὕστερα ἀπό καιρό, οἱ τρεῖς ἀπαγωγεῖς Καραζώης, Μεράκης καί Καραμῆτρος καταδικάστηκαν σέ ἐφτά χρόνια φυλακή ὁ καθένας, ἐνῶ ὁ ἐρίφης... γαμπρός σέ ἔξι... Μαζί μ' αὐτούς τιμωρήθηκε μέ μικρότερη ποινή καί ἡ ἔνοχη πρωτοξαδέρφη Καλλιόπη πού εἶχε ὀδηγήσει τήν Κατερίνα στή φωλιά τῶν... λύκων, σέ συνεννόηση μαζί τους... Ὅλοι τοὺς ἐξέτισαν τίς ποινές τους στή φυλακή τῶν Σαλῶνων.

Ὅσες, ὅμως, ἡμέρες τά δύο ἀποσπάσματα ἔφαχναν καί μέχρι ν' ἀνακαλύψουν καί συλλάβουν τοὺς ἄρπαγες τῆς Κατερίνας, ὁ πατέρας της, ὁ παππούς Παπαδημήτρης, τοὺς εἶχε... ξεθεμελιώσει, μέρα - νύχτα μέ βαρεῖς ἀφορισμούς τῆς Ἐκκλησίας καί φοβερές κατάρες καί ὅλοι τοὺς εἶχανε ἀργότερα κακό τέλος!

Ὁ ἀχαρακτήριστος... γαμπρός, ὁ Μπάκας, βρέθηκε στή... Λάρισα καί πνίγηκε στόν Πηνειό! Τόν Καραμῆτρο, πού ἦταν ἀμαξᾶς στήν Ἀθήνα, τόν σκοτώσανε, πάνω στήν ἀμαξά του, γιά νά τόν ληστέψουν! Ὁ Μεράκης, ἀπ' τό γειτονικό χωριό, ἔπεσε σέ γκρεμό κι ἔγινε κομμάτια!!

Ἡ προδότρα ξαδέρφη Καλλιόπη πέθανε νέα, λίγο μετά τήν ἀποφυλάκισή της. Ὑστερά ὅμως ἀπό δέκα χρόνια πού σκάψανε τόν τάφο της γιά νά θάψουν ἐκεῖ καί τή μάνα της, τήν βρῆκαν ὅπως ἦταν ὅταν τήν εἶχαν κηδέσει!! Δέν εἶχε λυώσει οὔτε ἡ κάσα της!!

Έκεῖνος ἀπ' τούς ἄρπαγες τῆς Κατερίνας πού εἶχε ἀκόμη γλυτώσει ἦταν ὁ Καραζώης. Ὅπως μαθεύτηκε ἀργότερα, ὅταν ὁ παππούς Παπαδημήτρης ἦταν στά τελευταῖα του, ὁ Καραζώης, πῆγε καί γονάτισε, περιδεής, δίπλα στό κρεβάτι του, ζητώντας του ἀπεγνωσμένα συγχώρηση γιά τήν ἄρπαγή τῆς κόρης του.

Ὁ παππούς ὁμως ἀρνιόταν πεισματικά μή ὑποχωρώντας στά παρακάλια του. Τότε μπῆκε ἀνάμεσα, παρεμβαίνοντας λυτρωτικά ὁ γιουός του ὁ Γιάννος, πού ἦταν ἤδη κι ἐκεῖνος ἀπό χρόνια παπάς:

— Μή, Γέροντα, τοῦ φωνάζει συγκινημένος. Ἐκτός ἀπό πατέρας εἶσαι καί παπάς. Μή φεύγεις γιά τόν ἄλλο κόσμο μ' αὐτό τό φορτίο. Δώσε του τή συγχώρηση πού, μετανοημένος, σοῦ ζητάει σήμερα, γιά ἐκεῖνον, ἀλλά καί γιά τήν δική σου ψυχή...

Ὑστερα ἀπ' αὐτό, ὁ βασανισμένος Γερόπαπας ἔδωσε τήν συγχώρηση στόν Καραζώη, καί τήν ἴδια μέρα ἔφυγε γιά τόν ἄλλο κόσμο.

Ὁ Καραζώης ἔζησε πολλά χρόνια ἀκόμη καί πέθανε ἀπό Καρκίνο σέ μεγάλη ἡλικία.

Ἡ ἄρπαγμένη ὁμως Κατερίνα τί ἔγινε;

Ὅταν τά δύο ἀποσπάσματα ἐπιστρέψανε μαζί της στό χωριό καί ἀφοῦ πέρασαν ἀρκετές ἡμέρες, μερικοί συγγενεῖς καί φίλοι τοῦ παπποῦ τόν πλησίασαν διακριτικά προτείνοντάς του νά δώσει τόπο στή δικαιολογημένη ὀργή του καί νά συγκατατεθεῖ νά πάρει ἡ Κατερίνα τόν ἀπαγωγέα της τόν Μπάκα, πού, μαζί μέ τούς ἄλλους συνεργούς του ἦταν ἤδη προφυλακισμένος στά Σάλωνα.

Ὁ παπάς ὁμως οὔτε ν' ἀκούσει ἤθελε τίς εἰσηγήσεις αὐτές κι ἐξακολουθοῦσε νά καταριέται βαρειά τούς ἄρπαγες τῆς κόρης του πού τοῦ προξένησαν τόση δυστυχία. Ὅμως οἱ Κώδικες τιμῆς σ' ἐκεῖνες τίς ἐποχές ἦταν πολύ αὐστηροί καί μιά κλεμμένη κοπέλα, ἀκόμη καί ἄθιχτη, δέν παντρευόταν εὐκολα...

Τελικά, τήν βασανισμένη Κατερίνα τήν πάντρεψαν σέ γειτονικό χωριό μ' ἓναν μαγκούφη μικροτσέλιγκα, μέ λίγα γίδια κι ἓνα μαντρί γιά... κατοικία, ἔξω ἀπ' τό χωριό. Ἡ δυστυχία της ὁμως ἦταν μεγάλη. Ἀμαθη ἡ καὶ μένη ἀπό τέτοια ἄθλια ζωή μέ γίδια καί μαντριά, μέρα μέ τή μέρα μαράζωνε. Ἐτσι καί ἀφοῦ ἀπόκτησε μαζί του δύο παιδιά, ἡ νέα, ὁμορφη, ἀλλά καί τραγική τελικά παπαδοπούλα, πέθανε ἐκεῖ-γρήγορα, ποτίζοντας τόν πατέρα καί τ' ἀδέλφια της μέ τό πικρότερο φαρμάκι...

* * *

Ὁ ἄντρας τῆς Κατερίνας ξαναπαντρεύηκε γρήγορα. Τά δύο παιδιά ὅμως πού εἶχε ἀποχτήσῃ ἡ Κατερίνα μαζί του, ὁ παππούς Παπαδημήτρης τά πῆρε κοντά του στό χωριό καί μεγάλωσαν μαζί μέ τά πολλά ἄλλα ἐγγόνια του. Πρέπει ὅμως νά σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι οἱ ἀπαγωγές κοριτσιῶν ἦταν συχνό φαινόμενο ἐκείνη τήν παλαιά ἐποχή. Ὅποιος δηλαδή νέος ἔστειλε ἀνθρωπό του νά ζητήσῃ κάποια κοπέλα καί οἱ γονεῖς τῆς δέν τοῦ τήν ἔδιναν, τίς ἐπόμενες ἡμέρες ἐκεῖνος τήν... ἔκλεβε καί ἡ ὑπόθεση κατέληγε - ἔστω κι ἔτσι - σέ γάμο.

Ἡ ἀρπαγή τῆς Κατερίνας ὅμως δέν ἔληξε ἔτσι. Εἶχε μάλιστα διαδοθεῖ, γρήγορα σ' ὅλα τά χωριά τῆς Ἐπαρχίας, ἀφοῦ ὁ παπᾶς ἦταν ξακουστός καί γνωστός παντοῦ, καί ὅλοι περίμεναν μέ περιέργεια πῶς θά κατέληγε τελικά ἡ περιπέτειά τῆς αὐτῆς, πού κράτησε δεκαπέντε ἡμέρες καί νύχτες.

Ἡ ἀπαγωγή αὐτή, ἔγινε γρήγορα θρύλος κι ἔφτασε νά κουβεντιάξεται μέχρι τίς μέρες μας ἀπ' τοὺς παλαιούς χωριανούς πού τήν ἔζησαν ἢ τήν εἶχαν ἀκούσει ἀπ' τοὺς μεγαλυτέρους τους. Ἐγινε ὅμως καί τραγούδι πού τό θυμόταν καί τό τραγουδοῦσε μέχρι τά βαθεῖα τῆς γεράματα ἡ θειά Κώστενα, ἡ ἑκατόχρονη γιαιγιά, ἡ Τσούλενα:

Παπαδοπούλα κλέψανε τήν ὥρη Κατερίνη
 Στή Σκοτεινή τήν ἄρπαξαν καί πέρα τήν τραβᾶνε.
 Ζῶνει ὁ Σιόρος τό σπαθί κι Ἀνδρίτσος τό ντουφεκί.
 Στήν Ἐλετσοῦ τοὺς στρίμωξαν
 Καί μιά φωτιά τοὺς δίνουν.
 Ρίχνεται ὁ Γιάννος στό... γαμπρό
 Κομμάτια νά τόν κάνει.
 Ψιλή φωνούλα ἔβγαλε τότε ἡ Κατερίνη·
 Στάσου, βρέ Γιάννο ἀδελφέ,
 Καί σύ βρέ μπάρμπα Σιόρο.
 Ἀφήστε κάτω τά σπαθιά καί τά βαρεῖα ντουφέλια
 Φονιάδες νά μή γίνετε, κανένα μή σκοτώστε,
 Ἔτσι τό εἶχε ἡ μοῖρα μου
 Τό ἔρμιο ριζικό μου.

Γιά τήν ἱστορία: 1/2/2013

Σημ.: Τά ὀνόματα τῶν ἀπαγωγέων δέν εἶναι τά πραγματικά.

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ:
Ο ΑΕΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ
(1790 - 1823)

190 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΕΝΔΟΞΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ
ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ - ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ: 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1823

Τοῦ κ. ΔΗΜ. ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΛΟΥ
Ἐπίτιμου Ἐπόπτη Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως

Ἐκατὸν ἐνενήντα χρόνια συμπληρώνονται ἐφέτος ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, γιοῦ τοῦ Κίτσου Μπότσαρη, θρυλικοῦ ἥρωα τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Εἰκοσιένα. Ὁδηγημένος ἀπ' τὸν ἡθικὸ τοῦ κόσμου καὶ τὸ πνεῦμα τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς θυσίας, ἀγωνίστηκε κι ἔπεσε γιὰ τὴν Πατρίδα.

Τὴν ψυχὴ τοῦ δουλεύουν ἄγρυπνες καὶ μυστικές δυνάμεις, πού φανερώνονται στίς μεγάλες ὥρες. Εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀποτίμηση τῆς ζωῆς καὶ ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ σπίθα τῆς, μέσα στά ἡρωϊκὰ στήθη του, γίνεται χεῖμαρρος πύρινος, πυρκαϊὰ καθαρτήρια καὶ ἀπολυτρωτικὴ καὶ βρίσκει τὸ εὐφλεκτὸ ὑλικό της, πού παράγεται ἀπ' τὴ συμπύκνωση τῶν ἀρετῶν τοῦ καὶ τίς ὑπέρτατες θυσίες τῶν ἰδανικῶν μιᾶς Φυλῆς, περήφανης καὶ μεγάλης, πού στάθηκε καί, δικαιοματικά, θέλει νά στέκει ὁ φωτεινὸς κήρυκας τῶν μεγάλων πεπρωμένων τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ φλογερὸς Σουλιώτης θυσιάζεται ἡρωϊκὰ καὶ γίνεται ἓνα μεγάλο καὶ φωτεινὸ σύμβολο μαρτυρικῆς αὐτοθυσίας καὶ θερμοῦ πατριωτισμοῦ, ὕψιστου ἡρωϊσμοῦ καὶ ὑπέρτατου χρέους. Ὁ Μπότσαρης, μάρτυρας τῆς Ὁρησκείας καὶ ἥρωας τῆς Πατρίδας, ὁ ὠραιότερος καρπὸς τοῦ δοξασμένου δέντρου τοῦ Εἰκοσιένα κι ἓνα λαμπρὸ μετέωρο τῆς Ἑθνικῆς Ἰδέας, ἔδωσε, μέ τὸν ἡρωϊκὸ θάνατό του, τὸ ζωντανότερο δεῖγμα τῆς ἀγωνιστικῆς διάθεσης τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς.

* * *

Ἐγραφε στό Μητροπολίτη τῆς Ἄρτας Ἰγνάτιο, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Γάλλος ἱστορικός Πουκεβίλ στό βιβλίον του, μέ τίτλον: «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», τὸ 1891:

«Ἀπό Σοβαλάκιον τὴν 3/15 Αὐγούστου 1823

Ἀγιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Μητροπολίτα!

Ὁ ἐχθρὸς ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὑπέταξε τὸ Ἀσπροπόταμον καὶ τὰ Ἄγραφα, αἰχμαλώτισε καὶ κατέσφαξε πολλοὺς τῶν κατοίκων· ὅσοι ἐξέφυγαν τὴν ὀργὴν του, κατέφυγον εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Σοβαλάκκου μέρη, εἰς τὸν Ζυγόν, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας. Ἡμεῖς ἐξήλθομεν εἰς ἀπάντησίν του καὶ εἵμεθα ἐστρατοπεδευμένοι εἰς τὸ μέρος τοῦ Καρπενησίου· τὰς δὲ ἀναγκαίας θέσεις τοῦ Καρλελίου τὰς κρατοῦν οἱ ἐντόπιοι. Ἀρχηγοὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος, τοῦ ἐρχομένου πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, εἶναι ὁ Σκόδρας Πασάς. Εἶθε ἡ θεία δύναμις νὰ μᾶς δώσῃ θάρρος πρὸς ἀντίστασιν τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ πάντα.

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ»

* * *

Ὑστερ' ἀπὸ πολλὴ σκέψη, ἀποφάσισε ν' ἀντιμετωπίσει, μέ τὸ παράτολμο πολεμικὸ σχέδιό του, τὸ διαλεχτὸ στρατό τοῦ Μουσταῆ πασᾶ τῆς Σκόντρας, στὸ Κεφαλόβρυσο τοῦ Καρπενησιοῦ. Τὴν ἐμπροσθοφυλακὴ ἀποτελοῦσαν ὀκτὼ χιλιάδες σωματοφύλακες, μέ ἀρχηγὸ τὸν Τσελαλεντίν. Ὁ Μπότσαρης διέθετε 450 Σουλιῶτες. Ἐπίστευε στὴ δύναμη τοῦ ἐπαναστατημένου Γένους, ποὺ ἀγωνίζονταν σκληρὰ γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς πολυπόθητης ἐλευθερίας του.

Μέσα στὴ σιωπηλὴ νύχτα τῆς 9ης Αὐγούστου 1823, ἔβλεπε τὴ νίκη νὰ φτερουγίζει καὶ τὴ δόξα νὰ στεφανώνει τὸν Ἱερὸ Ἀγώνα. Μὲ μάτια βουρκωμένα, προσεύχεται:

— Βοήθησε, Θεέ μου, νὰ νικήσουμε ἀπόψε!

Ὁ σεμνὸς Σουλιώτης ἥρωας κρατοῦσε στὰ χέρια του τὸ ἔγγραφο τοῦ διορισμοῦ του ὡς Ἀρχιστρατήγου τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας, τὸ φίλησε εὐλαβικά καὶ τὸ ξέσχισε, φωνάζοντας:

«Ὅποιος εἶναι ἄξιος παίρνει αὔριο τὸ Δίπλωμά του μπροστὰ στὸν ἐχθρό». Μὲ τὸν τρόπον, ἀπαντοῦσε στὴ φιλαρχία τῶν καπετάνιων, τὴ φοβερὴ αὐτὴ ἐθνικὴ ἀρρώστια, μέσα σὲ κρίσιμες ὥρες.

* * *

Ἡ ἐκπλήρωση τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου, δυστυχῶς, ἀπὸ διάφορα περιστατικά, ἀπέτυχε καὶ ἡ νυχτομαχία ἐτελείωσε. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης μαχόμενος ἔπεσε νεκρὸς, πρὸς τὰ ξημερώματα, ξεπρνώντας τὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο καὶ ἔγινε θρύλος. Ὁ λαὸς τὸν ἔκλαψε καὶ ὕμνησε, μέ τὰ τραγούδια του, τὰ κατορθώματά του.

Στό Μοναστήρι τοῦ Προυσοῦ, ὁ ἄρρωστος Γεώργιος Καραϊσκάκης, ὅταν εἶδε τό νεκρό, πού μετέφεραν οἱ συμπολεμιστές του στό Μεσολόγγι γιά ἐνταφιασμό, συγκλονισμένος, σηκώθηκε ἀπ' τό κρεβάτι του, τόν φίλησε δακρυσμένος καί, ὕστερα, εὐχήθηκε:

«— Ἄμποτε, Μάρκο, ἀπό τέτοιο θάνατο νά πάω κι ἐγώ».

Τήν κηδεία τοῦ προμάχου τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας δίνει, μέ ζωντάνια καί συγκίνηση, ὁ Πουκεβίλ:

«Προηγούντο τούτου αἰχμάλωτοι Μωαμεθανοί ἀλυσίδετοι, ἀκολουθούμενοι ὑπό πολεμικῶν ἵππων τῶν δύο πασάδων καί μπέηδων, τῶν φονευθέντων ἐν τῇ νυκτερινῇ μάχῃ, τούς ὁποίους ὠδήγουν ἐπισεσαγμένους διά ἐπιστρωμμάτων, λοφίων, ροπάλων, Περσικῶν σπαθιῶν καί ἀσπίδων τῶν εὐγενῶν δούλων, εἰς τούς ὁποίους ἀνήκουν.

Ἡρίθμουν, ἀκολούθως, πεντήκοντα τέσσαρας σημαίας, τάς ὁποίας οἱ φιλοπόλεμοι Ἑλλήνες εἶχαν κυριεύσει· ἀλλ' ἅπασα ἡ προσοχή συνεκεντρώθη ἐπὶ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, κεκαλυμμένου διά τῆς κυανῆς αὐτοῦ χλαμύδος, τόν ὁποῖον τά ἀρχαιότερα αὐτοῦ παλληκάρια ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων των. Ὀκτώ χιλιάδες πρόβατα ἢ αἴγες, παρά τῶν βαρβάρων ἀφαιρεθέντα, ἐσχημάτιζον τήν τιμητικὴν φρουράν, ὡς διά νά ἐνθυμήσῃ τήν ἀρχικὴν αὐτοῦ τάξιν. Τέλος, ἡ πορεία ἐκλείετο δι' ἵππων ἄνω τῶν χιλίων καί διά μεγάλου ἀριθμοῦ ἡμιόνων, πεφορτωμένων ἐκ τριῶν χιλιάδων διακοσίων ὄπλων, ἑπτακοσίων ζευγῶν πιστολίων, σκηνῶν, πολεμοφοδίων, ἀποσκευῶν καί μέρος τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ...

Ἐν ᾧ ἐν τοῖς Ναοῖς τοῦ Ὑψίστου τοιαῦτα ἀντήχουν ἄσματα ἱλαστήρια, ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων, ἐν τῇ πόλει, ἤκουέ τις, στεναγμός καί ὀλολυγμούς. Αἱ γυναῖκες αὐτοσχεδιάζουσι μοιρολόγια γοερά, ἐπανέλεγον, ὑπό ὅλας τάς φάσεις τῆς ζωῆς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ποιμένος, στρατιώτου, ταξιδιώτου, συζύγου καί πατρός ἀποθνήσκοντος, ἐντός τοῦ κόλπου τῆς νίκης, ἀλλά μακράν τῆς Χρυσῆς καί τῶν τέκνων του...

Ἡκολουθεῖτο ὑπό τοῦ Μητροπολίτου Πορφυρίου, τῶν ὑπ' αὐτόν Ἐπισκόπων καί τοῦ κλήρου του, συνοδευομένου ὑπό χορόν διακόνων, φερόντων θυμιατήρια καί ψαλλόντων...

Ὁ Μητροπολίτης, πλησιάσας, ἀκολούθως, πρὸς τό τελευταῖον ἄσυλον τοῦ δικαίου, ἀπήγγειλε λόγον ἀπλοῦν καί συγκινητικόν, λήγοντα διά τῶν ἐξῆς φράσεων: Ἡ Ἑλλάς ἅπασα ἀνεγνώριζεν ἐν τῷ Μάρκῳ Μπότσαρῃ, αἷτιον ἤδη τῆς θλίψεώς της, δεῦτερον Λεωνίδα! Γίοθετεῖ τήν οἰκογένειά του, τοιαύτη εἶναι ἡ τιμὴ τῶν ὑπηρεσιῶν

του· ἀναπαύσου ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ὑψίστου, ψυχὴ γενναία, γαῖαν ἔχοις ἐλαφρὰν, ἀετέ τοῦ Σουλίου! Χαῖρε, Μπότσαρη, χαῖρε, χαῖρε! ».

* * *

Μνημεῖο στό Κεφαλόβρυσο Καρπενησίου

Ἡ Ρούμελη δικαιούται νά ὑπερηφανεύεται γιά τά ἐθνικά τρόπαιά της. Ἡ θυσία στό Κεφαλόβρυσο εἶναι ἡ ἐπανάληψη τῆς θυσίας στήν Ἀλαμάννα ὕστερ' ἀπό δύο καί παραπάνω χρόνια. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης συνεχίζει τό ἔργο τοῦ Ἀθανασίου Διάκου. Τό Κεφαλόβρυσο μᾶς ἱστορεῖ ἕνα τρόπαιο θριάμβου κι ἕνα κεφάλαιο ἀνθρωπιᾶς. Ἐδῶ, στή μακαριότητα τοῦ ἱεροῦ χώρου, ἐμεγαλούργησε ἕνας ἀληθινός ἄντρας, πού, ἀπ' τά σπλάχνα τῆς γῆς, μᾶς στέλνει πάντοτε τό ἐλπιδοφόρο «ὠσαννά».

Ἐδῶ, ξεδιπλώθηκε ὁ ἀστραφτερός χιτώνας τοῦ «ἀρχαίου κάλλους», ἐπάνω στόν ὁποῖο ἡ ὕψιστη πράξη τοῦ Ἥρωα ζωγράφισε, γιά τοὺς αἰῶνες, μέ πύρινα χρώματα, τή σοφία καί τή θεϊκή μορφή τῆς Ἑλλάδας. Τό Κεφαλόβρυσο εἶναι μιά τέλεια στιγμή

καί μιά πλήρωση. Μιά τίμια ζωὴ κι ἕνας ἄξιος θάνατος. Μιά ἀποθέωση καί μιά ἀθάνατη μνήμη. Ὁ λόγος, πού γίνεται πράξη. Μιά αὐτόνομη παρουσία κι ἕνα αἰώνιο σύμβολο τοῦ χρέους καί τῆς θυσίας, ἄριστο δίδαγμα γιά τίς ἐλληνικές γενιές. Ἱερή τοῦ Ἔθνους κολυμβήθρα, γεμάτη φῶς καί ψυχὴ, δύναμη καί πίστη, ἀνάταση καί δημιουργία.

Ἐδῶ, ἀποθέτουμε τ' ἀμάραντο τῆς δόξας στεφάνι, μέ τῆς ψυχῆς μας τὰ μύρα, πιστοὶ στοὺς στίχους τοῦ ποιητῆ μας:

«Μὴ λησμονεῖς, πῶς Ἑλληνα σ' ἔχει γεννήσει ἡ Μοῖρα,
κι ἐντὸς σου λάμπει ἀδάμαστη τοῦ Γένους σου ἡ ψυχή».

ΙΧΝΗΛΑΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΝΑΥΤΙΚΗ ΜΑΣ ΠΟΡΕΙΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 70 ΧΡΟΝΙΑ

(Μέ ἀφορμή τίς καλοκαιριάτικες διακοπές καί τίς περιηγήσεις)

Τοῦ ΑΡΙΣΤ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἔχω τήν γνώμη ὅτι σήμερα ἀποτελεῖ ἀξίωμα τό ὅτι μιά ἀπό τίς παραμέτρους ἀξιολόγησης τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου ἑνός λαοῦ καί μιᾶς ὀργανωμένης κοινωνίας ἀποτελεῖ ὁ βαθμός σεβασμοῦ καί ἡ προσπάθεια διατήρησης τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος καί αὐτό ἀποτελεῖ μέρος τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς καί βασική παράμετρο τῆς διαχρονικῆς συνέχειας καί ταυτότητας τοῦ ἔθνους.

Στήν ναυτική μας χώρα τά τελευταῖα χρόνια καταβάλλονται ἀξιόλογες προσπάθειες ἀπό τό ἴδιο τό κράτος, ἀπό φορεῖς ἀλλά καί ἀπό ἰδιῶτες γιά τήν πληρέστερη ἔρευνα καί καταγραφή τῆς ναυτικῆς μας παράδοσης.

Καί εἶναι ἀναγκαῖο γιά λόγους ἱστορικῆς συνέπειας καί σκοπιμότητος νά καταγραφοῦν καί νά προβληθοῦν οἱ προσπάθειες αὐτές γιατί ἐκτός τῶν ἄλλων, σέ καιρούς χαλεπούς γιά τήν ἐθνική μας ἐπιβίωση, ἔχουν καί ἐθνικό χαρακτήρα καί συνδέουν καί εὐθύγραμμα μέ τήν τεκμηρίωση τῆς ἱστορικῆς καί πολιτιστικῆς συνέχειας τοῦ ἔθνους μέσα ἀπό τό χρόνο.

Σάν τέτοιες προσπάθειες καταγράφονται οἱ παρακάτω συνοπτικά ἀναφερόμενες:

Ἡ σύσταση καί ἡ λειτουργία τοῦ Μουσείου τῆς Ναυτιλίας ἰδρύθηκε κι ἄρχισε νά λειτουργεῖ ἐδῶ καί εἴκοσι χρόνια μέ πρωτοβουλία τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας καί ἀπό τό 1990 κατοχυρώθηκε νομοθετικά ὡς ὑπηρεσία τοῦ Ὑ.Ε.Ν. διοικούμενη ἀπό ἀνώτερο Ἀξιωματικό Λ.Σ.

Ὁ σκοπός τοῦ μουσείου εἶναι ἡ συγκέντρωση, ἡ καταγραφή καί ἡ μουσειακή ἔκθεση ὅλου τοῦ ὕλικου πού ἀγγίζει τίς πτυχές τῆς Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας πού ἀφορᾷ τό πλοῖο, τόν ἐφοπλιστή καί τόν ναυτικό.

Καί πραγματικά ἀξίζει τόν κόπο οἱ ἄνθρωποι τῆς ναυτιλίας νά τό ἐπισκεφθοῦν. Πολλά ἔχουν νά ἀποκομίσουν ἀλλά καί θά ἐντυ-

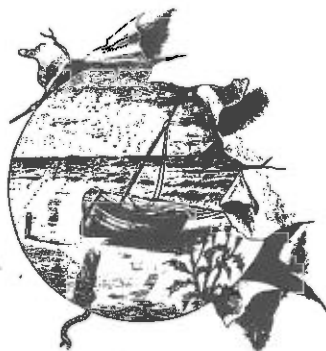
πωσιασθοῦν καί πολλοί θά συγκινοῦν ἀφοῦ θά βροῦν ἐνδεχόμενα στοιχεῖα μέ τά ὁποῖα ἄμεσα ἤ ἔμμεσα νά συνδέονται μέ αὐτά. Ἔχω τήν γνώμη ὅτι οἱ ἐπισκέπτες, ἀνεξάρτητα ἀπό τό κράτος πρὸς τήν κατεύθυνση ἔχουμε ἐντυπωσιακό τό ἀποτέλεσμα καί τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ἰδιῶτες «γέννημα καί θρέμα» τῆς ναυτιλίας, ἄνθρωποι μέ σπάνια εὐαισθησία καί συγκινητικό ἐνδιαφέρον, ἀναλίσκουν σημαντικό ἀπό τόν πολύτιμο χρόνο τους ἀλλά καί χρήματα ἀρκετά γιά νά βάλουν τή δική τους σφραγίδα καί νά δημιουργήσουν τόν δικό τους Μουσειακό χῶρο στήν προσπάθεια διατήρησης τῆς Ναυτικῆς μας Κληρονομιάς.

Ἐνα τέτοιο φωτεινό παράδειγμα ἔχουμε τό Ναυτικό Μουσεῖο Αἰγαίου (Ἰδρυμα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου) μέ ἰδρυτὴ καί πρόεδρο ἀλλά καί ψυχὴ μαζί τόν θαυμάσιο αὐτόν Μυκονιάτην εὐπατρίδη κ. Γιώργο Δρακόπουλο, πού τό Μουσεῖο ἔχει τήν ἔδρα του στήν Μύκονο.

Ἡ συμβολή τοῦ Ναυτικοῦ Μουσείου Αἰγαίου στή ναυτική μας ἱστορία ἔχει πανελλήνια ἀναγνωρισθεῖ ἐνῶ τελευταῖα ἡ παρουσία του γίνεται σημαντική καί στό ἔξωτερικό.

Ὅμως ἀνεξάρτητα ἀπό τίς παραπάνω προσπάθειες ἔχουμε καί μικρότερης ὅμως ἐμβέλειας, σέ τοπικό κυρίως ἐπίπεδο, ἀπό ἰδιῶτες καί φορεῖς. Σάν τέτοιες καταγράφονται τῶν Χανίων, τῆς Ἄνδρου, τῶν Οἴνουσῶν, τῆς Ἰθάκης, τῶν Σπετσῶν, Γαλαξειδίου, Σαντορίνης κ.λπ.

Βέβαια, ὅπως ἀναφέρθηκε, οἱ προσπάθειες τῆς διατήρησης τῆς ναυτικῆς κληρονομιάς δέν περιορίζονται μένο στήν μουσειακὴ ἔκφραση ἀλλά ἐπεκτείνονται καί στήν εἰκαστική, τήν λογοτεχνική καί κυρίως στήν ἱστοριογραφική.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Τοῦ Γ. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

«Οὐδέν βεβαιώτερον τοῦ θανάτου καί οὐδέν ἀβεβαιώτερον ἡ ὥρα τοῦ θανάτου».

Τό παραπάνω μᾶς τονίζει τό ἄλλο πού θέλει νά μᾶς πεῖ ὅτι «ὅ,τι γεννιέται θά πεθάνει κάποτε ὅπως δήποτε».

Ἀλλά τί εἶναι ὁ θάνατος; Βιολογικά εἶναι ἡ κατάσταση ἐκείνη τοῦ ὀργανισμοῦ κατά τήν ὁποία καταπαύει κάθε λειτουργία τῆς ζωῆς καί τά κύτταρα τοῦ σώματος γίνονται ἀνίκανα ἢ ἀδυνατοῦν νά ἐπιτελέσουν τίς θεμελιώδεις φυσιολογικές λειτουργίες τους.

Ὁ θάνατος ἔρχεται πάντοτε ἔπειτα ἀπό μία μακριά ἢ βραχεία ζωή καί μπορεῖ νά εἶναι φυσιολογικός ἢ βέβαιος, μερικός ἢ ὁλοκληρωτικός.

Ὁ Θάνατος κατά τή Μυθολογία τῶν Ἑλλήνων ἦταν γυιός τῆς Νύχτας καί ἀδελφός δίδυμος τοῦ Ὑπνου καί λογιζόταν ὡς μία καταπληκτική, φοβερή θεότητα πού κατοικοῦσε πάντα στά σκοτάδια τοῦ Ταρτάρου ἡ ὁποία ποτέ δέν ἔβλεπε τόν ἥλιο. Καί ἐπειδὴ τόν θεωροῦσαν σκληρότατο καί ἀνοικτίρμωννα, γι' αὐτό καί τόν μισοῦσαν θεοί καί ἄνθρωποι.

Ἀλλά οἱ Ἕλληνες... πάντα Ἕλληνες... δέν μποροῦν νά τόν βλέπουν πάντα ἔτσι ἀπαίσιο σάν ἓνα σκελετό ἀνθρώπου μέ μία μεγάλη κοσιά στό χέρι νά ὀδηγεῖ μία σειρά ἀπό σκελετούς στόν τάφο καί τόν ἐξωραΐζουν πολλές φορές περιστώντας τον ὡς «ἱατρόν», λυτρωτή τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τά ποικίλα δεινά του.

* * *

Ὑπάρχει ὠραῖος θάνατος; Ναί! Ὑπάρχει.

Σέ μία ἀπ' τίς μεγάλες μάχες μεταξύ τοῦ Ναπολέοντα καί τῶν Ἀγγλων μέσα στά πολλά θύματα - πεσόντες, ἦταν καί ἓνας Ὑπολοχαγός ὁ Σημαιοφόρος.

Μετά τό τέλος τῆς μάχης ὁ Μέγας Ναπολέων καβάλα στό ἄσπρο ὑπερήφανο ἄλογό του περνοῦσε στό πεδίο τῆς μάχης πού ἦταν σπαρμένο μέ πτώματα τῶν πεσόντων καί τῶν δύο ἀντιπάλων. Σέ κάποια στιγμή κρατᾷ τό ἀτίθασο ἄλογό του καί κεῖνο σταματᾷ

ἀτότομα. Ὁ Μ. Ναπολέων δείχνει τόν πεσμένο Ὑπολοχαγὸ Σημαιοφόρο καὶ λέει δυνατά στοὺς ἀκολουθούς του:

— Νά ἓνας ὠραῖος θάνατος!

Ὁ Σημαιοφόρος, ἓνα ὁμορφο παλληκάρι, ἦταν πεσμένος νεκρός, ἀλλὰ κρατοῦσε σφιχτά τὴ σημαία, λές καὶ φοβόταν μὴ τοῦ τὴν πάρουν, μὴ τὴν ἀποχωριστεῖ καὶ χαμογελοῦσε ὑπερήφανος.

Πολλές φορές ἔβλεπα αὐτὴ τὴν εἰκόνα κλείνοντας τὰ μάτια μου καὶ πάντα προσπαθοῦσα νά φαντασθῶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Ὑπολοχαγοῦ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ τόν θαυμασμό τοῦ Αὐτοκράτορα Ναπολέοντα.

* * *

Πέρασαν τὰ χρόνια. Πάντα περνᾶνε καὶ χωρὶς μιᾶς στιγμῆς σταματημό, ἀλλὰ γι' αὐτό καὶ ὁ λαός μας λέει ἐκεῖνο τό:

«Περνοῦν οἱ χρόνοι σά νερό
κι οἱ μῆνες σάν διαβάτες».

Πέρασαν λοιπόν τὰ χρόνια καὶ κάποτε ἀσχολήθηκα μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Σαλῶνων καὶ τοῦ Κάστρου των ἀπ' τοὺς Τούρκους πού αἰῶνες καταπίεζαν τοὺς Ἑλλήνες καὶ ἔπιναν τό αἷμα τους.

Καὶ ὅταν ἄκουσα ἀπόψεις μερικῶν πού εἶχαν ἀπορία, παράπονα, ἀλλὰ καὶ χαζο-εξυπνάδα καὶ τοὺς εἶδα νά ἐπιμένουν μάλιστα στὴν ἰδέα τους ὅτι τό θαυμάσιο ἄγαλμα πού βρίσκεται στὴν εἴσοδο τῆς Ἀμφισσας καὶ πού ἀνιπαριστᾷ τὴν ἐκπόρθηση τοῦ Φρουρίου καὶ τοῦ Μητρόπουλου νά ὑψώνει τὴ σημαία τῆς Ἐλευθερίας δέν ἔπρεπε νά εἶναι αὐτό, ἀλλὰ κάποιο ἄλλο πού νά ἀναφέρεται μόνο γιὰ... Σαλωνίτες. Βρέθηκα στό δίλημμα νά κλάψω ἢ νά γελάσω μὲ τὴ μικρότητα τῶν... μικρῶν.

Διαπίστωσα ὅτι πολὺ λίγοι ἔχουν ἐρμηνεύσει ἢ ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τόν θαυμάσιο καὶ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς πίνακα τοῦ Ντί Πρέ, ὁ ὁποῖος τελικὰ ἐγινε τό Σῆμα Κατατεθέν τῆς Ἀμφισσας. Γιὰ τοῦτο θά ἐπιχειρίσω νά δώσω λίγες ἰδέες μου, χωρὶς νά περάσει ἀπ' τό μυαλό κανενός ὅτι ἔχω σχέση μὲ τὴν ζωγραφικὴ ἢ τὴν... κριτικὴ.

Λοιπόν τό Φρούριο τῆς Ἀμφισσας εἶναι πολὺ δυνατό. Ἀπ' τὴν ἀνατολική του πλευρά ἀπάτητο. Ἀπ' τὴ Δυτικὴ ἀπόρθητο, γιὰ τὰ τεῖχη του εἶναι πάρα πολὺ δυνατό.

Ὁ Ντί Πρέ εἶχε περάσει ἀπ' τὴν περιοχὴ μας, εἶχε θαυμάσει τό Κάστρο τῆς Ἀμφισσας, ἀλλὰ εἶχε γνωρίσει μόνο τόν Γαλαξειδιώτη Μητρόπουλο καὶ ὅταν ἔφτασε στό Παρίσι ἢ πληροφορία ὅτι οἱ Ἑλλήνες ξεσηκώθηκαν καὶ ὅτι εἶχαν τό πρῶτο τους κατόρθωμα, τὴν

κατάληψη δηλαδή τοῦ Κάστρου τῶν Σαλώνων καί τότε ἔμεινε ἀναυδος, ὁ μέγας ζωγράφος. Συνέλαβε τήν ιδέα νά συνθέσει τήν... ἀπίστευτη αὐτή πληροφορία καί νά τήν κάνει ἕνα ζωγραφικό πένακι.

Ἐπειδὴ δὲν γνώριζε κανέναν ἄλλον ἀπ' τόν Μητρόπουλο, πῆρε αὐτόν γιά μοντέλο καί φαντάστηκε ἕναν Ἑλληνα τραυματισμένο νά φθάνει στίς ἐπάλξεις τοῦ Κάστρου κρατώντας τή σημαία. Ἀλλά ποιά σημαία, ἀφοῦ ἀκόμα δὲν εἶδε, δὲν εἶχε ἀκούσει γιά κάποια Ἑλληνική σημαία; Καί τότε ἔβαλε στά χέρια τοῦ Μητρόπουλου τή Γαλλική σημαία, γιατί αὐτή ἤξερε.

Ἐπρεπε ἀκόμα νά δείξει καί τό γεγονός ὅτι ἡ Ἐξέγερση ἦταν πάνδημος, γενική καί τότε ἔβαλε στά πόδια τοῦ νικητῆ, τοῦ ἀπελευθερωτῆ, τοῦ Ἑλληνα καί ἕνα ν α υ τ ό π ο υ λ ο. Εἴπαμε γενική ἡ Ἐξέγερση.

Ἐδῶ ὅμως ὅταν θέλει κανεὶς νά δεῖ θά παρατηρήσει καί θά θαυμάσει καί θά παραδεχθεῖ τόν μέγαλο καλλιτέχνη. Τό ναυτόπουλο ξεψυχᾷ! Ξεψυχᾷ ἀλλά εἶναι τρισόλβιο! Ἔχει πιάσει τήν ἄκρη τῆς σημαίας, πού ὑψώνει ὁ τραυματισμένος ἥρωας καί τήν βάζει πάνω στήν καρδιά του χαμογελώντας.

Νά ἕνας ὠ ρ α ῖ ο ς θά ν α τ ο ς!

* * *

Οἱ Γερμανο-οὔννοι ἔφθασαν καί στήν Ἀθήνα, γιά νά δοῦν ὅλα τά παράθυρά της θεόκλειστα. Ἐπρεπε νά δείξουν στούς Ἀθηναίους ὅτι πλέον ἡ Ἀθήνα εἶναι δική τους καί γι' αὐτό τράβηξαν κατευθεῖαν στόν ἱερό χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως γιά νά σηκώσουν ψηλά τή δική τους σημαία, κατεβάζοντας τήν τρισένδοξη Ἑλληνική. Τό ἐθνικό μας λάβαρο τό φρουροῦσε ἕνας Εὐζωνας, μιὰ λεβεντιά, ἕνα καμάρι τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Τότε οἱ Γερμανοὶ διέταξαν τόν Τσολιά νά κατεβάσει τή σημαία πού φρουροῦσε. Στήν ἀρχή τό παλληκάρι ἐκεῖνο ἀρνήθηκε, ἀλλά τελικά ὑποχρεώθηκε καί ἔκανε τήν ὑποστολή τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας.

Ὁ λεβέντης Τσολιάς, τό παλληκάρι ἐκεῖνο δὲν ἀντέξε ἄλλο τήν προσβολή πού τοῦ ἔκαναν οἱ κατακτητές! Μάτωσε ἡ καρδιά του βλέποντας στή θέση τῆς ἀγαπημένης του γαλανόλευκης τόν ἀγκυλωτό σταυρό καί τότε τυλίχθηκε τό ἀγαπημένο του λάβαρο καί πήδηξε ἀπ' τόν βράχο γιά νά πεθάνει μ' ἕναν ὠ ρ α ῖ ο θά ν α τ ο , παρὰ νά ζήσει μέ τήν ντροπή πού τοῦ φόρτωσαν οἱ Οὔννοι.

* * *

Καί ἀπ' τίς τρεῖς αὐτές εἰκόνες πού πιό πάνω δείξαμε φαίνεται ὅτι πράγματι ὑπάρχει καί θάνατος ὁμορφος, θάνατος ὠραῖος.

Θά μοῦ πεῖ κανεῖς τό... θάνατος καί ὠραῖος ταιριάζουν; Ναί! τό φωνάζω, ταιριάζουν!

Ὅταν θυμᾶμαι τήν εἰκόνα πού εἶδα σ' ἓνα ἀπ' τά σκαλώματα τοῦ Ἀμστερνταμ ἀκόμα ἀνατριχιάζω.

Ἕνας νέος μισοξαπλωμένος στό τελευταῖο σκαλοπάτι πρός τή θάλασσα, ἡ μύτη τοῦ ὁποίου νά ἀκουμπᾷ στό σκαλί, προσπαθοῦσε νά γράφει κάτι μέ τό δάκτυλό του πάνω στήν πέτρα. Ἦταν τέτοια ἡ ἀθλιότητά του ἀπ' τήν πολλή μαστούρα του πού κάθε ἄνθρωπος κοινός, χωρίς κάτι τό ξεχωριστό, ἐνοιωθε τρομερό σόκ, ὅταν ἔβλεπε μέχρι ποιό σημεῖο μποροῦσε νά φθάσει ἡ κατάντια τοῦ ἀνθρώπου, αὐτοῦ τοῦ... λογικοῦ ὄντος, πού ἀπό βασιληᾶς τῆς φύσης ὅλης γίνεται... ὑπάνθρωπος. Ἐκεῖνος ἄν καί ἀνέπνεε ἦταν νεκρός, ἦταν πεθαμένος καί ντροπίαζε κάθε ζωντανό στοιχεῖο. Καί τό ἐρώτημα ἔρχεται καθαρό.

Ἐπάρχει τρόπος νά συγκριθεῖ ὁ θάνατος τοῦ παλληκαριοῦ πού ξεψυχᾷ πιστεύοντας στά ἰδναικά του μέ κεῖνον πού ξεψυχᾷ μέσ στή ντροπή, τό χάλι, τήν κατάντια, τόν ξεπεσμό ἀπ' τό ἀνθρώπινο γένος; Ἀσφαλῶς ΟΧΙ!

Ἐπάρχει τρόπος νά συγκριθεῖ ὁ θάνατος ἑνός καμικάζι πού μετατρέπει τό σῶμα του σέ τορπίλη ἢ ρουκέτα γιά τό χατήρι τοῦ Αὐτοκράτορά του καί τῆς πατρίδας του μέ κεῖνον πού δηλώνει δειλία καί τελικά ἐκτελεῖται ἀπό κάποιο ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα; Ἀσφαλῶς ΟΧΙ!

* * *

Εἶπαμε στήν ἀρχή τό «Οὐδέν βεβαιώτερον τοῦ θανάτου» καί ἀφοῦ δέν ὑπάρχει περίπτωση κάτι πού γεννήθηκε νά μὴ πεθάνει, δηλαδή ἀφοῦ θά πεθάνουμε κάποτε ὅλοι, ἄς προσευχόμαστε νάχουμε ὠραῖο θάνατο ἢ νά ἔχουμε τήν τύχη νά εἶναι ὁ θάνατός μας ὅπως καί ἡ Ἐκκλησία μας εὐχεται προσεύχεται, δηλαδή νά εἶναι: ἀνώδυνος, χωρίς ντροπή καί εἰρηνικός, ἄν δέν εἶναι ἀνάγκη νά εἶναι ἡρωϊκός καί ὠραῖος.

Η ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΟΞΙΑ

Τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΑΝ. ΣΑΝΤΑΡΜΗ

Τρέμουν οἱ πόρτες οἱ βαριές, τρέμουν τὰ παραπόρτια,
δεξιὰ οἱ πόρτες τρέμουνε, ζερβά οἱ πορτοπούλες
καί μέσα καί παράμεσα τὰ πορτοπαραθύρια,
γιατί τὰ δέρνει ἕνας βοριάς, ἕνας ντελής ἀγέρας
κι ἕνας ἀνεμοστρόφικας τὰ κρούει, καθὼς περνάει,
περνάει καί φέρνει ταραχή καί κουρνιαχτό σηκώνει.
Βαρυγκωμᾶνε τὰ χωριά, σκανιάζουν τὰ μεϊντάνια,
κλαίει κι ἡ Σιτίστα, χλίβεται, παρηγοριά δέν ἔχει,
μέ τό βοριά ὅλοι πιάνονται, μέ τόν ἀγέρα τὰ ἔχουν
κι αὐτὴ τόν Τσάμ Καλόγερο πικρά τόν μελετάει.
— Τ' ἔπαθες, καπετάνιο μου, πῆρε ὁ Θεός τό νοῦ σου;
Σιτίστα ἐμέ μέ βάφτισαν, μέ νοματᾶν Σιτίστα
καί τώρα ἐσύ βουλήθηκες ν' ἀλλάξεις τ' ὄνομά μου
καί δέ ρωτᾶς ἐμένανε ἂν θέλω, ἂν δέ θέλω.
— Μέ συμπαθᾶς, Σιτίστα μου, ἂν σοῦ ἴδωκα φαρμάκι
κι ἐγὼ Σιτίστα σέ λαλῶ, Σιτίστα ἐγὼ σέ κρένω,
ἐγὼ δέν ξέρω γράμματα τὰ ὀνόματα ν' ἀλλάζω,
δυό, τρεῖς ἀγκοῦτσες ἔμαθα νά γράφω τ' ὄνομά μου,
σ' ἐσένανε δέν ἔρχομαι, νά στρεχιαστῶ δέ φτάνω.
— Τό ἔχεις κρυφό κι ἀντίκρυφο, διάβης καί δέν τό κρένεις.
— Ἄν μ' εἶδανε, τί τό φυλᾶν, ἄς ἔρθουν νά τό ποῦνε.
— Ἐφές ἀγέρας φύσηξε καί κουρνιαχτός σηκώθη.
Πῶς νά σέ ἰδοῦν μέ κουρνιαχτό καί πλίχουρα κι ἀντάρρα;
— Ἐγὼ ἔχω μέρες νά διαβῶ καί μῆνες νά περάσω
καί χρόνια καί παράχρονα στὰ σπίτια σου γιά νά ἴρθω,
πρόπερσ' ἤμουν στή Λάρισα, πέρσ' ἤμουνα στό Βάλτο
καί φέτο ξεχειμώνιασα στό ἔρμο τό Ζητούνη
κι ὅπου κι ἂν πάω κι ὅπου σταθῶ κι ὅπου κι ἂν γχιζερῆσω,
μαζί μου πλάκα δέ βαστῶ, μηδέ κοντύλι σέρνω,
μονάχα τό σπαθάκι μου στή ζώση κουβαλάω,
γιά νά σκοτώνω τόν ἐχθρό, νά κόβω τό ψωμί μου.

– Ἐδῶ ἓνας λόγος ἔφτασε, μᾶς ἦρθε μιά κουβέντα
 κι εἶπαν πῶς δῶθε διάβηκες, δῶθε καί παραδῶθε.
 – Οὔτε σέ στρουγγα στάθηκα, οὔτε καί σέ κονάκι,
 μόν' βρέθηκα μέσ στήν Ὀξιᾶ, στό μέγα κλεφτοβούνι,
 μ' ὅλα τὰ παλικάρια μου καί μ' ὅλο μου τ' ἀσκέρι,
 κάτσαμε κάτου ἀπ' τίς δροσιές κι ἀπ' τούς χοντρούς τούς Ἰσκιους,
 θ' ἀκοῦσαν τὰ τσαρούχια μας στοῦ λόγγου τὰ στουρνάρια,
 σίντας τὰ δρασκελούσαμε, κι ἦρθαν καί σοῦ τό εἶπαν.
 – Αὐτά δέν ἦταν βρονταριές κι ἀπό τσαρούχια ἀχούρα.
 – Σπίθες θά 'ταν, πού βγάνουνε στίς πέτρες τὰ τσαρούχια.
 – Ἄστραφεν, εἶπαν, στίς ὀξιές τό φοβερό σπαθί σου,
 γυμνό ἄστραψε καί ξέγυμνο καί ξεφεκαρωμένο.
 – Σάν πῆρε ὁ ἀνεμοστρόβιλος, τ' ἄγριο τό μοχλοβόρι,
 σκιαχτήκε ἀκέριος μου ὁ ταῖφας, τὰ παλικάρια μου ὅλα,
 τοῦ ἑνός τή σκούφιαν ἄρπαξε, τοῦ ἄλλου τό γιλέκι,
 ἄλλον κλέφτη τόν σήκωσε, σάν ἄχερο, ἀλάργα,
 τόν βρόντησε ἄλλον καταγῆ, χάθη ἄλλος ἀπό μπρός μου
 κι ἐγώ ἀγκαλιάζω μιάν ὀξιᾶ καί γλίτωσα ὁ καημένος
 καί τό κακό σάν πέρασε, στή φλούδα της ἀπάνω,
 ξεσέρνω τό σπαθάκι μου καί κάθομαι καί γράφω.
 – Θέλω νά πεῖς τί ἔγραψες, γιά νά λογαριαστοῦμε
 κι ἄς λές δέν ξέρεις γράμματα, δέν ἔπιασες κοντύλι
 κι ἄν εἶσαι φίλος, κάθισε, κι ἄν εἶς' ἐχθρός, σκαπέτα
 κι ἄν λάχει ἀλήθεια μολογᾶς, ἔλα νά φιλιωθοῦμε,
 ἔλα μέ τούς λεβέντες σου καί μέ τήν κλεφτουριά σου,
 θά στρώσω τάβλα ὀλόχρυση, γυαλιά θά 'χω ἀσημένια,
 θά σφάξω ἀλαφοζάρκαδα, παλιό κρασί θά βγάνω,
 νά φᾶμε ἀντάμα μέ χαρά, ἀντάμα ὅλοι νά πιοῦμε,
 ἀντάμα καί τὰ κλέφτικα νά ποῦμε τὰ τραγούδια.
 – Τί ἄλλο ἐκεῖ νά ἔκανα; Ἐγραψα τ' ὄνομά μου,
 νά τό διαβάξει ὁ ντουινιάς καί νά τό μολογάει
 καί στή γραμμένη τήν ὀξιᾶ νά λείει πῶς εἶμαι ἀτός μου.
 – Ἐδῶ παιδιὰ δέν ἦρθανε, δέ φέραν συχαρίκια,
 νά ποῦν πῶς ἄλλαξα ὄνομα καί ὄνομ' ἄλλο πῆρα,
 ὄνομα πῆρ' ἀπ' τήν κλεφτιά κι ἀπ' τούς καπεταναίους.
 Ὀξιᾶ, Γραμμένη μου Ὀξιᾶ, τό μέγα τ' ὄνομά σου,
 τό σιργιανάει ὁ ἀνεμος, τό κουβαλάει ὁ ἀγέρας,
 τό πάει ἐδῶ, τό πάει ἐκεῖ στά κλέφτικα λημέρια,
 τό διαλαλεῖ μέσ στά βουνά, τ' ἀπλώνει μέσ στούς κάμπους
 καί στά χωριά το σκόρπισε καί τό 'μαθεν ὁ κόσμος.

Γλωσσάρι

ἀγκιούτσα, ἡ = μακρὺ ποιμενικὸ ραβδί με γυρισμένη λαβή, κακοφτιαγμένη μακρουλή γραφή.

ἀνεμοστρόφιλας, ὁ = ἀνεμοστρόβιλος.

ἀτός, ὁ = ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὁ ἑαυτός μου, μόνος.

Βάλτος, ὁ = ἐπαρχία τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, πού κατὰ τὴν τουρκοκρατία ἀποτελοῦσε ὀνομαστό ἄρματολίκι.

γκιζερῶ = γυρίζω ἐδῶ κι ἐκεῖ, περιφέρομαι.

γυαλί, τό = ποτήρι γυάλινο.

δρασκελῶ = πηδῶ κάτι μ' ἀνοιχτά σκέλη, περπατῶ.

Ζητούνι, τό = ἡ Λαμία.

ζώση, ἡ = ζώνη τῆς μέσης τοῦ ἀνθρώπου, σελάχι, σελαχλίχι, κεμέρι.

κουρνιαχτός, ὁ = ἡ σκόνη τοῦ δρόμου, πλίχουρας.

κρούω = πιάνω, ἀγγίζω, ψηλαφῶ.

μεϊντάνι, τό = ἀνοιχτός τόπος, πλατεία, γελέκο.

μοχλοβόρι, τό = ὀμίχλη καὶ ἄνεμος μαζί, ὀμιχλοβόρι.

ντελής, ὁ = τρελός.

ξεφηκαρωμένο, τό = αὐτό πού εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴ θήκη.

Ὁξιὰ, ἡ = βουνό στό γεωγραφικὸ χῶρο τῆς Αἰτωλοακαρνανίας, τῆς Φωκίδας καὶ τῆς Φθιώτιδας, μέ ὕψος 1.926 μέτρα.

πορτοπούλα, ἡ = μικρὴ πόρτα, χαμηλότερη τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀνθρώπου, στό βορινὸ τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ, πού σπάνια ἀνοίγει.

ρούγα, ἡ = πλατεία, δρόμος.

σίντας, σύνδ. = ὅταν, ἅμα.

σιργιανῶ = κάνω περίπατο, βολτάρω.

Σιτίστα, ἡ = ὀρεινὸ χωριὸ τῆς Ναυπακτίας, στά σύνορα τῆς δυτικῆς Φθιώτιδας, τώρα ὀνομάζεται Γραμμένη Ὁξιὰ.

σκανιάζω = λυπᾶμαι, στενοχωριέμαι.

σκαπετῶ = ἀναχωρῶ γρήγορα, ἐξαφανίζομαι τρέχοντας, φεύγω.

στρεχιάζομαι = στεγάζομαι (στρέχα, ἡ = γείσο στέγης σπιτιοῦ).

суχαρίκια, τά = ἀναγγελία εὐχάριστης εἰδησης, φιλοδώρημα.

ταΐφας, ὁ = τό σῶμα ἀνδρῶν ἐνός ὀπλαρχηγοῦ, ἀκολουθία, μπουλούκι.

φιλιώνω = συμφιλιώνω, μονοιάζω.

χλίβομαι = θλίβομαι, στενοχωριέμαι.

Ὑπομνηματισμός

Ὁ Δημήτρης Λουκόπουλος, ὁ λαογράφος ἀπ' τὴν Ἀρτοτίνα τῆς Δωρίδας, γιὰ τὴ μετονομασία τῆς Σιτίστας, χωριὸ στά σύνορα τῆς Ναυπακτίας καὶ τῆς δυτικῆς ὀρεινῆς Φθιώτιδας, ἀναφέρει σέ κείμενό του στό περιοδικὸ «Ἡώς», τό ἔτος 1940, πὼς αἰτία ἔγινε ὁ καπετάνιος Τσάμ Καλόγερος. Αὐτός ὁ ὀπλαρχηγός, πού ἦταν πρὶν καλόγερος, καταγόταν

ἀπ' τούς Βελλιανούς καί εἶχε τά λημέρια του στά Βαρδούσια καί στήν Γκιώνα, μέ 50-70 παλικάρια στίς διαταγές του, μέ πρωτοπαλικάρο τό Γούλα καί κατόπιν τό Θανάση Διάκο. «Μιά σημαδιακή ὀξιά», γράφει ὁ Λουκόπουλος, «στήν ἄκρη ἀπό τά σιτιστιανά βουνίσια λιβάδια, ὡς σήμερα, νοματίζεται Γραμμένη Ὅξιά καί ἀναδίνει ἥρωικό θρύλο καί λάμψη.

Κοντά της λημέριαζε κάποιον καλοκαίρι ὁ περιφημος κλέφτης μέ τά παλικάρια του καί γκιζεροῦσε τούς μαραζιάρικους ἀπ' τή σκλαβιά θεσσαλικούς κάμπους καί τοῦ γερο-Ὀλυμπου τήν ξέμακρη στήν καταχνιά της χωμένη σιλουέτα. Εἰάφνου, δυνατός ἄνεμος, ὄχι ἀσυνήθιστος στήν ξεμείντανη κείνη ράχη, σηκώνεται καί γίνεται ανεμοστρόφιλας πρωτόφαντος καί πρωτάκουστος. Σηκώνει κοτρόνια καί τά πετάει, σάν κανονιοῦ μπόμπες, πέρα... μακριά, ξεριζώνει ἀδύναμες ὀξιές καί τίς ρίχνει, σάν καλαμποκιές, στό χωράφι. Σηκώνει καί τούς ἀνθρώπους, σάν βότσαλα καί τούς πετάει μακριά καί τούς σκοτώνει. Χαλασμός κόσμου ἀπρόσμενος.

Ὁ Τσάμ Καλόγερος κι ὅσοι ἀπ' τούς συντρόφους του πρόφτασαν νά σιμώσουν καί ν' ἀγκαλιάσουν τή γραμμένη (κατόπιν) ἀκλόνητη ὀξιά, γλίτωσαν. Ἐναν τόν πέταξε τό θεριακό κάτω, βαθιά στό λόγγο καί τόν διχάλωσε στά κλώνια μιᾶς γέρικης ὀξιᾶς κι ἔγινε κομμάτια· τήν ἄλλη ἄνοιξη τόν βρῆκαν πεθαμένο καί τόν ἔθαψαν. Ἄλλος, πού πῆρε ὁ ἀνεμοστρόφιλας καί τόν στροβίλιζε, σάν φύλλο, ράχη-ράχη, ἔπεσε πολύ μακριά κι ἔγινε κομμάτια.

Πέρασε τό θεριακό κι ἡ ἱστορία ἔπρεπε νά πάρει τό λόγο. Ὁ Τσάμ Καλόγερος, δοξάζοντας τό Θεό γιά τό σωμό τους, βγάζει ἀπ' τό σελάχι τό μαχαίρι καί ξεφλουδίζει τῆς σώτειρας ὀξιᾶς τόν κορμό καί χαράζει μέ βαθιά γράμματα τ' ὄνομά του καί τή μερομηνία.

Ἡ φλούδα καί πάλι σκέπασε τό ξεφλουδισμένο μέρος, μά ἡ ὀξιά ἀπό τότε κι ὡς σήμερα ἔχει τό ὄνομα Γραμμένη Ὅξιά. Καί Γραμμένη Ὅξιά μετονόμασαν τή Σιτίστα στά τελευταῖα χρόνια κι ἔτσι τή γράφουν στα χαρτιά».

Ὁ Κωνσταντῖνος Σταυρόπουλος στό βιβλίο του «Ὁ Κεκρυμμένος Θησαυρός τῶν Λαϊκῶν Παραδόσεων», Ἀθήνα 1954, λέει. «Μιά μέρα, μέ ἄλλα τέσσερα παλικάρια του, ξεκίνησε (ὁ Τσάμ Καλόγερος) ἀπό τή Στάγια καί πήγαινε στό βουνό, τήν Ὅξιά. Ὅταν ἔφθασε σ' ἓνα χωράφι, Πεντεβί τό λένε, ἐκεῖ ἀφήνεις τά ἔλατα καί πιάνεις τίς ὀξιές, ἀκούει ἓνα μεγάλο μούγκρισμα! Προλαβαίνει καί πιάνεται πρῶτος ἀπό μιά ὀξιά. “– Γλήγορα, παιδιά, τούς φωνάζει, πιαστεῖτε ἀπό μένα, νά γλιτώσετε ἀπό τήν ἀνεμοδοῦρα (εἶδος κυκλῶνος)”. Οἱ δύο πρόλαβαν καί πιάστηκαν ἀπό τόν ἀρχηγό τους, οἱ ἄλλοι δύο δέν πρόφθασαν. Τόν ἓνα τόν ἄρπαξε ἡ ἀνεμοδοῦρα καί τόν πέταξε μακριά, πέρα κατὰ τό Γαρδίκι. Τόν ἄλλον τόν σήκωσε πολύ ψηλά καί τόν πέταξε στήν Ψηλή Ράχη τῆς

Ὁξιᾶς καί τόν βρῆκαν ὕστερα ἀπό καιρό διχαλωμένο καί τούμπανο ἐπάνω σέ μιά ὀξιᾶ! Τό περιστατικό αὐτό, τό πίστεψε ὡς θεομηνία ὁ Τσάμ Καλόγερος καί μέ τό μαχαίρι του τό χάραξε, μέ λίγα λόγια, στό κορμί τῆς ὀξιᾶς, πού πρῶτα τήν ξεφλούδισε καί τήν ἴσιαξε. Ἀπό τότε, ἡ ὀξιᾶ αὐτή ὀνομάσθηκε Γραμμένη Ὁξιᾶ».

Κι ὁ συγγραφέας Κωνσταντῖνος Σφυρῆς, στό βιβλίο του «Στό Δρόμο τῆς Εὐεργεσίας», Μεσολόγγι 1965, σχετικά μέ τό θέμα αὐτό, γράφει. «Οἱ ἀρματολοί κι οἱ κλέφτες, διερχόμενοι καί ἐν καιρῷ χειμῶνος τή χιονισμένη Ὁξιᾶ, ὅπου τό παχύ στῶμα τοῦ χιονιοῦ ἔφθανε ὡς τά κλαδιά τῶν πανύψηλων δένδρων τῆς Ὁξιᾶς, ἔγραφαν μέ τά σπαθιά ἐπάνω στούς λείους φλοιούς τῶν δένδρων αὐτῶν τά ὀνόματά των κι ἄλλα ἐθνικά συνθήματα. Ὅταν τό χιόνι ἔλιωνε, τά γράμματα ἐφαίνοντο ψηλά ἐκεῖ, ὅπου δέν ἦτο δυνατόν νά φθάσει εὐκόλα καί νά γράφει κανεῖς χωρίς τό χιόνι. Κατ' αὐτόν τόν τρόπο, σύν τῷ χρόνῳ, πολλές ὀξιές εὐρέθησαν γραμμένες, σάν βιβλία. Ἀπό τό γεγονός αὐτό, τό διάσελο ἐκεῖνο τοῦ βουνοῦ μέ τίς γραμμένες ὀξιές, πῆρε τό ὄνομα Γραμμένη Ὁξιᾶ. Ἡ τοποθεσία αὐτή χάρισε κατόπιν τό ἴδιο ὄνομα καί στό χωριό, διότι προηγουμένως ἐλέγετο Σιτίστα. Τό βέβαιον εἶναι πῶς τό σημερινό ὄνομα τοῦ χωριοῦ τό ἐχάρισε τό σπαθί τῶν κλεφτῶν».

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στό ποίημα τοῦ Γιάννη Ἀν. Σαντάρμη, Ἡ Προσμονή, στό τεῦχος Ἰανουαρίου - Μαρτίου 2013, νά διορθωθοῦν.

Στροφή 14η, στίχος 3ος

ἀντί: θά ῥθεῖς μέ μελωδίες οὐρανοτύνιστες,
στ' ὀρθό: θά ῥθεῖς μέ μελωδίες οὐρανοτόνιστες,

Στροφή 17η, στίχος 3ος

ἀντί: ὅταν, ξάφνου, νά ῥθεῖς, ἔτσι Σοῦ πρέπεται,
στ' ὀρθό: ὅταν, ξάφνου, θά ῥθεῖς, ἔτσι Σοῦ πρέπεται,

Στροφή 23η, στίχος 4ος

ἀντί: πῶς θά ῥθεῖς ὅπωςδῆποτε τό ξέρω.
στ' ὀρθό: πῶς θά ῥθεις ὅπωςδῆποτε τό ξέρω.
(ῥθεις, χωρίς τόνο).

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

Έρευνα κ. Αντ. Βενέτη

Έφημερίς ΩΡΑ: 4-7-1876

«Κατά τηλεγραφικὴν ἐξ Ἀμφίσσης εἶδησιν, τὴν νύκτα τῆς Προχθὲς πρὸς τὸ Χθὲς περὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν πῦρ, ὃπερ ἐβλήθη ἔξωθεν ὑπὸ κακούργου χειρός, ἀπετέφρωσεν τὸ ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς πόλεως Ἀμφίσσης ἀτμοκίνητον ἐργοστάσιον ἐλαιοτριβείου, τὸ ἀνῆκον εἰς τοὺς κ.κ. Κεχαγιάν, Σιμόπουλον, Καραλίβανον κ.λπ. Τὸ ἀτμοκίνητον τοῦτον ἐλαιοτριβεῖον, πρὸ πενταετίας ἰδρυθέν, προσήνεγκε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὸν τόπον τῆς ἰδρύσεώς του, οὗτινος τὸ κύριον προϊόν εἶναι τὸ Ἑλαιον, διότι καὶ ἡ ἐκθλιψις τῶν ἐλαίων γίνεται τελειότερα καὶ τὸ ἐκθλιβόμενον ποσὸν εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερον ἢ ἐν τοῖς κοινοῖς ἐλαιοτριβεῖοις.

Ἡ συνδρομὴ τῶν πολιτῶν πρὸς κατάσβεσιν ὑπῆρξεν ἀνωφελής, διότι, ὅτε ἔλαβον γνῶσιν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἡ πυρκαϊὰ ἤτο προκεχωρημένη, ὃ δὲ πνέον ἄνεμος ἀναπτύξας τὰς φλόγας συνεπλήρου τὴν καταστροφὴν. Ἡ ἀρμοδία ἀρχὴ ἐπελήφθη ἀμέσως ἀνακρίσεων πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ αὐτουργοῦ».

ΩΡΑ: 9-7-1876

Εὐδοκίμως ἐξετάσεις ὑποστὰς ἐνώπιον τῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὁ τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς κ. Νικ. Παπαλεξανδρῆς ἐξ Ἀμφίσσης ἡξιώθη διδακτορικοῦ διπλώματος.

ΕΙΡΗΝΗ

Τοῦ ΣΤ. ΝΤΟΜΑΛΗ

Ἦσυχα καρδιά, ἤσυχα, μή χτυπᾷς
λές καί οἱ ἐχθροί ἔχουν φθάσει
ἤδη στά σύνορά σου, μήν ἐπιστρατεύεις
τά συναισθήματα ὅλα ἀκόμα
κι αὐτά πού ἔχουν ξεπεράσει τήν
μέση ἡλικία, καί τά παιδιά,
τί τά θέλεις τά παιδιά, ἄστα
στό σχολεῖο τους, μέ τούς δασκάλους.
Καί τά ζωηρά παιγνίδια, ὄχι,
δέν πρόκειται νά γίνει κανένας πόλεμος,
μήν ἀφήνεις οὔτε κἄν φρουρούς
στά ὄχυρά, κανεῖς δέν ὑποψιάστηκε
στόν κόσμο ὅτι ἔχεις θησαυρό
στά θησαυροφυλάκιά σου πού
μπορεῖ νά φέρει καί πτώση ἀκόμα
τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ, κανεῖς
δέν σκέφτηκε πῶς εἶναι δυνατόν
μέ τά σχέδιά σου τά οἰκουμενικά
νά ἔχεις βρεῖ τό δρόμο πού ὀδηγεῖ
στήν προκεχωρημένη γραμμή
τῶν ἰδεῶν καί κάθε νοήματος
πού ξεκινᾷ ἀπ' τήν εὐρύτητα μιᾶς
ἀντίληψης πού ξεπερνᾷ τά ὅρια τοῦ
νοῦ καί κάθε συνείδησης.
Ἄφησε τούς γέρους μέ τό κρασί τους
τούς νέους μέ τόν ἔρωτα καί τίς
ἀθλοπαιδιές, μέ τή μόρφωση
πού δέν ἔχει γυροκαθορισμένες
γραμμές, τίς γυναῖκες νά βυζαίνουν
τά μωρά τους καί νά τά νανουρίζουν.
Ὁ πόλεμος δέν θά γίνει ποτέ, μήν
ἀνησυχεῖς καί ὅλα θά συμβοῦν,
ὅπως συμβαίνουν τά φυσικά
φαινόμενα, θά βρέξει, θά
χιονίσει, θά κάνει αἰθρία
καί οἱ ἄνεμοι θά φυσοῦν πάντα
οἱ εὐεργετικοί, κι ἐσύ
θά χτυπᾷς αἰώνια τήν εἰρήνη.

Στούς Δελφούς τό 1900 π.Χ. ἡ πρώτη νευροχειρουργική επέμβαση στήν Ἑλλάδα

Νέα Ἔρευνα Ἑλλήνων ἐπιστημόνων

Ἡ πρώτη γνωστή μέχρι σήμερα νευροχειρουργική επέμβαση στήν Ἑλλάδα, ἔγινε γύρω στό 1900 π.Χ. στήν περιοχή τῶν Δελφῶν. Τήν ἀνακάλυψη αὐτή ἔκαναν Ἕλληνες ἐπιστήμονες πού μελέτησαν τό κρανίο ἑνός ἄντρα ἀπό τήν περιοχή τῆς Κίρρας στή Φωκίδα.

Μάλιστα, ὅπως ἀναφέρουν στήν ἔρευνά τους οἱ εἰδικοί, ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε στήν ἐπιθεώρηση World Neurosurgery, μετά τήν επέμβαση, ὁ ἄντρας ἔζησε γιά κάποιους μῆνες ἤ χρόνο μέχρι πού τελικά πέθανε σέ ἡλικία 30 ἔως 35 χρονῶν.

Ὁ κ. Μανώλης Ἰ. Παπαγρηγοράκης, ὀρθοδοντικός καί ἐπίκουρος Καθηγητής στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, εἶναι εἰδικός σέ θέματα παλαιοπαθολογίας. Ὅταν ἡ ἀρχαιολόγος κα Δέσποινα Σκορδᾶ τοῦ ἔδειξε τό κρανίο, πρόσεξε μία ὀπή στό δεξι κροταφικό ὅστό.

Ἀπό τό μυαλό του πέρασε τό ἐνδεχόμενο ἡ ὀπή αὐτή νά προῆλθε ἀπό χειρουργική επέμβαση μέ τρυπανισμό καθῶς ἂν ἐπρόκειτο γιά θανάσιμο τραῦμα ἀπό βέλος, «τότε τό κρανίο θά ἔφερε κατάγματα», ὅπως λέει ὁ ἴδιος στά «NEA». Οἱ κρανιοκεφαλικές ἐπεμβάσεις μέ τρυπανισμό γίνονταν, ὅπως ἔχει ἀποδείξει ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα, πολύ παλιότερα σέ ἄλλες περιοχές τῆς Γῆς, ὅπως στή Γαλλία, τήν Ἰνδία, τοῦς πολιτισμούς τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ πρώτη ὁμως ἐπιστημονική περιγραφή τοῦ τρυπανισμοῦ ἀνήκει στόν Ἱπποκράτη, ὁ ὁποῖος τή συστήνει ὡς θεραπεία γιά τραύματα τοῦ κεφαλιοῦ καί ἰδίως κρανιακά κατάγματα.

Στούς Δελφούς, κατά τή Μέση Ἐποχή τοῦ Χαλκοῦ, οἱ ἀναθυμιάσεις ἀπό ἀέρια πού ἀναδύονταν μέσα ἀπό τό ἔδαφος προΐδέαζαν τήν περιοχή ὡς ἰδανικό τόπο γιά νά γίνει μία τέτοια επέμβαση.

Πολύωρη επέμβαση

«Ὁ ἀσθενής ἔπρεπε νά βρίσκεται σέ κατάσταση μέθης, σέ ἀναλγησία, καί ἐκεῖνη τήν ἐποχή στό βαθμό πού γνωρίζουμε δέν ὑπῆρχαν οἱ γνώσεις γιά τήν παρασκευή κάποιας οὐσίας πού νά προκαλεῖ ἀναισθησία», λέει ὁ κ. Μ. Παπαγρηγοράκης, ἐπικεφαλῆς

τῆς ἐρευνητικῆς ομάδας. «Ἐπομένως εἶναι πολύ πιθανό ἡ ἐπέμβαση νά ἔγινε κοντά σέ κάποιο γεωλογικό σχηματισμό ἀπ' ὅπου ἀναδύονταν ἀναθυμιάσεις».

Οἱ Ἕλληνες ἐπιστήμονες πιστεύουν ὅτι ὁ ἄντρας πού ὑποβλήθηκε στήν ἐπέμβαση, ἔπασχε μᾶλλον ἀπό κάποια μορφή ἐπιληψίας. «Ἡ διάνοιξη ὅπῃ στό κρανίο φάνταζε στά μάτια τῶν θεραπευτῶν ὡς ἡ ἰδανική λύση γιά τήν ἀπαλλαγή τῶν ἀσθενῶν ἀπό “κακά πνεύματα”. Ἡ ἐπέμβαση ἀνοίγε, κατὰ τήν πεποίθησή τους, ἕνα παράθυρο γιά νά διαφύγουν ἀπό τό κεφάλι».

Οἱ Ἕλληνες εἰδικοί, ἐξέτασαν τό κρανίο σέ ἀξονικό τομογράφο γιά νά μελετήσουν τή δομή τοῦ ὅστου ὅπου εἶχε γίνει ἡ ἐπέμβαση. Ἡ ὁπή εἶχε σχῆμα ὠοειδές μέ διαστάσεις 8 x 7,5 χιλιοστά καί τά ἄκρα τῆς ἦταν κυρτωμένα, ὑποδεικνύοντας ὅτι ἡ διαδικασία τῆς ἐπούλωσης εἶχε ξεκινήσει μετὰ τήν ἐπέμβαση.

Ἦταν σίγουρα μιά πολύωρη ἐπέμβαση καί ἐπώδυνη γιά τόν ἀσθενή, παρά τήν κατάσταση μέθης πού βρισκόταν. Ἡ μορφολογία τοῦ σχήματος τῆς ὁπῆς, κάνει τούς εἰδικούς νά πιστεύουν ὅτι ἡ ἐπέμβαση πραγματοποιήθηκε τρίβοντας πάνω στό κρανίο κάποιο λίθινο, κατὰ πᾶσα πιθανότητα, ἐργαλεῖο. Μέ τόν τρόπο αὐτό γινόνταν ὁ τρυπανισμός τοῦ κρανίου, τό ὁποῖο στή συνέχεια ἐπουλωνόταν. Οἱ ἐπιστήμονες δέν μποροῦν νά ποῦν μέ βεβαιότητα τί εἶδους ἀσθένειες (ἐκτός ἀπό ἐπιληψία) ἐπεδίωκαν νά γιastreύουν οἱ θεραπευτές μέ τή μέθοδο τοῦ τρυπανισμού.

Στήν ἐπιστημονική ομάδα πού ἔκανε τήν ἀνακάλυψη, μετεῖχαν ἀκόμη ὁ κ. Παναγιώτης Τούλας, νευροακτινολόγος, ὁ κ. Μανώλης Τσιλιβάκος, ἀνθρωπολόγος, ὁ κ. Ἀντώνης Κουσουύλης, ἱατρός, ὁ κ. Γιώργος Ὁρφανίδης, νευροχειρουργός, καί ὁ κ. Φίλιππος Συνοδινός, ὀρθοδοντικός.

ΠΗΓΗ: www.tanea.gr

*Τό κρανίο μέ τήν ὁπή
στό δεξιό κροταφικό ὅστό,
ἀνῆκε σέ νεαρό ἄντρα
πού ὑπεβλήθη σέ νευροχειρουργική
ἐπέμβαση, περί τό 1900 π.Χ.
στούς Δελφούς.*

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Τοῦ Γ.Ν. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Στὴν πρώτη ἀπόψε ἀνατριχίλα πού ἔνοιωσαν τὰ κλαριά, ὅταν τὰ φύλλα τους ράντισαν οἱ πρῶτες φθινοπωρινές στάλες, συμμετεῖχε καὶ ἡ φτωχή μου καρδιά.

Τί κι ἂν τό Φθινόπωρο εἶναι γιὰ μένα - καὶ πολλοὺς ἄλλους - ἡ καλύτερη ἐποχή, ἀφοῦ τό κλίμα του εἶναι ἥπιο, χαμηλῶν τόνων, καὶ δέν ἔχει τίς ἐξάρσεις τοῦ Χειμῶνα ἢ τοῦ Καλοκαιροῦ, κλίμα πού μοιάζει μ' αὐτό τῆς Ἀνοιξης, χωρίς ὅμως νά εἶναι φορτωμένο μέ τὰ πολλά δυσάρεστα πού αὐτή ἔχει ὅπως ἡ γύρη, τὰ ἔρπετά καὶ τὰ ἔντομα, δέν παύει νά μᾶς κινεῖ τὴ συμπάθεια μέ τὴν βουβή του ἔκκληση γιὰ τὴ μαραμμένη του ὁμορφιά, ἀλλὰ καὶ δέν παύει νά εἶναι ἡ ἐποχή πού σοῦ θυμίζει ὅτι ἔρχεται τό τέλος, ὅτι κλείνει ὁ κύκλος τῆς ζωῆς. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι τό φθινόπωρο εἶναι τό τελευταῖο καὶ γλυκύτερο χαμόγελο τοῦ ἔτους.

Μαζί μέ τίς ὁπῶρες πού φθίνουν, φθίνει καὶ ἡ ζωή. Φεύγουν σιγά - σιγά τὰ ὄνειρα καὶ τὴ θέση τους παίρνουνε οἱ ἀναμνήσεις.

Οἱ λίγες αὐτές στάλες, ἐκτός τῆς ἀνατριχίλας πού ἔφερε στά κλαριά, ὑποχρέωσαν τὴ γῆ, πού εἶχε τόσο ταλαιπωρηθεῖ ἀπ' τὴν κάψα τοῦ καλοκαιρινοῦ ἡλίου, τόσους καὶ τόσους μῆνες, νά ἀνασάνει. Καὶ ἡ ἀνάσα τῆς αὐτὴ σκόρπισε κεῖνο τό ἄρωμα πού θυμίζει στοὺς θνητοὺς ὅτι αὐτὴ τοὺς περιμένει, τοὺς θυμίζει ὅτι ὅλοι εἶναι γεννημένοι ἀπ' αὐτὴ καὶ ὅτι τελικά σ' αὐτὴ πρέπει νά γυρίσουν.

«Χοῦς ἐκ χοός καὶ εἰς χοῦν...».

Αὐτές οἱ στάλες, δυστυχῶς, δέν ἦταν ἀρκετές νά ξεδιψάσουν τὴ φρυγανισμένη γῆ κι ἔτσι δέν μποροῦμε νά ψιθυρίσουμε ἐκεῖνο τό:

«Ψιλή - ψιλή βροχοῦλα ποτίζει τό χωράφι

κι ἡ κάθε μιά τῆς στάλα εἶν' ἀκριβό χρυσάφι».

Δέν ἄρχισαν τὰ πρωτοβρόχια πού μέ τὴ σιγανὴ κι ἐπίμονη βροχὴ τοὺς θά μαλακώσουν τὸν κόλπο τῆς γῆς, κατάξερο ἀπ' τό καλοκαιρινό λιοπύρι.

Ὁ καιρὸς ἐπιμένει νά μείνει σταθερός, χωρίς κρύο, χωρίς ζέστη. Πόσο καλοδεχούμενη εἶναι μιά σιγανὴ ζωογόνος βροχή.

Ὅμως ὅτι βρισκόμαστε στό φθινόπωρο μᾶς τό εἶπαν οἱ λίγες στά-
λες καί προπαντός τά φύλλα τοῦ πλάτανου πού πέφτουν ἀλύπητα
καί τόν μιμοῦνται ἀπό κοντά κι ὅλα τ' ἄλλα φυλλοβόλα δένδρα.

«Ὅκτώβριε, τά φύλλα σου / τά βλέπω ἕνα - ἕνα
κάτω νά πέφτουνε στή γῇ / καί νᾶναι μαραμένα».

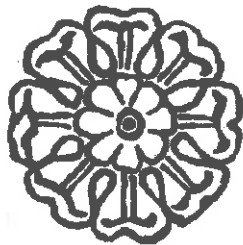
Μαραμένα! Ὅπως τά γιούλια κι οἱ βιόλες καί τά γιασεμιά τοῦ
Ἀττίκ.

Καί γώ συλλογίζομαι τόν κύκλο τῆς ζωῆς. Περνοῦν οἱ καημοί.
Περνοῦν οἱ θλιμμένοι ἀνθρώποι. Σβύνουν θρηνώντας οἱ χαρές καί
σιγά - σιγά πέφτει ἡ σιγαλιά.

«Κι ἐγώ τόν ἀνεβαίνω τό γκρεμό μέ μόνη συντροφιά μου τῶν
γηρατειῶν μου τόν σκέλεθρο, πού σέρνεται κοντά μου...».

Πεσιμισμός; Ὁχι! Ἀπλῇ διαπίστωση, ὅτι τό Φθινόπωρο εἶναι
τρυγητός τοῦ ἅπληστου θανάτου.

Φθινόπωρο 2001

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΒΕΡΟΙΑ, Παρασκευή 29 Μαρτίου 2013

Ἀπόστολος Τσολαρίδης

Ἀνοίξεως 16 - Τ.Κ. 59 100 ΒΕΡΟΙΑ

Τηλ. 23310 - 60043, 6976 145613

Ἀγαπητέ κύριε Κουτσοκλένη, χαίρετε καί υγιαίνετε,

Μέ μεγάλη χαρά ἔλαβα σήμερα τό πρωϊ τό νέο τεῦχος, Νο 145 (Ἰανουάριος - Μάρτιος 2013), τοῦ ωραιότατου περιοδικοῦ τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν «Σελίδες ἀπ' τῆ Φωκίδα», πού εἶχατε τήν εὐγενῆ καλωσύνη νά μοῦ ἀποστείλετε. Ὅπως κάθε φορά, ἔτσι καί τώρα, διάβασα πρῶτα τά ἰδιαίτερος ἐνδιαφέροντα γιά ἐμένα κείμενά σας πού ὑπογράφετε ὡς Γενικός καί Ἰχνηλάτης. Μόλις διάβασα τοῦ Ἰχνηλάτη Ἡ ἄγρια Γρηά στήν ἄγρια ρεματιά, στάθηκα. Ἡ τρομακτική αὐτή ἐμπειρία σας ἔχει μεγάλο λαογραφικό ἐνδιαφέρον καί ἐξαιρετικότατη σημασία, διότι αὐτό πού εἶδατε τόν Αὐγουστο τοῦ 1948 στό Καίμακτσαλάν, ἡ ἄγρια γρηά, ἦταν ἡ σκιά τοῦ μελλομένου κακοῦ, γνωστή στόν λαό μας ἤδη ἀπό τοὺς Μυκηναίικους χρόνους, ὅπως θά σᾶς ἀποδείξω παρακάτω.

Ἡ ἐμπειρία σας αὐτή δέν εἶναι ἡ μοναδική. Ἀκριβῶς τήν ἴδια χρονική περίοδο, τό καλοκαίρι τοῦ 1948, κάτι παρόμοιο εἶχε συμβεῖ καί στό Βέρμιο, στό μονοπάτι γιά τό Ξηρολίβαδο. Παραθέτω αὐτούσια τήν λεπτομερῆ ἀφήγηση τοῦ δεκαεξάχρονου τότε κτηνοτρόφου Φερδινάνδου Ζαγάρη, ὅπως τήν κατέγραψε τό 1998 ἀπ' τόν ἴδιο καί τήν δημοσίευσε σέ βιβλίο του ὁ καλός μου φίλος κ. Ἀντώνιος Μπουσμπούκης, ὁμότιμος Καθηγητής Γλωσσολογίας τοῦ Α.Π.Θ., ἱστορικός καί λαογράφος, «**Ἡ σκιά τῶν μελλομένων νά συμβοῦν**». Ἦταν τό 1948. Ὁ ἀνταρτοπόλεμος τελείωνε. Ἐγώ τότε ἤμουνα δεκαέξι χρονῶ. Ἦταν σούρουπο, ὅταν ἐρχόμουν μέ τά πρόβατα ἀπό τή Βάντα. Στό φυλάκιο τοῦ Κεραμαργειοῦ φύλαγαν στρατιῶτες καί μάιδες (= πολιτοφύλακες). Οἱ μάιδες φύλαγαν καί ἀπό τίς δύο ἄκρες, ἐνῶ οἱ ἀντάρτες, κάπου ἐφτά νομάτοι, ἔρχονταν ἀπό τή Μαγούλα γιά νά πάρουν ψωμί. Αὐτοί ἔρχονταν πίσω ἀπό τά

πρόβατα μέσα ἀπὸ τὴ Βάντα. Ἡ σκύλα γαύγιζε ἀσταμάτητα. Ἐμεῖς φοβηθήκαμε καὶ εἶπαμε πὼς θὰ εἶναι ἀπόσπασμα πολιτοφυλακῆς ἢ ἀντάρτες πού ἔβλεπε καὶ γαύγιζε ἡ σκύλα. Ὁ θεῖος Γιάνντσος μου εἶπε νὰ κρυφτῶ μὴ γίνει καμιὰ μάχη καὶ σκοτωθοῦμε. Οἱ ἀντάρτες δέχτηκαν ἐπίθεση ἀπὸ τοὺς μάϊδες. Στὴ συμπλοκὴ σκοτώθηκαν κά-ποιοι ἀπὸ αὐτοὺς κι ἀνάμεσά τους ὁ ἀρχηγὸς τους καπετάν Ἀρμενάκης κι ἓνας μάης, ὁ Πιστοφίδης, ἀπὸ τὸ χωριὸ Ρεάχοβο (τώρα Ρα-χιά). Ἡ μάχη ἦταν ἄγρια. Τίς κινήσεις τῶν ἀνταρτῶν τίς εἶχε προ-δῶσει μιὰ γυναίκα, πού δούλευε στὰ χωράφια καὶ τοὺς ἔβλεπε κά-θε μέρα. Τὴν ἱστορία αὐτὴ σὰς τὴν εἶπα, γιατί μισὴ ὥρα ἀρχύτερα ἀπὸ τὴ μάχη, καὶ χωρὶς ν' ἀντιληφθοῦμε κάτι κακὸ μέ μάϊδες κι ἀντάρτες, εἶδα πρᾶμα σημαδιακό. Εἶδα ἓνα σατανᾶ, ὅπως τὸν βλέ-πουμε στὶς εἰκόνες. Ἦταν κοντὰ μισό μέτρο ὕψος. Εἶχε κερατάκια στὸ κεφάλι καὶ τίς πατοῦσες ἀνάποδα στραμμένες: τίς φτέρνες μπροστὰ καὶ τὰ δάχτυλα πίσω. Αὐτὸς χόρευε μπροστὰ ἀπὸ μᾶς καὶ πηδοῦσε μιὰ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τοῦ δρόμου καὶ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τό εἶπα στὸ θεῖο μου ὅτι αὐτὸ κι αὐτὸ βλέπω κι ἐκεῖνος μέ ὀρμήνεψε νὰ μὴν πῶ ἄλλη κουβέντα, γιὰ νὰ μὴ χάσω τὴ φωνή μου. Ὅταν πιά δέν τὸν ἔβλεπα, ὁ θεῖος μέ πλησίασε καὶ μέ εἶπε ὅτι δέν ἔχουμε κα-λὰ πράγματα, κακὸ μεγάλο θὰ γίνει, ὅπως κι ἔγινε...» [Φερδινάνδος Ζαγάρης, 66 ἐτῶν (1998) - κτηνοτρόφος, Βέροια], βλ. Ἀντώνιος Μπουσμπούκης, *Μετενσάρκωση. Ἀλήθεια ἢ μύθος; Παραψυχολογία μέσα ἀπὸ ἐμπειρίες*, Ἐκδόσεις Δίον, Θεσσαλονίκη 2009, σσ. 166-167. Σύμφωνα μέ τὸν κ. Μπουσμπούκη ἡ ἱστορία αὐτὴ (ὅπως καὶ ἡ δική σας πού μόλις τώρα ἔγινε γνωστὴ) «ἐπαληθεύει τὴν μυστικὴ ἐμπειρία ὅτι τὰ γεγονότα προρῶνται τὴ σκιά τους», ὁ.π., σ. 167.

Ἀπὸ τίς λαογραφικὲς μου γνώσεις καὶ τὴν σχετικὴ ἐμπειρία πού ἔχω στὰ παραψυχολογικὰ αὐτὰ (λαογραφικὰ) θέματα, αὐτὸ πού μπορῶ μετὰ βεβαιότητος νὰ σᾶς πῶ εἶναι πὼς ἡ σκιά τοῦ μελλού-μενου κακοῦ ἐμφανίζεται μέ διαφορετικὲς μορφές σὲ κάθε ἄνθρω-πο πού ἔχει συναφεῖς ἐμπειρίες. Ἐπομένως, τό γιατί τὴν εἶδατε μέ τὴν μορφή ἄγριας γριᾶς μέ τὰ συγκεκριμένα χαρακτηριστικὰ (μο-χθηρὸ βλέμμα, κόκκινα μάτια, μεγάλα σουβλερά καὶ βρώμικα νύ-χια, ἀτημέλητη ἐμφάνιση, ρυπαρὴ ἔνδυση καὶ νὰ οὐρλιάζει), μόνον ἐσεῖς μπορεῖτε νὰ τό ἐξηγήσετε, καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ ἡ σκιά παίρνει τὴν μορφή μιᾶς τρομακτικῆς ἀρχετυπικῆς παράστασης πού ἔχουμε στὸ μυαλὸ μας, ἡ ὁποία, συνήθως, ἐντυπώνεται στὴν μνήμη μας ἢ στὸ ὑποσυνείδητό μας κατὰ τὴν παιδικὴ μας ἡλικία. Εἶναι σὰν νὰ μπαί-

νει μέσα στό μυαλό μας, νά βρίσκει ἕναν βαθιά κρυμμένο φόβο μας, νά τόν «ἐνσαρκώνει» καί νά ἐμφανίζεται μέ αὐτόν (φυσικά μόνο) σέ ἐμᾶς. Ἐμένα, λόγῳ τοῦ μετέπειτα τραυματισμοῦ σας, ἡ μορφή πού εἶδατε μοῦ θυμίζει τίς ἀνθρωπομορφικές περιγραφές καί προσωποποιήσεις τῶν ἀσθενειῶν στίς λαϊκές μας παραδόσεις, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες πρίν τό ξέσπασμα θανατηφόρων ἐπιδημιῶν (κυρίως πανώλους, χολέρας καί εὐλογιᾶς) ἐμφανίζονται κακάσχημες γριές, σχεδόν σκελετωμένες μέ ξερά βυζιά, μακριά νύχια καί μαλλιά καί φοβερό βλέμμα. «Ἄμα ἔρχονται πουλλές ἀρρώστεις μαζί, παρουσιάζονται πουλλές γ'ναῖκες ὅφεις ὅφεις 'ςτοῦν ὕπνου. Κ' ἡ βλουγιά εἶνι γ'ναῖκα...» [Γεώργιος Α. Μέγας, «Παραδόσεις περί ἀσθενειῶν», *Λαογραφία* 7 (1923) 477 (Ἀρ. 21 - παρά Σπ. Ἐμμανουήλ ἀπό τή Χούνη Εὐρυτανίας, ἐτῶν 65)], ὅπως καί ἡ Πανούκλα καί ἡ Χολέρα, πού ἐμφανίζονται στά μέρη πού θά πληγοῦν ἀπ' τίς ἐπιδημίες, ὅχι στόν ὕπνο αὐτή τή φορά ἀλλά στήν πραγματικότητα, ὡς «γραῖαι φοβεραί, διατρέχουσαι ὁμοῦ πόλεις καί χωρία, ὅπως ἐρημώσωσιν αὐτά.» (Νικόλαος Πολίτης, *Αἱ ἀσθένειαι κατά τοὺς μύθους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ*, Λαογραφικά Σύμμεικτα, Τόμος Γ', Δημοσιεύματα Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, Ἀρ. 6, Γραφεῖον Δημοσιευμάτων Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Ἐν Ἀθήναις 1931, σ. 83), καί μάλιστα πολλές φορές οὐρλιάζοντας, ὅπως ἡ δική σας ἄγρια γριά πού ρέκαζε καί ἡ μελανή μελανωμένη Ὑστέρα, πού, σύμφωνα μέ μιὰ παμπάλαια Ἑλληνική ἐπωδή, ὅταν γυρνᾷ τόν κόσμο ἐλισσόμενη σάν ὄφεις, συρρίζει ὡς δράκος καί βρυχᾷται ὡς λέων (Νικόλαος Πολίτης, *Αἱ ἀσθένειαι κατά τοὺς μύθους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ*, ὁ.π., σ. 81). Ἀπό κάτι τέτοιο, ἀπό μιὰ σχετική λαϊκή ἀφήγηση πού θά ἀκούσατε μικρός γιά τίς ἀρρώστιες, ἡ ὁποία ἐνδέχεται νά εἶναι καί ἀπό πολλά χρόνια ξεχασμένη, ἴσως ἀναδύθηκε ἡ μορφή τοῦ ἐμφανιζομένου μελλομένου κακοῦ πού σᾶς εἶχε βρεῖ. Ἡ ἄποψή μου αὐτή ἐνισχύεται καί ἀπό τήν ἐμπειρία τοῦ Φ. Ζαγάρη πού, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε, εἶδε «ἕνα σατανᾶ, ὅπως τόν βλέπουμε στίς εἰκόνες». Αὐτή φαίνεται πῶς ἦταν ἡ δική του τρομακτική ἀρχετυπική παράσταση, ἡ μορφή τοῦ κακοῦ πού εἶχε ἐντυπωθεῖ στήν δική του μνήμη ἀπό κάποια εἰκόνα μιᾶς ἐκκλησίας, ἴσως τῆς Ἀγίας Μαρίνας τῆς Μεγαλομάρτυρος πού εἰκονίζεται νά πατάει ἢ νά χτυπάει τόν διάβολο. Ὅσο γιά τίς ἀνάποδα στραμμένες πατοῦσες του, τά δαιμονικά καί τά στοιχεῖα καθὼς καί οἱ Νεραίδες ἔχουν ἀρκετές φορές κάτι τό ἀνάποδο ἐπάνω τους, ὅπως οἱ τελευταῖες πού οἱ παραδόσεις τῆς Λάστας τῆς Γορτυνίας ἀναφέρουν πῶς τά μάτια τους «ῥῥῥῥῥ

στά τόν κατήφορο, κι ὄχι πλάγια σάν τά δικά μας» [Νικόλαος Πολίτης, *Μελέται περί τοῦ Βίου καί τῆς Γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παραδόσεις*, Μέρος Α', Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, Ἐν Ἀθήναις 1904, σσ. 421-422 (Κς' Νεραΐδες, Ἄρ. 713)].

Ἄς ἐπανέλθουμε τώρα, κλείνοντας, στήν σκιά τοῦ μελλομένου (νά συμβεῖ) κακοῦ, πού τίς περισσότερες φορές στούς περισσότερους ἀνθρώπους ἐμφανίζεται σάν μιὰ ἀνθρωπόμορφη σκιά, σάν μιὰ μελανωμένη παρουσία πού δέν μορφοποιεῖται σέ κάποια συγκεκριμένη μορφή. Ὁ κ. Μπουσμπούκης ἀναφέρει ὅτι μιὰ διορατική κυρία, κόρη ἐπίσης διορατικῆς μητέρας καί μάνα ἐπίσης διορατικῶν παιδιῶν, τοῦ εἶπε πῶς «ὅταν εἶναι ν' ἀρρωστήσουν βλέπουν μέσα στό σπίτι μαῦρες σκιές» (δ.π., σ. 167). Αὐτές οἱ μαῦρες σκιές εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἴδιες μέ τά εἰδῶλα, τούς ἥσκιους πού εἶχαν γεμίσει τήν αὐλή τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀδυσσεά πρὶν τόν φόνον τῶν μνηστήρων, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ μάντη Θεοκλύμενου πρὸς τούς... μελλοθάνατους, «ἃ δειλοί, τί κακόν τόδε πάσχετε; νυκτί μέν ὑμέων εἰλύαται κεφαλαί τε πρόσωπά τε νέρθε τε γούνα, οἰμωγή δέ δέδηκε, δεδάκρυνται δέ παρειαί, αἵματι δ' ἐρράδαται τοῖχοι καλαί τε μεσόδμαι· εἰδῶλων δέ πλέον πρόθυρον, πλεῖη δέ καί αὐλή, ἱεμένων Ἐρεβόσδε ὑπό ζόφον· ἥελιος δέ οὐρανοῦ ἐξάπόλωλε, κακή δ' ἐπιδέδρομεν ἀχλύς» (Ὅμηρος, *Ὀδύσσεια*, υ' 351-357), καί σέ σύγχρονη ἀπόδοση τοῦ Κώστα Δούκα, «ἃ δειλοί, ἀπό τί κακό πάσχετε; Ἡ νύκτα σκέπασε κεφαλές καί πρόσωπα καί κάτω τά γόνατα, καί οἰμωγή ἀκούγεται, δακρυσμένες καί οἱ παρειές, καί μέ αἷμα ραντισμένοι οἱ τοῖχοι καί τά καλά μεσοδόκια. Καί ἀπό εἰδῶλα γεμάτο τό πρόθυρο, γεμάτη καί ἡ αὐλή, καθῶς τραβοῦν στό ἔρεβος ὑπό τόν ζόφον. ὁ δέ ἥλιος ἀπό τόν οὐρανόν ἀπωλέσθη, κι ἀπλώθηκε κακή ἀχλύς». Ἐκεῖνα τά εἰδῶλα ἦταν ἡ σκιά τοῦ μελλομένου κακοῦ τῶν μνηστήρων, τό προμήνυμα τοῦ κακοῦ πού θά τούς ἔβρισκε, διότι κατά τόν Εὐστάθιο «τῶν εἰδῶλων δέ ἡ ἔμφασις τάς τῶν μνηστήρων ἐμφαίνει ψυχάς ἰούσας ἤδη πρὸς Αἰδοῦ ζόφον» (Εὐστάθιος, *Παρεκβολαί εἰς τήν Ὀμήρου Ὀδύσσειαν*, υ' 347-357, ἐκδ. Gottfried Stallbaum, *Eustathii Archiepiscopi Thessalonicensis commentarii ad Homeri Odysseam*, Tomus II, Sumtibus Ioann. Aug. Gottl. Weigel, Lipsiae 1826, p. 241).

Ἐλπίζω νά σᾶς φανοῦν ἐνδιαφέροντα, διαφωτιστικά καί χρήσιμα τά ἀνωτέρω, κύριε Κουτσοκλένη.

Φιλικότατα,
Ἀπόστολος Τσολαρίδης, Βέροια

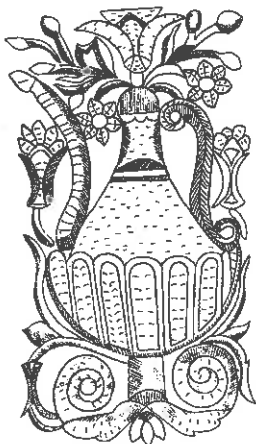
ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1. Ἡ Ἐταιρεία μας πραγματοποίησε τὴν Ἐκδρομὴ - Ἐπίσκεψή της στό Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, στήν Ἀθήνα, στίς 12 Μαΐου 2013.

Ὅπως ἀπ' τοὺς συμμετέχοντες εἰπώθηκε, ἡ ὁργάνωση καί ἡ ἐκτέλεση τῆς ἐκδρομῆς ἦταν ἀψογες καί ὅς ἦταν ἡ πρώτη τοῦ νέου Δ.Σ.

2. Γιά οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς Ἐταιρείας μας λάβαμε τά παρακάτω ποσά ἀπ' τοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους καί ἀπ' ἐδῶ εὐχαριστοῦμε θερμά.

α'.	Ἀνώνυμος	50 €
β'.	Γ. Κουτσοκλένης, Ἐλαιώνας Ἀμφίσσης καί εἰς μνήμην Ἀστέως Ν. Σεγδίτσα	50 €
γ'.	ΔΕΛΦΟΙ - ΔΙΣΤΟΜΟΝ ΑΜΕ	1.000 €
δ'.	Γ. Κουτσοκλένης, Ἐλαιώνας Ἀμφίσσης καί εἰς μνήμην ἐξαδέλφης του Θεανώς Ράμμου	50 €

Απαγορεύεται ή μερική ή όλική αναπαραγωγή τών κειμένων, ή αναδημοσίευση, ή αποθήκευση σέ όποιοδήποτε σύστημα ήλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια τοῦ συγγραφέα ή τοῦ περιοδικοῦ.

